

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

Rıdvan ARIK

İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN KÜLTÜREL DEĞİŞİME
ETKİSİNDEKİ ROLÜNÜN DİJİTAL MEDYA ÖRNEKLEMİNDE
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2026

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

Rıdvan ARIK

İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN KÜLTÜREL DEĞİŞİME
ETKİSİNDEKİ ROLÜNÜN DİJİTAL MEDYA ÖRNEKLEMİNDE
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Hacer DOLANBAY

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Refik TURAN

Jüri Üyesi : Doç.Dr. Ahmet Utku ÖZENSOY

MUŞ-2026

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ÖN SÖZ.....	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ, DİJİTAL MEDYA ve KÜLTÜR

1.1. İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ.....	4
1.1.1. İletişim Teknolojilerinin Gelişimi.....	6
1.1.2. Yeni İletişim Teknolojileri	9
1.1.3. İletişim Teknolojilerinin Toplumsal Yapılar Üzerindeki Etkileri.....	10
1.1.4. İletişim Teknolojilerinin Eğitime Etkisi	11
1.2. KÜLTÜR KAVRAMI	13
1.2.1. Kültürün Tanımı	15
1.2.2. Kültürün Unsurları	15
1.2.2.1. Dil	15
1.2.2.2. Din	17
1.2.2.3. Değerler.....	17
1.2.3. Küreselleşme ve Kültürel Değişim	18
1.2.4. Kültürel Etkileşim	20
1.2.4.1. Kültürlerarası İlişkiler	20
1.2.4.2. Kültürlerarası Adaptasyon.....	21
1.2.4.3. Kültürlerarası Çatışma	21
1.3. DİJİTAL KAVRAMI	22
1.3.1. Dijitalleşme.....	23
1.3.2. Dijital Medya Kavramı.....	24
1.4. SOSYAL MEDYA KAVRAMI.....	25
1.4.1. Sosyal Medyanın Gelişimi ve Başlıca Çeşitleri.....	26
1.4.1.1. Facebook	28

1.4.1.2. X (Twitter).....	29
1.4.1.3. YouTube	29
1.4.1.4. Bloglar.....	30
1.4.1.5. Forumlar	30
1.4.1.6. Katılımcı Sözlükler	30
1.5. DİJİTAL MEDYANIN KÜLTÜRE OLAN ETKİSİ.....	31
1.5.1. Sosyal Medyanın Kültüre Olan Etkisi.....	35
1.6. SOSYAL BİLGİLER VE DİJİTAL MEDYA.....	38
İKİNCİ BÖLÜM	
YÖNTEM	
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	41
2.2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU	41
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	43
2.4. VERİLERİN ANALİZİ	44
2.5. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK	46
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
BULGULAR	
3.1. ÖĞRETMENLERE İLİŞKİN BULGULAR.....	48
3.1.1 Dijital medyanın İletişim teknolojilerinin günlük hayatta kullanımına yönelik bulgular	48
3.1.2. Dijital medyanın kültüre olan etkileri hakkındaki bulgular	50
3.1.3. Sosyal medyanın kültürel değerlere olan etkileri hakkında bulgular	53
3.1.4. Öğretmenlerin Eğitim ve Dijital Medyanın, kültürel farkındalık oluşturma durumu hakkında öğrencilere yönelik önerilerine ilişkin bulgular	56
3.2. ÖĞRENCİLERE İLİŞKİN BULGULAR	61
3.2.1. İletişim teknolojilerinin günlük hayatta kullanımına yönelik bulgular	61
3.2.2. Dijital medyanın kültüre olan etkileri hakkındaki bulgular	64
3.2.3. Sosyal medyanın kültüre olan etkileri hakkında bulgular	68
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	72
KAYNAKÇA.....	80
EKLER.....	91

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN KÜLTÜREL DEĞİŞİME ETKİSİNDEKİ ROLÜNÜN DİJİTAL MEDYA ÖRNEKLEMİNDE İNCELENMESİ

Rıdvan ARIK

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hacer DOLANBAY

2026, 103 sayfa

Bu araştırmanın amacı, iletişim teknolojilerinin ve sosyal medyanın kültürel değişim üzerindeki etkisini, sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda belirlemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) desenine göre tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Bitlis'in Tatvan ilçesinde görev yapan 10 sosyal bilgiler öğretmeni ve 10 ortaokul 6. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma bulguları, iki katılımcı grubu arasında kültürel değişim algısı konusunda belirgin bir perspektif farkı olduğunu ortaya koymuştur. Öğretmenler, sosyal medyayı büyük ölçüde "kültürel yozlaşma", "değerlerin zayıflaması", "popüler kültür dayatması" ve "yabancılaşma" gibi olumsuz unsurlarla ilişkilendirirken; öğrenciler sosyal medyayı bir "sosyalleşme", "etkileşim", "eğlence" ve "farklı kültürleri tanıma" alanı olarak deneyimlemektedir. Sonuç olarak, öğretmenler dijital medyayı kültürel bir "tehdit" olarak algılarken, öğrenciler bunu bir "etkileşim alanı" olarak görmektedir. Bununla birlikte, her iki grup da teknolojinin getirdiği bağımlılık ve olumsuz içerik gibi risklerin farkındadır ve "yüz yüze iletişim" ile "yöresel kültür" unsurlarının önemini koruduğu konusunda benzer görüşler bildirmiştir. Çalışma, bu sürecin yönetiminde "medya okuryazarlığı" eğitiminin kritik rolünü vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Medya, Kültürel Değişim, Sosyal Bilgiler, Olgubilim, Medya Okuryazarlığı

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
EXAMINING THE ROLE OF COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN
IMPACTING CULTURAL CHANGE USING THE DİJİTAL MEDIA SAMPLE

Rıdvan ARIK

Advisor: Assoc. Prof. Hacer DOLANBAY

2026, Page: 103

The purpose of this research is to determine the impact of communication technologies and social media on cultural change, based on the views of social studies teachers and 6th-grade secondary school students. The research was designed according to the phenomenological pattern, one of the qualitative research methods. The study group of the research consists of 10 social studies teachers and 10 6th-grade secondary school students working in the Tatvan district of Bitlis. The data collected through semi-structured interview forms were analyzed using the content analysis method. The research findings revealed a significant difference in perspective between the two participant groups regarding the perception of cultural change. While teachers largely associate social media with negative elements such as "cultural degeneration," "weakening of values," "imposition of popular culture," and "alienation"; students experience social media as an area for "socialization," "interaction," "entertainment," and "getting to know different cultures." In conclusion, while teachers perceive social media as a cultural "threat," students see it as an "interaction space." Nevertheless, both groups are aware of the risks brought by technology, such as addiction and negative content, and have reported similar views that "face-to-face communication" and elements of "local culture" retain their importance. The study emphasizes the critical role of "media literacy" education in managing this process.

Key Words: Digital Media, Cultural Change, Social Studies, Phenemology,
Media Literacy

ÖN SÖZ

Bu çalışmayla, iletişim teknolojilerinin kültürel değişime etkisindeki rolünün medya ve sosyal medya örnekleminde incelenmeye çalışılmıştır.

Tez çalışmam boyunca beni bilgisiyle, önerileriyle destekleyen ve tezimle ilgili çalışmalarında sabırla sorularımı yanıtlayan saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Hacer DOLANBAY'a, verileri toplama aşamasında kıymetli zamanlarını ayırıp görüşme sorularını içtenlikle yanıtlayan değerli meslektaşlarıma ve canım öğrencilerime çok teşekkür ederim.

Son olarak, araştırma boyunca zamanlarından çaldığım, en sıkıntılı zamanlarımda varlığı ile bana destek olan sevgili eşim Bahar ARIK, oğlum Yusuf Miran ARIK ve kızım Dilda ARIK' a yürekten teşekkürlerimi sunarım.

Muş-2025

Rıdvan ARIK

KISALTMALAR DİZİNİ

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
SB	: Sosyal Bilgiler
BİT	: Bilişim İletişim Teknolojileri
Wep	: Wired Equivalent Privacy

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 2. 1.: Katılımcı Grubu (Öğretmen).....	42
Tablo 2. 2. : Katılımcı Grubu (Öğrenci).....	42
Tablo 3.1.: İletişim teknolojilerinin günlük hayatta kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri.....	48
Tablo 3.2.: Dijital medya Geleneksel Kültürel Değerler Üzerindeki Etkisi ile ilgili öğretmen görüşleri	50
Tablo 3.3.: Dijital medyanın öğrencilerin kültürel kimlikleri üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri	51
Tablo 3.4.: Sosyal Medyanın Kültürel Değerler Üzerindeki Etkisi ile ilgili öğretmen görüşleri.....	53
Tablo 3.5.: Sosyal medya kullanan öğrencilerin kültür ile ilgili konulardaki davranışlarındaki değişiklik ile ilgili öğretmen görüşleri	55
Tablo 3.6.: Eğitim ve Medyanın Kültürel farkındalık oluşturmadaki etkisi ile ilgili öğretmen görüşleri	56
Tablo 3.7.: Kültürel değerlerin korunması ve aktarımı açısından okullarda yapılabilecek uygulamalar ile ilgili öğretmen görüşleri	58
Tablo 3.8.: Dijital medyanın gelecekte kültürleri etkilemesiyle ilgili öğretmen görüşleri.....	59
Tablo 3.9.: Dijital Medyanın Günlük Hayatta Kullanımı Hakkında Öğrenci Görüşleri.	61
Tablo 3.10.: Dijital medyanın bireylerin iletişim, etkileşim ve toplumsal farkındalık süreçlerindeki rolü ile ilgili öğrenci görüşleri	62
Tablo 3.11.: Dijital medya içeriklerinin bireyler üzerindeki etkileri	64
Tablo 3.12.: Sosyal medyanın ilgi ve yeteneklerimizi yönlendirmesi ile ilgili öğrenci görüşleri.....	65
Tablo 3.13.: Dijital medyanın Kültürel Farkındalık Üzerindeki Etkisi ile ilgili öğrenci görüşleri.....	66
Tablo 3.14.: Sosyal medya kullanımının arkadaşlık ilişkilerine etkisi ile ilgili öğrenci görüşleri.....	68
Tablo 3.15.: Sosyal medyanın yemek kültürüne etkisi ile ilgili öğrenci görüşleri	69
Tablo 3.16.: Sosyal medya, medya ve internet teknolojilerinin bireyi etkilemesi ile ilgili öğrenci görüşleri	70

GİRİŞ

Kültürel değişim, tarih boyunca farklı etkenlerin etkisiyle sürekli olarak şekillenmiş ve toplumların değerlerini, normlarını ve kimliklerini dönüştüren dinamik bir süreç olmuştur. Özellikle iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, kültürel yapılar üzerinde önemli değişimlere yol açmıştır. Geleneksel medyanın dijitalleşmesi ve sosyal medyanın yaygınlaşması, bireylerin kültürel etkileşim biçimlerini ve toplumsal ilişkilerini köklü şekilde değiştirmiştir. Günümüzde sosyal medya platformları, bireylerin hem kendi kültürlerini ifade etmeleri hem de farklı kültürel pratiklerle etkileşime girmeleri açısından güçlü bir araç haline gelmiştir.

Teknolojik gelişmeler, tarihin akışını hızlandırarak toplumsal, politik, ekonomik ve kültürel dönüşümlerin ortamını hazırlamış ve birçok yapının temel unsurlarını belirlemiştir. Bu teknolojik ilerlemelerin sosyal yaşamda en fazla hissedildiği alanlardan biri de iletişimdir. Teknolojinin özellikle kitle iletişim alanında kullanılmasıyla birlikte gündelik yaşamda zaman, mekân, hız, etkileşim ve hareketlilik kavramlarında büyük dönüşümler yaşanmaya başlamıştır. İnsanoğlunun günlük yaşamına 20. yüzyılda dâhil olan ve son çeyrekte küresel ölçekte etkisini iyiden iyiye hissettiren internet ve mobil iletişim teknolojisi, geleneksel medyanın yüzyıllar boyunca süren güçlü etkisini giderek zayıflatmıştır.

İletişimde günümüzde "teknoloji" ve "etkileşimlilik" olgusu önem kazanmaktadır. Toplumsal, ekonomik ve psikolojik bağları olan iletişim olgusu, her şeyden önce bir araca ve teknolojiye bağlı olarak gerçekleşmektedir. İletişim araçları birbirini ortadan kaldırmadan, birleşerek gelişmektedir. Bugün ne yazı, ne söz, ne ses, ne de görsel iletişim birbirini ortadan kaldırmamıştır. İnternet ile uyumlu geleneksel medya araçları dijitalleşme ile birlikte dönüşüm yaşamış ancak tamamen ortadan kalkmamıştır. Teknolojinin gelişmesiyle ihtiyacın daha da arttığı iletişim; giderek gelişen ve daha çok ihtiyaç yaratan bir toplumsal sürece dönüşmüştür. İletişim ihtiyacı; yönetici sınıflardan, sermaye sahiplerine ve sıradan insana kadar tüm toplumsal grupların ihtiyacı durumundadır. 21. yüzyıla; sosyal ağlar, sanal gerçeklik, yeni medya araçları, akıllı cihazlar ve yapay zekâ uygulamaları gibi yeni iletişim teknolojisi ürünü olan araçlarla girilmiştir ve giderek daha çok iletişim araçları türetilmektedir (Aymaz, 2018, s. 125-135).

Araştırmanın Amacı

2018 yılı ve 2023 yılı sosyal bilgiler öğretim programlarının 6. Sınıf 4. Ünitesi olan “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 2024 yılı sosyal bilgiler öğretim programının 6. Sınıf düzeyinin 6.Öğrenme Alanı olan “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” alanında da iletişim teknolojilerinin kültürel değişimdeki etkileri ve rolü vurgulanmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın amacı, iletişim teknolojilerinin, sosyal medya aracılığıyla kültürel değişimin üzerindeki etkisini sosyal bilgiler dersi öğretmen ve öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda belirlemektir. Araştırmada bu genel amaç kapsamında şu alt sorulara cevaplar aranmıştır.

Alt Amaçlar

1. İletişim teknolojilerinin kültüre olan etkileri hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin düşünceleri nasıldır?
2. İletişim teknolojilerinin kültüre olan etkileri hakkında ortaokul öğrencilerinin düşünceleri nasıldır?
3. Sosyal medyanın kültüre olan etkileri hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri nasıldır?
4. Sosyal medyanın kültüre olan etkileri hakkında ortaokul öğrencilerinin görüşleri nasıldır?
5. Her iki örneklem grubunun sosyal medyanın kültüre olan etkileri hakkındaki görüşlerinin benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal medyanın kültüre olan etkileri hakkında öğrencilere yönelik önerileri nasıldır?

Araştırmanın Önemi

Yaşadığımız yüzyılda hızla gelişen iletişim teknolojileri kültür üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin önemli bir konusunu oluşturan kültürün değişimindeki rolünün medya ve sosyal medya kapsamında incelenmesi, günümüzün hızla değişen dünyasında hem akademik hem de toplumsal açıdan büyük önem arz etmektedir. Dil, kıyafet, yeme-içme gibi kültürü oluşturan unsurlardaki değişim ve dönüşüme yönelik yapılan bireysel ve toplumsal eleştiriler neticesinde sosyoloji, medya ve iletişim bilimleri alanlarında yapılan araştırmalar konunun önemini açığa çıkarmaktadır. Doğrudan ilişkili oluşundan ve yapılan araştırma sayısının

azlığından dolayı bu araştırma sosyal bilgiler eğitiminde önemli bir ihtiyacı gidererek alandaki boşluğu gidermeye yardımcı olacaktır. 2024 yılı sosyal bilgiler öğretim programının 6. Sınıf 6. Öğrenme Alanı olan Teknoloji ve Sosyal Bilimler alanında da iletişim teknolojilerinin kültürel değişimdeki etkilerini ve rolünü vurgulayan öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri bulunmaktadır. Tüm bu sebepler yapılacak araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu sayede, teknolojinin kültürel değişime etkisini daha iyi kavrayarak, bu etkilerin olumlu yönde şekillendirilmesine yönelik stratejiler geliştirebilmemiz beklenmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, belirli kısıtlar çerçevesinde yürütülmüştür ve bazı sınırlılıklar içermektedir. Özellikle Araştırma kapsamında elde edilen veriler çalışmaya katılan katılımcıların (Sosyal bilgiler öğretmenleri ve 6. sınıf ortaokul öğrencileri) görüşleri ile sınırlıdır. Ayrıca, araştırma Bitlis ili Tatvan ilçesindeki devlet okulları ile sınırlıdır. Veri toplama süreci 2025-2026 yılları ile sınırlıdır.

Sayıtlar (Varsayımlar)

Araştırmada bazı varsayımlar doğrultusunda hareket edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin, iletişim teknolojilerinin ve sosyal medyanın kültürel değişim üzerindeki etkileri ile ilgili deneyimlerini ve görüşlerini samimi ve dürüst bir şekilde paylaştıkları kabul edilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtların içten olduğu ve sosyal beklenti etkisiyle yanıtlarını değiştirmedikleri varsayılmaktadır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun, öğretmenlerin ve öğrencilerin iletişim teknolojilerinin ve sosyal medyanın kültürel değişim üzerindeki etkileri konusunda düşüncelerini anlamada yeterli bir veri kaynağı sunduğu kabul edilmiştir. Görüşme sürecinde araştırmacının soruları yönlendirici bir şekilde sormadığı ve katılımcıların özgürce görüşlerini ifade edebildiği varsayılmaktadır. Ayrıca araştırmanın yürütüldüğü Bitlis ilinin Tatvan ilçesindeki öğretmen ve öğrencilerden elde edilen verilerin, Türkiye'deki benzer sosyo-ekonomik ve eğitim koşullarına sahip diğer bölgelerde de benzer eğilimleri yansıttığı varsayılmaktadır. Bu nedenle, araştırma sonuçlarının genel olarak öğretmenlerin ve öğrencilerin iletişim teknolojilerinin ve sosyal medyanın kültürel değişim üzerindeki etkileri konusunda düşüncelerini anlamada katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ, DİJİTAL MEDYA ve KÜLTÜR

1.1. İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ

İletişim teknolojileri, bilgi ve haberleşme süreçlerini kolaylaştırmak, hızlandırmak ve daha etkili hale getirmek için kullanılan teknolojik araç, yöntem ve sistemlerin genel adıdır. Bu teknolojiler, bireyler, gruplar ve toplumlar arasında bilgi ve veri alışverişini sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. İletişim teknolojileri, yazılı, sesli, görsel ve dijital formatlardaki bilgilerin iletimini mümkün kılan tüm araç ve platformları içerir. Bu kapsamda telefon, radyo, televizyon, bilgisayarlar, internet, elektronik posta, sosyal medya, video-konferans sistemleri ve akıllı cihazlar gibi çok çeşitli araçlar bu teknolojilere örnek olarak verilebilir (UNESCO, 2006, 14).

İletişim, insanlar arasında gönderilen ve paylaşılan, ortak olarak kabul edilen ve tanınan sembollerin yanı sıra, bu sembolleri kullananlar arasında kültürel ve geleneksel bir ortaklığa da dayandırıldığında bile, iletişimin tanımı tam anlamıyla kapsayıcı olmamaktadır. İletişimde psikolojik içerikler de önemli rol oynamaktadır. Ama bu psikolojik içerikleri sadece kişiliğe veya kişinin sosyal çevresine bağlamak yeterli olmamaktadır (Erdoğan, 1995). Özellikle günümüzde iletişim teknolojilerinin birey üzerindeki etkisi çok fazladır. İletişim teknolojileri insanlar arasındaki bağı ve yakınlığı bozmanın yanında kolaylaştırma potansiyeline sahip olmasından dolayı paradoksal bir yapıda olmaktadır (Przybylski ve Weinstein, 2012).

İletişim teknolojisi; telekomünikasyonu, kişilerin uygulamalara ulaşmasını sağlayan yazılımı, bilgiyi iletme, işleme ve depolamayı, görsel, işitsel ortamını vurgulayan geniş kapsamlı bir terimdir. Radyo, televizyon, cep telefonları, bilgisayar ve ağ donanımları, uydu sistemleri ve benzerlerini kapsayan herhangi bir iletişim cihazının yanı sıra bunlarla birlikte video konferans gibi çeşitli hizmetleri ve cihazları içermektedir. Bilgileri elektronik olarak dijital bir biçimde depolayacak, işleyecek, iletecek veya alacak bilgisayar, e-posta, akıllı telefon, IPTV ve benzeri tüm ürünleri kapsamaktadır (Muhammad ve Garko, 2013).

İletişim teknolojilerindeki gelişmeler, kişilerin iletişim kurma şekilleri üzerinde ciddi bir etki oluşturmuştur. İnsanların dijital olarak iletişim kurmasını sağlayan teknolojiler arttıkça teknoloji, insanların iletişim kurma biçiminin ayrılmaz bir parçası

haline gelmiş ve giderek yüz yüze iletişimin yerini almaya başlamıştır (Drago, 2015). Mobil teknolojiler ve sosyal medya gibi dijital iletişim araçlarının yaygınlaşması ile beraber insanların düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını anlık olarak dijital ortamlarda paylaşabilmesi, geleneksel iletişimde var olan empati temelli sosyal süzgeçlerin işlevini zayıflatmaya başlamıştır. Bunun sonucunda, dijital etkileşimler çoğu zaman yüz yüze iletişimde yer alan duygusal ipuçları ve beden dili gibi unsurlardan yoksun, daha yüzeysel ve kişisel bağdan uzak ilişkiler ortaya çıkarmaktadır (Terry ve Cain, 2016).

İnternetin ve yeni nesil iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, medya, teknoloji merkezli bir dönüşüm geçirerek geleneksel ve dijital medya olarak ikiye ayrılmıştır. Bu ayrımı belirginleştiren temel unsur ise, kullanıcıların sürece aktif olarak katılabildiği etkileşimli yapı olmuştur (Binark, 2007). Böylesi bir dönüşüm sürecinde, dijital medya araçlarının yükselişi geleneksel medyanın cazibesini gölgede bırakırken, dijital platformlara olan ilgi giderek artmıştır. Bu durum, teknolojik yeniliklerin medya tüketim alışkanlıklarını köklü biçimde değiştirdiğini göstermektedir (Ölçekçi, 2020). İnternet teknolojisinin sunduğu olanaklarla ortaya çıkan bu yeni dijital mecralar, özellikle toplumsal gençleri adeta çepeçevre kuşatmıştır. WhatsApp, Facebook, X, Instagram ve YouTube'un başını çektiği sosyal medya uygulamaları, haberleşme, bilgilenme, eğlenme, gündem belirleme, kamuoyu oluşturma, farkındalık yaratma, algı yönetme vb. gibi birçok farklı amacı akıllı telefonlar aracılığıyla çok kolay ve seri olarak yerine getirebilmeyi mümkün kılmıştır. Enformasyonda zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldırarak anlık iletişim ve etkileşimi sunan sosyal medyanın kesintiye uğramayan sunumu, küçük yaşlardan itibaren akıllı telefonları herhangi bir eğitime ihtiyaç duymadan ustalıkla kullanmaya başlayan çok geniş bir kitleyi kendisine çekmeyi başarmıştır. Teknolojide hep daha yenisinin ve hızlısının arzulandığı 21. yüzyılın dünyasında bu çekim gücüne karşı koymakta yaşanan zorluk, sosyal medyaya ulaşımı zahmetsiz kılan akıllı telefonlarda geçirilen günlük sürenin artmasına zemin hazırlamıştır (Ölçekçi, 2020).

Dijital iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı ilerlemeler, tıpkı diğer alanlarda olduğu gibi öğrenme süreçlerini de köklü biçimde dönüştürmüştür. Tarihsel süreçte birbirleriyle etkileşim içinde evrilen iletişim araçları, dijitalleşmenin etkisiyle daha geniş bir kapsama ulaşarak, birbirine entegre ve yeni bir alanın oluşmasına zemin

hazırlamıştır. 21 yy. bilgi ve iletişim teknolojileri becerilerinin iş gücüne önemli katkıları olduğu bildirilmiştir (Falck, Heimisch-Roecker ve Wiederhold, 2021).

Dijital çağın hedefleri, bilgi teknolojilerini günlük yaşam için oldukça önemli hale getirmiştir. Günümüzde tüm günlük aktivitelerde teknoloji kullanılmaktadır (Palczyńska ve Rynko, 2021). Bilişim çağı olarak adlandırılan bu çağın temel hammaddesi veridir. Veri, günlük ya da profesyonel yaşamda gözlemlenmesine karşın edinilmemiş ve eski bilgilerle sentezlenmemiş olgular veya henüz özümselemeyen gerçekler olarak tanımlanabilir (Güçlü ve Sotirofski, 2006).

Yaşam boyu durmaksızın yenileriyle karşılaşılacak verileri kullanmak gerek profesyonel (iş, eğitim yaşamı) yaşamda gerekse gerçek (sosyal) yaşamda, gelişen dünyaya uyum sağlamak için bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu bağlamda bireyler yaşam boyu öğrenme ortamlarından yararlanmaktadır. Nitekim açık ve uzaktan eğitimin, verilerin ve enformasyonun amaca yönelik olarak düzenlenmiş haliyle öğrenmesine devam etmek isteyen bireylere, istedikleri zaman ve mekanda ulaştırılabilmesi olanağı olduğu, 2000’li yıllarda, yaşamın kabul görmüş bir gerçeğidir. Bu çerçevede uzaktan öğrenme ortamlarını, enformasyon çağının ham maddesi olan veriyi enformasyon ve bilgiye dönüştürerek yararlı şekilde kullanılması için insanlara aktarmanın yolu olarak görmek mümkündür (Yüzer, 2013).

1.1.1. İletişim Teknolojilerinin Gelişimi

Günümüzde günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası hâline gelen internetin kökeni, Soğuk Savaş yıllarına, yani 1960’lara dayanmaktadır. İlk adımlar, ABD’de faaliyet gösteren devlet araştırma kurumu ARPA tarafından atılmıştır. Savunma Bakanlığı’nın desteğiyle çeşitli Amerikan üniversitelerinin ortak çalışması sonucu geliştirilen ARPANET, başlangıçta yalnızca 15 bilgisayar birbirine bağlayan sınırlı bir ağ şeklinde tasarlanmıştır. Bu deneysel ağ, ilerleyen süreçte DARPA’ya devredilerek DARPA’ya daha da geliştirilmiştir. Özellikle 1970’li ve 1980’li yıllarda teknolojik ilerlemelerin katkısıyla hızla büyüyen internet, 1990’lı yıllardan itibaren akademik çevrelerin dışına taşarak toplumun geniş kesimlerine ulaşmıştır. Böylece internet, yalnızca uzmanlara hizmet eden bir teknoloji olmaktan çıkarak sıradan bireylerin günlük kullanımına açılmıştır (Özdilek, 2002: 18).

1990'lı yıllardan itibaren toplumsal yaşamda önemli bir yer edinmeye başlayan internet, başlangıçta farklı servisler aracılığıyla kullanıcıların erişimine sunulmuştur. Bu servisler arasında TELNET, FTP, Gopher ve http sayılabilir. Ancak zamanla http, yani yaygın bilinen adıyla World Wide Web (WWW), diğer servislerin önüne geçerek en hızlı ve en çok tercih edilen erişim yöntemi hâline gelmiştir. Günümüzde söz konusu diğer servisler neredeyse hiç kullanılmazken, web evrensel ölçekte temel erişim aracı konumuna gelmiştir (Babür, 1995: 144). İnternetin bu evresinde öne çıkan web teknolojisi, İngiliz bilgisayar bilimci Tim Berners-Lee tarafından İsviçre'deki CERN araştırma merkezinde geliştirilmiştir (Yediğ, 2002).

Web 2.0 sürecinde kullanıcıların içeriği yalnızca tüketmekle kalmayıp sınıflandırma, düzenleme ve zenginleştirme yoluyla katkıda bulunabilmeleri, web sitelerinin tekdüze ve sınırlı yapısından sıyrılarak daha dinamik ve etkileşimli bir hâle gelmesini sağlamıştır. Web 1.0 döneminde kullanıcıların web sitelerine erişimi daha çok e-posta üzerinden gerçekleşirken, Web 2.0 ile birlikte etkileşim üst seviyeye taşınmıştır. Bu dönemde kullanıcılar sadece bilgi tüketen değil, aynı zamanda içerik üreten birer aktör hâline gelmiş; böylece kolektif paylaşım ve işbirliğine dayalı platformlar ortaya çıkmıştır. 2010 sonrasında ise şematik özelliklere sahip Web 3.0'a geçilmiş ve internet ortamındaki veriler akıllı sistemler tarafından işlenmeye başlanmıştır. 2020 yılıyla birlikte Web 4.0 evresine geçileceği öngörülmüş; bu dönemde yapay zekâ destekli uygulamalar ve elektronik araçların dijital deneyime yön vereceği ifade edilmiştir (Dikmen, 2018: 31).

İnternet ve web, yalnızca teknolojik bir yenilik değil, aynı zamanda toplumsal yaşamda köklü dönüşümler yaratan yeni iletişim biçimleri olarak değerlendirilmektedir. İnternetin iletişim araçlarına kazandırdığı yenilikler, internet tabanlı yeni medya olgusunun ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu gelişmeler, gündelik yaşam pratiklerinde de önemli değişiklikler yaratmıştır. Önceki iletişim teknolojilerinden hiçbiri, günümüzde yeni medya ve sosyal medyanın sağladığı etkileşim ve iletişim imkânlarını sunmamıştır. Kişisel bilgisayarların yaygınlaşması ve internetin cep telefonu teknolojileriyle bütünleşmesi sonucunda bireyler, geçmişte sahip olmadıkları ölçüde geniş bir iletişim kapasitesine erişmişlerdir. Nitekim cep telefonları, “insanlık tarihinin en hızlı iletişim teknolojisi” olarak tanımlanmaktadır (Castells, 2008: 447).

Yeni medyanın ortaya çıkışıyla birlikte iletişim ve yayın araçları arasındaki ayrım giderek silikleşmiş, günümüzde neredeyse tamamen ortadan kalkmıştır (Shirky, 2010: 89). Bu dönüşüm, izleyici kültürü ile hedef kitle arasındaki sınırların da belirsizleşmesine yol açmıştır (Uluç, 2008: 306). Castells'e göre enformasyon toplumunun en önemli niteliği; bireylerin, kurumların ve devletlerin mikro elektronik temelli bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı çeşitli ağlarla birbirine bağlanmasıdır (akt. Özkaya, 2013: 138). Ağ toplumunun ayırt edici yönü ise her an erişilebilir durumda olan internet aracılığıyla yerel ve küresel ölçekli ağların birbirine bağlanmasıdır. Bu durum, mekân kavramını dönüştürmüş; mesafe ve uzaklık algısının değişmesine neden olmuştur (akt. Onat, 2010: 105).

Bilgisayarlar ve internetle başlayan dijital devrim, akıllı cihazlar ve sosyal medya ile günümüzde de devam etmekte olup, gelecekte yapay zekâ gibi teknolojilerle daha da derinleşmesi beklenmektedir. Sosyal medya ve dijital platformların gelişimi ise bireyler ve toplumlar arasındaki iletişimi köklü bir şekilde değiştirmiştir. YouTube, Facebook, (X) ve Instagram gibi sosyal medya platformları, iletişim kurma ve bilgi aktarma biçimlerinde köklü bir dönüşüm başlatarak yeni bir dijital dönemin kapılarını aralamıştır. Geleneksel medyanın yerini giderek dijital medyanın alması, iletişim süreçlerini daha interaktif ve anlık hale getirmiştir. Ancak bu durum, siber güvenlik, veri mahremiyeti ve dijital bağımlılık gibi yeni sorunları da beraberinde getirmiştir.

İletişim teknolojilerinin gelişim süreci, Moore ve Kearsley'e (2012) göre beş temel evreye ayrılmaktadır. Bu evrelerden ilki, mektup ve gazete gibi yazılı materyaller aracılığıyla yürütülen iletişim dönemidir. İkinci aşama, radyo ve televizyon gibi görsel-ışitsel araçların kullanıldığı dönemi kapsar. Üçüncü evrede, yüz yüze eğitim oturumlarının video destekli endüstriyel sistem anlayışıyla birleştirildiği bir yapı görülür. Dördüncü dönemde ise bilgisayar destekli öğretim ve telekonferanslar aracılığıyla etkileşimin arttığı bir sistem öne çıkar. Son olarak, internet ve web tabanlı uygulamaların yaygınlaşmasıyla beşinci ve günümüzde etkili olan dönem şekillenmiştir. Bu doğrultuda, her yeni iletişim teknolojisi eğitim anlayışını da dönüştürmüş; öğretimin hedefleri, içeriği ve kapsamı zamanla farklılaşmıştır. Başka bir ifadeyle, eğitim alanında karşılaşılan sorunlara teknolojik çözümler sunma inancı (Mishra, Koehler ve Kereluik, 2009; Rushby, 2013), eğitimin teknolojik ilerlemelerle birlikte yeniden yapılanmasına zemin hazırlamıştır.

1.1.2. Yeni İletişim Teknolojileri

Yeni iletişim teknolojileri, genellikle bilgisayar ve internet temelli gelişmelerin bir sonucu olarak tanımlanmaktadır (Alankuş, 2005: 91). İnternet teknolojisinin kullanıldığı her türlü araç, bu kapsamda yeni iletişim teknolojileri olarak kabul edilmektedir. Bu teknolojilerin en belirgin özellikleri arasında zaman kısıtlamasını ortadan kaldırmaları ve karşılıklı etkileşimi mümkün kılan sistemler olmaları yer almaktadır. Bununla birlikte yeni olarak nitelendirilen bu teknolojilerin, geleneksel iletişim araçlarıyla bazı benzerlikler taşıdığı da göz önünde bulundurulmalıdır (Geray, 2003: 20). Bu nedenle, yeni iletişim teknolojileri melez (hibrit) bir yapıya sahiptir. Mikroişlemciler, kablolu televizyon, fiber optik iletişim, uydu yayıncılığı, kelime işlemciler, elektronik posta ve video konferans gibi uygulamalar örnek olarak gösterilebilir (Timisi, 2003: 80).

Rogers'a göre (Geray, 1994: 7), bu tür teknolojilerin temelde üç niteliği bulunmaktadır:

- Karşılıklı Etkileşim: İnsan hafızasının yer aldığı, çift yönlü bir iletişim sürecidir. Bu özellik, geleneksel basılı ve tek yönlü elektronik kitle iletişiminden farklıdır.
- Kitlesizleştirme (Demassification): Geniş kullanıcı kitlesi içinde bireylerin birbirleriyle özel mesajlaşabilmelerine olanak tanır. Bu süreç, kitle iletişim sistemlerindeki kontrolün mesajı üretenlerden tüketicilere doğru kaymasını ifade eder.
- Eşzamansız (Asenkron) Olabilme: Bireylerin, istedikleri zaman mesaj gönderebilme ya da alabilme esnekliğine sahip olmalarıdır; yani iletişimin aynı anda gerçekleşmesi zorunluluğunu kaldırır.

Gündelik yaşamımızda hızla benimsenen bu teknolojiler, büyük veri kapasiteleri ve hızlı bilgi akışıyla yeni süreçlerin başlangıcını temsil etmektedir. Bilgiye erişimde sağladıkları kolaylık sayesinde mekân ve zaman sınırlarını ortadan kaldırırken, bireylere aktif roller sunmaktadırlar. Milyonlarca ansiklopedi ve kitap, dijital ortama taşınmış; böylece geleneksel iletişim teknolojilerinden uzaklaşarak karşılıklı iletişim ve etkileşime imkân sağlamıştır. Bireyler, çeşitli dijital platformlar üzerinden çift yönlü iletişim imkânı bulmaktadır. Bu teknolojik ilerlemeler, mobil cihazların yaygınlaşmasını hızlandırmış ve bireylerin bu alandaki etkin rollerini güçlendirmiştir. Cep telefonlarının hayatımızdaki vazgeçilmezliği, iletişim alışkanlıklarının köklü

biçimde değiştiğinin açık göstergesidir. Yeni teknolojik platformlarda bireyler birer içerik üreticisi (yayıncı) konumuna gelmiştir (Yeşiltuna ve Tükel, 2015: 215-216).

İnternet, başlangıçta askeri amaçlar doğrultusunda geliştirilmiş ve bugünkü işlevselliğine ulaşması uzun bir süreçte gerçekleşmiştir. İlk zamanlarda internet tek yönlü veri aktarımı sağlarken, Web 2.0 teknolojisinin ortaya çıkmasıyla birlikte etkileşim ve paylaşım özelliği kazanmıştır. Web 2.0; sosyal ağ siteleri, çevrimiçi ansiklopediler, forumlar ve diğer internet tabanlı toplulukları kapsayan etkileşimli bir ortamdır (Güçdemir, 2012: 30).

Günümüzde teknoloji, hayatın hemen her alanının şekillenmesinde belirleyici bir faktör haline gelmiş; bireylerin kimlik oluşumunu da etkileyerek toplumdaki dönüşümlerin temel itici gücü olmuştur. İnternet tabanlı bu araçlar, bilgiye erişimi kolaylaştırmanın yanı sıra toplumsal hareketlerin şekillenmesinde etkili olarak bireylerin algı süreçlerini değiştirmektedir. Yeni iletişim teknolojileri, dünyanın bilgi toplumuna geçişinde kritik bir rol üstlenmiştir (Gezgin, 2002: 81).

1.1.3. İletişim Teknolojilerinin Toplumsal Yapılar Üzerindeki Etkileri

İletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, modern toplumların yapısında derin değişimlere yol açmıştır. Özellikle 20. yüzyılın son dönemlerinden itibaren internet ve dijital iletişim araçlarının yaygınlaşması, bireyler, topluluklar ve devletlerarasındaki etkileşim biçimlerini köklü biçimde dönüştürmüştür. Bu değişim, toplumsal ilişkilerden siyasal katılıma, ekonomik faaliyetlerden kültürel üretime kadar geniş bir alanı etkilemektedir. Günümüzde, bireyler arasındaki iletişim giderek dijital platformlar üzerinden gerçekleşmekte ve bu durum yeni bir kamusal alanın ortaya çıkmasına, aynı zamanda geleneksel kamusal alan anlayışının yeniden şekillenmesine zemin hazırlamaktadır. Bu dönüşüm, bilgiye erişim yollarını, siyasal katılım biçimlerini ve kamusal tartışmaların karakterini önemli ölçüde değiştirmektedir (Castells, 2013, s. 45; Habermas, 2020, s. 112).

Bu değişim iletişim teknolojilerinin toplumsal yapılar üzerindeki etkileri hakkında akademik ortamlarda yoğun tartışmalara neden olmuştur. Özellikle Jürgen Habermas ve Manuel Castells gibi önemli düşünürler, bu teknolojilerin modern toplumlarda yarattığı dönüşümleri anlamak için farklı kuramsal yaklaşımlar geliştirmiştir. Habermas, iletişim teknolojilerinin kamusal alan üzerindeki etkisini ve demokratik toplumlar açısından

taşıdığı önemi öne çıkarırken, Castells bu teknolojilerin ağ toplumu kavramı çerçevesinde toplumsal güç ilişkilerini nasıl dönüştürdüğünü incelemiştir (Habermas, 2015: 87; Castells, 2016: 50). Her iki düşünür de iletişim teknolojilerinin toplumsal dönüşümlere olan etkisini farklı perspektiflerden ele alarak alana zengin bir teorik katkı sunmaktadır. Her iki yaklaşım, modern iletişim teknolojilerinin toplumlar üzerindeki etkilerini anlamada önemli teorik araçlar sunmakla birlikte, aralarındaki farklar ve benzerlikler toplumsal dönüşümlerin farklı yönlerinin kavranmasına imkân tanımaktadır.

İnternet ve sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte iletişim teknolojileri, toplumsal yapılar üzerinde önemli değişimlere yol açmış; özellikle kamusal alanın sınırları yeniden çizilmiştir (Shirky, 2011, ss. 28–41). Bu çerçevede, Jürgen Habermas ve Manuel Castells'in teorik yaklaşımları, söz konusu dönüşümleri anlamak için temel referans noktaları sunmaktadır. Habermas'ın yaklaşımı, demokratik toplumların işleyişi ve kamusal alanın oluşumu açısından önemli bir kuramsal zemin sağlarken; Castells, iletişim teknolojilerinin toplumsal güç ilişkilerini yeniden şekillendirmedeki rolünü detaylandırmaktadır (Habermas, 2015, s. 223; Castells, 2016, s. 172). Castells'in Ağ Toplumu yaklaşımı üzerinden yürütülen araştırmalar, bilgi ve iletişim teknolojilerinin bireyler arası ilişkileri nasıl ağlar üzerinden yeniden tanımladığını vurgulamaktadır (Castells, 2010, s. 34). Habermas'ın Kamusal Alan ve İletişimsel Eylem kuramlarına odaklanan çalışmalar ise bu teknolojilerin kamusal söylem, rasyonel tartışma ve demokratik katılım üzerindeki etkilerini incelemektedir (Habermas, 1989, s. 352). Her iki düşünürün yaklaşımı da, modern iletişim teknolojilerinin toplumsal dönüşümleri üzerindeki etkilerini kavramak açısından birbirini tamamlayıcı nitelikteki teorik zeminler sunmaktadır. Habermas'ın kamusal alan anlayışı, özellikle dijital ortamlarda demokratik katılım olanaklarını irdelemek için önem arz ederken; Castells'in ağı merkeze alan yaklaşımı, dijital çağın sosyal örgütlenmesini ve bilgi üretim biçimlerini analiz etmeye olanak tanımaktadır.

1.1.4. İletişim Teknolojilerinin Eğitime Etkisi

Dijital çağın etkisiyle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, eğitimde teknoloji merkezli öğretim yaklaşımını zorunlu kılmıştır. Bu alandaki yeterlikler, bilgiyi işleyebilmek için dijital teknolojiler, iletişim araçları ve ağları kullanarak bilgiye erişim

sağlama, yönetme, bütünleştirme, değerlendirme ve yeni bilgiler üretme becerilerini içermektedir (Markauskaite, 2007). Öğretmenler açısından bakıldığında, BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri) yeterliliği, eğitim sürecinde teknolojik araçları etkili bir şekilde kullanabilmek için gerekli bilgi ve becerileri ifade eder (Suárez-Rodríguez, Almerich, Díaz-García ve Fernández-Piqueras, 2012). Bu bağlamda, öğretmenlerin temel teknoloji bilgisine sahip olmaları; bilgisayar, elektronik tablo, veri tabanı gibi uygulamaları kullanabilmeleri, çoklu ortam araçlarını seçip kullanabilmeleri, doküman yönetim sistemlerine hakim olmaları; ayrıca iletişim, bilgi arama, sanal öğrenme platformları, Web 2.0 teknolojileri ve web sitesi oluşturma gibi internet tabanlı araçları etkin biçimde kullanabilmeleri beklenmektedir (Almerich, Orellana, Suárez-Rodríguez ve Díaz-García, 2016).

Teknolojinin eğitime entegrasyonu sayesinde, öğretmenlerin BİT'i öğrenme-öğretme süreçlerine dahil ederek öğrencilerine dijital liderlik yapmaları ve öğrenme sürecini etkin kılmaları günümüz eğitim sisteminin önemli bir gerekliliğidir. Bu nedenle, öğretmenlerin dijital ortamda BİT araçlarını kullanarak öğretim faaliyetlerini yürütebilmek için gerekli yeterliklere sahip olmaları eğitim açısından zorunlu bir ihtiyaçtır (Aslan ve Zhu, 2016).

Ancak bu becerilerin, öğretmen adaylarının eğitim sürecinde, yani eğitim fakültelerinde, kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Böylece, geleceğin öğretmenleri teknolojiyi daha etkin ve verimli bir şekilde kullanma şansına sahip olacaklardır (Anderson ve Maninger, 2007; Tondeur, Aesaert, Prestridge ve Consuegra, 2018).

21.yüzyıl, bilgi çağı olarak tanımlanmakta olup, bireylerin sürekli değişen bilgi ortamına uyum sağlamak için bilgi ve iletişim teknolojilerini etkili biçimde kullanmalarını gerektiren bir dönemi ifade eder. Günümüzde bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmek, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önem kazanmıştır. Eğitim, toplumun ihtiyaçlarına yanıt veren dinamik bir alan olup, teknolojik ilerlemelerle birlikte yeni gereksinimler ortaya çıkarmaktadır (Akkoyunlu vd., 2021). Küreselleşme ve bilgi teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak, eğitim sistemlerinde de yenilenme ve dönüşüm zorunluluğu doğmuştur (Odabaşı, 2010). Dünya genelinde

eğitim kurumları, öğrencilere güncel bilgi ve iletişim teknolojileriyle ilgili beceriler kazandırmak için çaba göstermektedir (Khvilon & Patru, 2002).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğretimde kullanılması eğitim ortamlarını çeşitlendirerek bireysel farklılıklara uygun öğrenme olanakları sunar ve öğrencilere eşit fırsatlar tanır; böylece geleneksel eğitim anlayışına önemli bir alternatif oluşturur (Yeniad, 2006; Akkoyunlu vd., 2021). Eğitimin temel işlevlerinden biri, teknolojiyi etkin kullanabilen ve bilimsel gelişmeleri yakından takip eden bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle, öğretmenlerin teknoloji destekli öğretim becerilerine sahip olmaları günümüz eğitim anlayışı için vazgeçilmezdir (Yelken vd., 2013).

Öğrenciler, çevrimiçi öğrenme platformları sayesinde kendi öğrenme süreçlerini takip edebilir, kişisel hedeflerine odaklanabilir ve zayıf oldukları konuları tespit ederek ek çalışma imkânı bulabilirler. Bu teknolojiler, öğrencilerin matematik alanındaki deneyimlerini destekleyerek kavramları daha etkili öğrenmelerini sağlar ve akademik başarılarını artırır. Ancak, teknolojinin tek başına yeterli olmadığı; öğretmenlerin uygun materyalleri seçme, bunları öğrenme ortamına entegre etme ve doğru şekilde yönlendirme görevlerinin kritik olduğu vurgulanmaktadır (Kaya ve Yılayaz, 2013).

Öğretmenlerin teknoloji kullanımıyla ilgili mesleki gelişimleri, BİT'in öğrenme ortamlarındaki etkin kullanımını doğrudan etkileyen önemli bir unsur olarak kabul edilir (Erişti ve Odabaşı, 2010). Bu nedenle, öğretmenlerin teknolojik yeniliklere uyum sağlamaları için sürekli hizmet içi eğitimlere ihtiyaçları bulunmaktadır (Pepeler vd., 2017). Söz konusu eğitimler, öğretmenlerin yeni teknolojik araçları keşfetmeleri, bunları kullanmaları ve güncel teknolojilere adapte olmalarına yardımcı olmaktadır (Kaleci, 2018).

1.2. KÜLTÜR KAVRAMI

Genel olarak kültür, bir toplumun veya grubun yaşam biçimini, değerlerini, inançlarını, normlarını, davranışlarını, geleneklerini ve sembollerini ifade eden karmaşık bir yapıdır. Kültür, bir nesilden diğerine aktarılır ve bireylerin kimliğini şekillendiren temel unsurlar arasında yer alır. İnsanların çevreleriyle ve birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen kültür, hem maddi hem de manevi unsurları kapsar. Kültür, sadece bir toplumun kendine özgü özelliklerini ifade etmekle kalmaz; aynı zamanda bireyler ve gruplar arasında iletişim kurmayı, anlam oluşturmayı ve bir dünya görüşü

geliştirmeyi mümkün kılar. Dil, sanat, gelenekler, inanç sistemleri ve normlar gibi unsurlar, kültürün yapı taşlarını oluşturur. Bu unsurlar, toplumsal yaşamın farklı alanlarında hem bireyler arasında bir bağ kurar hem de farklı toplumların birbiriyle etkileşim kurmasını sağlar.

Kültürün tarihsel süreç içerisindeki değişimine bakıldığında, çok kültürlülük ve melezlik kavramları ön plana çıkar. Çok kültürlülük, 1960'lı yıllarda Batı toplumlarında ortaya çıkan bir olgu olarak, eski etnik ve ırksal hiyerarşilerin yerine vatandaşlık temelinde yeni ilişkiler kurmayı amaçlamış ve özellikle göçmenlerin kültürel farklarını korumaya yönelik politikalarla şekillenmiştir (Kymlicka ve Öztürk, 2012).

Marshall McLuhan'a göre medya, kültürel alanlarla doğrudan ilişkilidir ve bu ilişki aracısızdır (Stevenson, 2008, akt. Çaycı ve Karagülle, 2016). Bu bağlamda, iletişim ve medya teknolojileri, kültürel melezleşmenin önemli araçları hâline gelmiştir. Gelişen medya ve dijital iletişim araçları, kültürel kimlikleri dönüştürerek melezleştirici bir etki yaratır. Küreselleşme süreciyle birlikte modern-sonrası toplumlarda farklılıklar, parçalanmalar ve etnik çeşitlilikler belirginleşmiş ve bu da melez kültür biçimlerini ortaya çıkarmıştır. Kapitalist küreselleşme içinde kültürler, ulus kültürleri yeniden şekillendiren bir baskıyla karşı karşıya kalmaktadır (Çaycı ve Karagülle, 2016).

Medya, bir yandan bilgi edinme ve kültür aktarma aracı olarak rol oynarken, diğer yandan kültürün arz talep ilişkisiyle tüketilmesine de zemin hazırlar. Hızlı bilgi akışı ve kısalan mesafeler, zaman ve mekân kavramlarının dönüşmesine neden olur (Çapcıoğlu, 2008).

Twitter, Facebook ve YouTube gibi dijital platformlar, küresel kültürel akışın taşıyıcıları olarak Batı tipi kültürel değişimin yayılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu süreç, farklı bölgelerdeki kültürlerin karşılıklı etkileşime açık hâle gelmesine neden olur (Ölçekçi, 2020). İletişimin dijitalleşmesi ve mobil teknolojilerin gelişimi ile birlikte toplumlar ve kültürler arası etkileşim yoğunlaşmıştır (Tanrıöver ve Kirli, 2015). Dijital iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması, bilgi üzerindeki geleneksel otoritelerin etkisini zayıflatmakta, bireyleri yeni kültürel deneyimlere açık hâle getirmektedir. Bu bağlamda dijitalleşen iletişim süreçleri, kültürel melezleşmenin en önemli dinamiklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Çaycı ve Karagülle, 2016).

1.2.1. Kültürün Tanımı

Kültür, temelde ortak bir belleği (dil, tarih, gelenek gibi) ve birlikte yaşamayı mümkün kılan sosyal normlar ile davranış kurallarını içeren toplumsal bir yapı olarak tanımlanabilir (Haviland, 2002, s.65). Sosyal bilimler literatüründe farklı şekillerde tanımlanan kültür kavramı, durağan bir yapı olmaktan ziyade sürekli bir değişim ve dönüşüm süreci içerisinde yer alır. Bu yönüyle kültür, toplumların sosyal, ekonomik, politik ve tarihsel gelişimlerinin anlaşılmasında önemli bir referans  er evesi sunar (Selçuk, 2017).

Britanyalı antropolog Edward Burnett Tylor kültürü, “bilgiyi, inancı, sanatı, ahlakı, hukuku, adetleri ve bireyin toplumun bir  yesi olarak kazandığı diğer tüm yeti ve alışkanlıklarını içeren karmaşık bütün” şeklinde tanımlamıştır (Karasu, 2009: 3-4).

Literatürde yer alan birçok tanım dikkate alındığında, kültür; bir toplumun yaşam tarzı, değer sistemi, sanat anlayışı, inanç yapısı, örf ve adetleriyle şekillenen ve tarihsel süreçte gelişerek güncel toplumsal koşullarla uyumlu hale gelen bir bütün olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamlı yapı zamanla yalnızca toplumların i  dinamiklerini değil; aynı zamanda uluslararası etkileşimler yoluyla farklı kültürlerin bir araya gelmesini ve çok kültürlü toplumsal düzenlerin ortaya çıkmasını da mümkün kılmıştır (Selçuk, 2017).

1.2.2. Kültürün Unsurları

Kültürün herkes tarafından kabul edilmiş tek bir tanımı bulunmamakla birlikte, evrensel öğelerinden söz etmek mümkündür. Toplumlar arasında kültürel farklılıklar olsa da her topluma özgü temel kültür unsurları ortaktır. Bu unsurların başında dil, din ve değerler gelmektedir. Aşağıda bu unsurlar ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

1.2.2.1. Dil

Dil, insanların sahip olduğu en gelişmiş iletişim aracıdır. Aynı topluma veya millete mensup bireylerin anlaşmasını sağlayan sesli semboller sistemi olarak tanımlanabilir. Tarihsel kökeni çok eski dönemlere uzanan dil, kendine özgü kurallarıyla varlığını sürdürür. Toplum tarafından ortak bir şekilde oluşturulduğu için sosyal bir yapı niteliği taşır ve yaşayan bir organizma gibi sürekli değişim gösterir. Dil, bireylerin düşünce, duygu ve dürtülerini doğrudan ya da dolaylı biçimde ifade etmelerine aracılık

eder. Bu yönüyle yalnızca insanlar arasındaki iletişim biçimlerini değil, aynı zamanda doğa ve nesnelerin ortak kalıplar hâlinde anlamlandırılmasını da içerir. Kullanılan semboller bakımından değerlendirildiğinde, dil kitlesel yaşamın en gelişmiş unsurudur (Türksezer, 2012: 10).

Dil, bir toplumun varlığını ortaya koyan en temel göstergelerden biridir. Kültürün oluşmasında, yaygınlık kazanmasında ve kuşaktan kuşağa aktarılmasında en etkili araç konumundadır. Toplamların sahip olduğu kültürel değeri ve özellikleri yansıtan dil, bireyler arasında iletişimi kolaylaştırırken geçmişı anlamlandırıp geleceğı yorumlama imkânı da sunar. Bunun yanı sıra, yeni kültürlerin doğuşunda önemli bir rol üstlenir ve sosyal gruplar arasında bilgi ile deneyim paylaşımını mümkün kılar. Böylece kültürel etkileşim güçlenir ve kültürel mirasın sürekliliğı sağılanır (Dalgün, 2011: 10-11).

Dil, değeri ve ideolojilerin bireye aktarılmasında en temel araçlardan biridir. Bu nedenle kamuoyunda güçlü bir iletişim unsuru olarak kabul edilir. Bireyin dili kullanma becerisi ve kelime dağarcığının genişliğı, toplumsal yaşama aktif bir şekilde katılımını doğrudan etkiler. Toplum tarafından üretilen bir olgu olan dil, yine toplumsal süreçler içinde gelişip şekillenir. Geri kalmış ya da kapalı toplumlarda ise dilin yapısı oldukça sade olup, kullanılan kelime çeşitliliğı sınırlı kalmaktadır (Türksezer, 2012: 10-11). Dil konusu ikiye ayrılmaktadır;

Sözlü iletişim, hem konuşma hem de yazı dilini kapsayan bir süreçtir. İletişimin doğrudan ya da ima yoluyla gerçekleşmesi, dil kullanımının en temel unsurlarından biridir. Açık iletişime dayalı kültürlerde belirsiz ve değışken cevaplar zayıf iletişim olarak değerlendirilir ve bu bağlamda iletişimin etkinliğı konuşmacının sorumluluğına yüklenir. Buna karşılık, ima yoluyla iletişimin öne çıktığı kültürlerde (çoğunlukla yüksek bağlamlı toplumlarda) iletişimin sorumluluğı hem konuşmacıya hem de dinleyiciye aittir. Bu tür iletişim biçiminde olumsuz durumların ya da anlaşmazlıkların ortaya çıkmamasına özellikle dikkat edilir (Kayan, 2012: 6-7).

Sözsüz iletişim, bireylerin kendilerini ifade etmek amacıyla kullandıkları jestler, mimikler, beden hareketleri ve fiziksel temas biçimlerini kapsar. Günlük yaşamda gerçekleşen iletişimin önemli bir bölümünü oluşturur ve kültürel ya da cinsiyete bağlı farklılıklar gösterebilir. Sözsüz iletişim iki ana boyutta incelenebilir: görsel kanal (göz teması, yüz ifadeleri, davranışlar, baş hareketleri) ve yarı-dilsel kanal (ses tonu, sesin

şiddeti vb.). Bu bağlamda, görülebilir kanal doğrudan beden dilini içermektedir (Türksezer, 2012: 20).

1.2.2.2. Din

İnsanlık tarihinde din her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Topluma içsel bir huzur kazandırması, dinin en temel işlevlerinden biri olarak görülmektedir. Sosyal ve kültürel değerlerin tamamı üzerinde etkili olan din, aynı zamanda toplumların ahlak ve etik sistemlerinin temelini oluşturur. Bireylerin tutum ve davranışlarını şekillendiren bu etki, iş yaşamında girişimcilik, tüketim alışkanlıkları ve toplumsal yapılanma gibi alanlarda da kendini göstermektedir. Din toplumsal yaşamla iç içe olduğundan, özellikle Müslüman toplumlarda etkisinin daha belirgin olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, bir toplumdaki dini etkinin düzeyi, baskın dini grupların gücüyle yakından ilişkilidir (Dalgün, 2011: 22).

Günümüzde tamamen dini kurallara göre yaşayan ülke sayısı oldukça azdır. Bununla birlikte, dinin etkisinden tamamen bağımsız bir toplumsal yapı bulmak da neredeyse imkânsızdır. Din, toplumların gündelik yaşam biçimlerini şekillendirmede önemli bir rol oynarken aynı zamanda kültürel değerlerin oluşumuna ve gelişimine de büyük katkı sunar. Hristiyanlık, İslam, Yahudilik, Hinduizm ve Budizm gibi temel inanç sistemleri ise günümüzde farklı coğrafyalarda çeşitli oranlarda varlıklarını sürdürmektedir (Kayan, 2012: 9).

Dünyada farklı kültürlere dayanan pek çok din bulunmaktadır. Din, bireylerin yaşam biçimlerini, olaylara verdikleri tepkileri ve hatta beslenme alışkanlıklarını doğrudan etkileyerek toplum üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Örneğin, Müslüman toplumlarda domuz etinin tüketilmemesi, buna karşın diğer dinlerde bu durumun bir sorun oluşturmaması, dinin yiyecek-içecek kültürü üzerinde de belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Aşağıda, farklı dinlerin kültürel yaşama yansımalarına ilişkin örneklerle yer verilmiştir (Dalgün, 2011: 23-24).

1.2.2.3. Değerler

Kültür unsurları arasında özellikle din, tarih boyunca önemli bir yere sahip olmuş ve eski çağlarda uzun süre kültürün diğer öğelerini gölgede bırakmıştır. Dinin milletler üzerindeki egemenliği, imparatorluklardan millî topluluklara geçiş sürecine kadar sürmüştür; milliyetçilik döneminde ise milletler imparatorluklardan ayrıldıkça dinin

fonksiyonu azalmıştır. Buna karşın, dinin bir toplum içerisindeki kültüre etkisi ve kültürün diğer unsurlarının oluşum ve değişimindeki rolü hâlâ devam etmektedir. Dini bayramlar ve törenler, bunun en somut örneklerindendir.

Maddi kültür unsurlarından biri olan mimari eserlerde de dinin etkisi belirleyici olmuştur. Din, toplumu bir arada tutma özelliğiyle kültürel bütünlüğün korunmasına katkı sağlar. Türk toplum yaşamında dinin birleştirici ve yapıcı etkisi, özellikle Müslümanlığın kardeşlik, dostluk ve aile bütünlüğü gibi değerlerden kaynaklanmaktadır.

Değerler, toplumların benimseyip özümledikleri normları ifade eder ve zamanla kültürel değerler, yasaların oluşumunu da etkileyebilir. Değerler ve tutumlar din gibi derin köklere dayanıyorsa, uluslararası düzeyde yöneticilerin bu hususlara dikkat etmesi gerekir. Başka ülkelerin değer yargılarını öğrenmek, o ülkede yürütülecek faaliyetler açısından büyük avantaj sağlar. Çünkü değerlerden kaynaklanan tutumlar, işletmecilik faaliyetlerini doğrudan etkileyebilir. Örneğin, bazı durumlarda yabancı firmalara karşı olumsuz tutumlar görülebilir; bu firmalar ise bu durumu aşmak için ürün kaynaklarını değiştirebilir, kaynağın dikkat çekmemesine özen gösterebilir veya farklı isimler kullanarak faaliyetlerine devam edebilir (Kayan, 2012: 10).

1.2.3. Küreselleşme ve Kültürel Değişim

Son yıllarda sosyal bilimler alanında sıklıkla tartışılan kavramlardan biri olan *küreselleşme*, özellikle ekonomik, siyasal, kültürel ve teknolojik alanlardaki etkileriyle dikkat çekmektedir. Kavramın literatürde ilk kez ne zaman kullanıldığına ilişkin çeşitli görüşler mevcuttur. Bazı araştırmalara göre, küreselleşme düşüncesinin temelleri, 1963 yılında Kanadalı sosyolog Marshall McLuhan'ın ortaya attığı “küresel köy” (global village) kavramıyla atılmıştır. McLuhan'a göre, dünya toplumlarının belirli kesimleri, iletişim teknolojilerinin etkisiyle birbirine daha yakın ve etkileşimli hale gelmiş, adeta bir köy düzeni içinde yaşamaya başlamıştır. Küresel süreçlerin giderek hız kazanmasıyla birlikte dünya adeta küçülmüş, insanlar ve mekânlar arasındaki fiziksel mesafeler anlamını yitirmiştir. Bugün, dünyanın başka bir yerinde meydana gelen bir olayın etkileri, çok kısa bir sürede başka coğrafyalarda da hissedilebilmekte; zaman ve mekân kavramları geleneksel anlamlarını kaybetmektedir. Bu durum, David Harvey

tarafından “zaman-mekân sıkışması” olarak kavramsallaştırılmıştır (Harvey, 1999; Akt. Çapçioğlu, 2008).

Bazı yaklaşımlar ise “küreselleşme” teriminin ilk kez 1980’li yıllarda Harvard ve Stanford gibi saygın Amerikan üniversitelerinde kullanılmaya başlandığını ve bu akademik çevrelerde hızla yaygınlık kazandığını belirtir (Erbay, 1998, ss. 145-146).

Kültür ise insan topluluklarının maddi ve manevi üretimlerini, değerlerini, inançlarını, geleneklerini ve yaşam biçimlerini kapsayan çok katmanlı bir kavramdır. Kültür bireylerin ve toplumların benliğini şekillendiren bir öznelite iken; küreselleşme, insan faaliyetlerini bölgeler ve kıtalar arasında genişleten, birbirine bağlayan ve insan ilişkilerindeki zaman-uzam sürecine vurgu yapan bir süreçtir (Held vd, 2006: 185-86). Bu iki kavram yani kültür ve küreselleşme birbirinden bağımsız gibi görünse de günümüzde birçok sosyal bilimci tarafından birlikte ele alınmaktadır. Nitekim tarihsel süreçte kültürün tanımlanışı, o dönemin toplumsal, siyasal ve teknolojik koşulları doğrultusunda şekillenmiş; kimi zaman medya, kimi zaman siyaset ya da küreselleşme olgusu çerçevesinde yeniden anlamlandırılmıştır (King, 1998; akt. Ak & Arıcıoğlu, 2018).

Benzer şekilde Bauman (2010, s. 64), küreselleşmeyi yalnızca ekonomik ya da teknolojik bir süreç değil; aynı zamanda dünya meselelerinin kontrolsüz, belirsiz ve karmaşık doğasını yansıtan bir “yenidünya düzensizliği” olarak betimler. Held ve McGrew (2008, s. 72) ise küreselleşmeyi kıtalar ve bölgeler arasında oluşan akışlar ve iletişim ağları sayesinde toplumsal ilişkilerin mekânsal düzenlenmesinde dönüşüm yaratan bir süreç şeklinde tanımlamaktadır. Raymond Williams (1983, s. 117) ise küresel kültürü daha somut bir örnekle açıklar: Bir Amerikan şirketinde Londra ofisinde çalışan bir İngiliz’in Japon arabasıyla eve dönmesi, eşinin İtalyan arabasıyla daha erken ulaşması; ardından farklı ülkelerden ithal gıdalarla yapılan bir akşam yemeği ve Finlandiya yapımı bir televizyonda izlenen İngiliz programı... Bu sahne, küreselleşmenin gündelik yaşama ne denli bütünleşik olduğunu göstermektedir.

Bu örneklerle rağmen küreselleşme, çok boyutlu ve tartışmalı bir kavramdır. Bununla birlikte küreselleşme, kapitalist üretim modeliyle yakından ilişkilidir. Bu süreç, özellikle Batı kültürlerinin yeni-sömürgecilik, kolonyalizm ve kültürel yayılma stratejileriyle dünya geneline nüfuz etmesinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir.

Batılı kültürlerin hâkimiyet kurduğu bu ortamda, birçok gelişmekte olan ülke, Batı yaşam tarzını ve kültürel kodlarını çoğu zaman özentî biçiminde taklit etmeye başlamış; bu durum da “küresel melezleşme” (cultural hybridization) sürecini hızlandırmıştır (Latouche, 1993, s. 55).

Castells’in (1996) ortaya koyduğu *Ağ Toplumu* kuramı çerçevesinde bakıldığında, kablolu internet ve dijital iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla bilgi, küresel ölçekte sınır tanımaksızın dolaşmakta; bu da kültürel etkileşimleri ve küreselleşme sürecini derinden etkilemektedir. Hall, Held ve McGrew (1992, s. 23) küreselleşmeyi, dünya genelinde sınırları geçerek toplumları zaman-mekân bileşimlerinde birbirine bağlayan süreçler bütünü olarak tanımlarken; Harvey (1997, s. 75), ise teknolojik gelişmeler sayesinde dünyanın “yoğunlaşarak küçüldüğünü”, haberleşme ve ulaşımın daha hızlı ve ucuz hâle gelmesiyle karşılıklı bağımlılığın arttığını ifade eder.

İletişim teknolojilerindeki hızlı ve kapsamlı gelişmeler, popüler kültürün oluşumunda ve yayılmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Popüler kültür, bu teknolojik üretim ve paylaşım ortamında görünürlük kazanarak hızla kitlelere ulaşan bir yapı halini almıştır. Bu bağlamda, popüler kültürün biçimlenmesi; iletişim araçlarının sunduğu hızlı bilgi aktarımı ve yoğun etkileşim olanaklarına dayanmaktadır (Şentürk, 2007, s.31).

1.2.4. Kültürel Etkileşim

Sosyal medyanın, kültürlerarası etkileşime katkısı üç şekilde ele alınabilir: Kültürlerarası ilişkiler, farklı kültürlere adaptasyon ve kültürler arası çatışma (Chen, 2012, s. 5);

1.2.4.1. Kültürlerarası İlişkiler

Farklı kültürel geçmişlere sahip bireyler ve topluluklar arasındaki iletişim ve etkileşim, kültürlerarası ilişkiler alanının temelini oluşturur. Küreselleşmenin etkisiyle, bu tür ilişkiler sadece kaçınılmaz değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve politik bağlamlarda giderek daha kritik hâle gelmektedir. Bu tür etkileşimler, hem iş birliklerine hem de anlaşmazlıklara zemin hazırlayabilir.

Sosyal medya platformları (örneğin Facebook, bloglar, YouTube ve Twitter), özellikle genç kullanıcılar arasında kültürel bilgilerin hızla yayılmasına olanak sağlamış

ve farklı coğrafyalardan bireylerin kendilerini dijital ortamda ifade etmelerini kolaylaştırmıştır. Bu durum, kültürlerarası etkileşimi artırmıştır. Bazı araştırmacılar bu etkileşimi olumlu bulurken, bazıları olumsuz etkilerine dikkat çekmiştir (Chen, 2012, s. 5). Elola ve Oskoz'un çalışmaları, bireylerin bloglarında kendi kültürlerini tanıtmalarının kültürlerarası anlayışı güçlendirdiğini, ancak aynı zamanda rekabet duygusunu da artırabileceğini ortaya koymuştur. Sosyal medya, aynı zamanda uluslararası ticari ve profesyonel ilişkilerin kurulmasında da rol oynamaktadır (Elola & Oskoz, 2009)

Bununla birlikte, olumsuz örnekler de mevcuttur. Örneğin, Qian ve Scott'a göre, bir kişi ya da kuruluşa yönelik olumsuz blog içerikleri, kişilerarası ilişkilerde güveni zedeleyebilir ve karşılıklı anlayışı zorlaştırabilir (Qian & Scott, 2007).

McEwan ve Sobre-Denton ise bilgisayar destekli iletişimin, yeni bir tür kültürel yapı ortaya çıkardığını savunmaktadır. Bu yapı, iletişimde yer alan bireylerin kültürel birikimlerinin harmanlandığı, melez bir "üçüncü kültür" olarak tanımlanmaktadır (McEwan & Sobre-Denton, 2011).

1.2.4.2. Kültürlerarası Adaptasyon

Farklı kültürel ortamlarda yaşayan bireylerin, o toplumun normları, değerleri ve davranış biçimlerine uyum sağlaması süreci kültürlerarası adaptasyon olarak tanımlanır. Göç, eğitim ve iş gibi nedenlerle bireyler yeni kültürel yapılarla karşı karşıya kalmakta ve bu süreç çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir. Sosyal medya, bireylerin farklı kültürlerle etkileşimini destekleyen önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Göçmen bireylerin, hem göç ettikleri toplumla hem de kendi ülkelerindeki bireylerle iletişim kurmasını kolaylaştırmıştır. Yapılan araştırmalar, göçmenlerin göç ettikleri ülkeye uyumunun sosyal medya aracılığıyla hızlandığını göstermektedir (Chen, 2010, s. 387-399; Sawyer, 2012, s. 6).

1.2.4.3. Kültürlerarası Çatışma

Kültürlerarası çatışma, farklı kültürlere sahip grupların değer, norm ve yaşam tarzlarındaki uyuşmazlıklardan kaynaklanır. Küreselleşmenin getirdiği yoğun etkileşim, bu tür çatışmaları daha görünür kılmıştır. Dil farklılıkları, dini inançlar ve geleneksel normlar, bu çatışmaların temel nedenlerini oluşturur.

1.3. DİJİTAL KAVRAMI

Kelimenin kökeni incelendiğinde, “digit” (basamak, hane) ve “digitus” (Latince: parmak, parmakları ayırarak sayma) sözcüklerinin aynı etimolojik kökten türediği görülmektedir. Nitekim basit matematik işlemlerinin parmaklar aracılığıyla çözüldüğü bilinmektedir. El ve ayak parmaklarının Latince karşılıkları, İngilizce’de olduğu gibi benzer şekilde kullanılmaktadır (örneğin, *finger* veya *toes – digitus*). Ayrıca Latince “digit” sözcüğü yalnızca “parmak” anlamında değil, aynı zamanda “bir, iki, üç...” gibi sayısal değerleri ifade etmek için de kullanılmaktadır. Dolayısıyla parmaklar ve sayılar tarihsel süreçte birbirine yakın anlamlarda kullanılagelmiştir (Özgiden, 2013: 6).

Bilginin katlanarak artmasının nedenlerinden biri, bilgisayar, internet ve çeşitli çevrimiçi teknolojiler aracılığıyla bilgiye erişimin kolaylaşmasıdır. Bu gelişmeler, bilgiye ulaşmak isteyen bireyler ile bilgi kaynakları arasındaki sınırları ortadan kaldırmış ve yeni bilgilerin hızlı biçimde yayılmasına imkân tanımıştır. Böylece bilme ve bilgi edinmenin yalnızca bilişsel bir süreç olmadığı ortaya çıkmaktadır (Capurro & Hjørland, 2003). Ayrıca, üretilen bilgilerin çevrimiçi ağlar üzerinden sürekli olarak toplanıp dağıtıldığı ve sentezlendiği görülmektedir (O’Reilly & Battelle, 2009).

Günümüzde “dijital” kavramı, tüm gerçek bilgilerin bilgisayar ve elektronik sistemler aracılığıyla ikili sayı sistemine dönüştürülerek işlenmesini anlatmaktadır. Bu dönüşüm, dijital ses, dijital görüntü ve dijital fotoğrafçılık gibi birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. İkili sayı sistemi (*binary numeric form*), “bit” adı verilen birimlerden oluşur. Bit (binary digit) herhangi bir fiziksel özellik taşımamakla birlikte (renk, boyut, ağırlık), ışık hızında iletilen bilginin en küçük yapı taşı olarak kabul edilmektedir. Bir bit yalnızca iki farklı değere sahiptir: 0 ve 1. Günümüzde işitsel ve görsel enformasyon da dahil olmak üzere pek çok veri türü, bu iki sembole indirgenerek dijital hale getirilmektedir. Bilgisayarların kullandığı bu ikili dilde, 0 voltajın olmamasını, 1 ise sıfırdan büyük bir voltaj değerini ifade etmektedir. Dolayısıyla bilgisayar teknolojisi ve onunla bütünleşmiş olan internet, bir arada ele alınması gereken kavramlardır. Bu nedenle, her iki sistemin de birlikte düşünülmesi ve buna uygun bir altyapının tasarlanması önem arz etmektedir (Özgiden, 2013: 6-7).

1.3.1. Dijitalleşme

Dijitalleşme olgusunun daha iyi anlaşılabilmesi için bu kavramla ilişkili diğer terimlerin de ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda dijital belge kavramı örnek gösterilebilir. Dijital belgeler, “sonradan dijital hale getirilen belgeler” ve “ilk üretiminden itibaren dijital olan belgeler” olmak üzere iki grupta incelenmektedir (Uçmaz, 2013: 9).

Fotoğraf, belge, grafik ya da benzeri fiziksel veya analog materyallerin dijital formata dönüştürülerek elektronik ortamda depolanması dijitalleştirme olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle, elektronik sistemlerin algılayamadığı bilgilerin, bu sistemler tarafından tanınabilir bir biçime dönüştürülmesi sürecidir (Külcü, 2010: 297).

Arşiv belgelerinin dijital ortama aktarılması ise ilk kez 1890’larda fotoğraf teknolojisinin icadıyla başlamıştır. Günümüzde ise gelişmiş tarayıcılar sayesinde belgeler elektronik ortama kolaylıkla aktarılmakta ve araştırmacıların kullanımına sunulmaktadır. Bu doğrultuda, dijitalleştirme projeleri günümüzde pek çok ülkede devam etmektedir. Bu projelerden biri, ABD Ulusal Arşivleri tarafından 1960’lı yıllarda geliştirilen ERA (Electronic Records Archives) projesidir. 1969 yılında Amerika’daki federal kurumlar, elektronik kayıtlarını ilk kez NARA’ya göndermeye başlamışlardır (Uçmaz, 2013: 13-14).

Dijitalleşme, kültürel yayınların üretim ve dolaşım süreçlerini de dönüştürmektedir. Facebook, Twitter ve Vikipedi gibi bilgi paylaşımına dayalı platformlar, piyasa dışı ve mülkiyete bağlı olmayan yeni bilgi üretim biçimlerini mümkün kılmaktadır. Dijital teknolojilerin sunduğu avantajlarla birlikte artan bilgi ve kültür, bilgi ve belge yönetimi uygulamaları aracılığıyla iş dünyasında temel kaynak niteliği taşıyan kitap, dergi, gazete gibi yayınların yanı sıra idarî, hukukî, malî ve tarihî belgelerin elektronik ortama aktarılmasını sağlamaktadır (Yankın, 2019, s. 22).

İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte dijitalleştirme süreçleri önemli bir gelişim göstermiştir. Bu sürecin uygulama alanı oldukça geniştir; bunların başında kütüphaneler gelmektedir. İnsanlık tarihinin en önemli bilgi kurumlarından biri olan kütüphaneler, kültürel mirasın korunmasında ve bilimin ilerlemesinde büyük rol üstlenmişlerdir. 1990’lı yıllarda ABD Kongre Kütüphanesi tarafından başlatılan “American Memory”

projesi (Amerikan Hafızası), geleneksel kütüphanelerde dijitalleştirme çalışmalarının öncüsü olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda Amerikan tarihine ait birçok önemli belge dijital ortama aktarılmıştır. Türkiye’de de Milli Kütüphane başta olmak üzere çeşitli halk kütüphaneleri benzer dijitalleştirme faaliyetleri yürütmektedir. Ayrıca kütüphaneler, kayıtlı oldukları elektronik veri tabanları sayesinde güncel bilgileri kullanıcılarının hizmetine sunabilmektedir (Uçmaz, 2013: 12).

1.3.2. Dijital Medya Kavramı

Medya kavramı genel olarak; bireyleri bilgilendirme, haberdar etme, eğitme ve eğlendirme işlevleri üstlenen kitle iletişim araçları şeklinde tanımlanabilir. Günümüzde medya, geleneksel medya ve dijital medya olmak üzere iki kategoride incelenmektedir. Geleneksel medya; gazete, dergi, radyo ve analog televizyon gibi araçları kapsarken, dijital medya ise bilgisayar, tablet, akıllı telefon ve dijital televizyon gibi cihazlar üzerinden erişilen internet tabanlı yazılı, görsel ve işitsel tüm içerikleri ifade etmektedir. Kanat’a (2016) göre dijital medya, bilgisayar ortamında sayısal veriler halinde kodlanmış her türlü ses, görüntü, metin ve fotoğraf gibi materyalleri kapsamaktadır. Dijital ses dosyaları, e-kitaplar, bilgisayar programları ve dijital oyunlar bu kapsamda değerlendirilebilecek ilk örneklerdir. Bu bağlamda dijital medya, bireylerin bilgisayar ve benzeri elektronik cihazlar aracılığıyla kurdukları iletişim biçimlerini ifade etmektedir. Dolayısıyla elektronik ortamda bulunan her tür kitle iletişim aracını dijital medya tanımı içine dâhil etmek mümkündür (s.531).

Dijital medya, sunduğu kolay erişim, bilgi çeşitliliği, oyun ve eğlence imkânları nedeniyle birçok birey için cazip bir ortam haline gelmiştir. Ancak bu durum, özellikle uzun süreli ve yoğun kullanımda bağımlılık riskini de beraberinde getirmektedir. Dijital medyanın bağımlılık boyutu, özellikle çocuklar açısından aileler için önemli bir sorun alanı oluşturmaktadır. Özkan’a (2016) göre dijital medya araçları ve internet ağının yaygınlaşması, çocukların bu araçlarla daha sık ve uzun süreli ilişki kurmasına yol açmakta, bu da onların medyanın etkilerine daha yoğun şekilde maruz kalmalarına neden olmaktadır (s.138).

Klasik medya büyük ölçüde analog teknolojiye dayalı iken, yeni medya kavramı dijital teknoloji temeline oturmaktadır. Bu nedenle dijital medya, bilgisayar tabanlı bir iletişim ortamı olarak tanımlanabilir. İnternet teknolojisinin sağladığı olanaklar

sayesinde dijital medya, klasik medya araçlarından ayrışan özellikler kazanmış ve giderek toplumsal yaşam üzerinde daha etkili hale gelmiştir. Nitekim dijital medya, tek yönlü iletişimden farklı olarak karşılıklı etkileşim imkânı sunmakta; kitle iletişimi içerisinde bireylere özel iletişim deneyimi yaşatabilmektedir. Ayrıca kullanıcılar dijital medyada yayınlanan içerikleri kaydedip saklayarak daha sonra tekrar erişebilmekte, bu da iletişimin sürekliliğini sağlamaktadır (Kanat, 2016, s.532).

Dijital medya kullanımının artması, bireylerin yaşam tarzlarında, toplumsal ilişkilerinde ve yüz yüze iletişim biçimlerinde de önemli değişimlere yol açmıştır. Akrabalık ve komşuluk bağlarının zayıfladığı, hatta bazı durumlarda kopma noktasına geldiği görülmektedir. Kaya, Bensghir ve Altınok (2012), internetin aile yapısı üzerinde derin etkiler yarattığını vurgulayarak, çevrimiçi ortamlarda karşılaşılabilecek risklere dikkat çekmektedir. Bu riskler arasında; uygunsuz içerikler (pornografik materyaller, yasa dışı örgüt propagandaları), kişisel bilgilerin çalınması, kötü niyetli çevrimiçi arkadaşlıklar, spam mesajlar, amaçsız uzun süreli internet kullanımı ve dijital oyun bağımlılığı yer almaktadır. Özellikle video oyunlarının içerdiği şiddet öğeleri, bireylerin ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmekte, bağımlılığa neden olabilmekte ve yaşam kalitesini düşürebilmektedir. Çocuklar, bu oyunlarda karşılaştıkları davranışları taklit edebilmekte, zararlı içeriklere maruz kalabilmekte ve siber zorbalık, taciz, hatta fiziksel zarar gibi ciddi risklerle karşı karşıya kalabilmektedirler.

1.4. SOSYAL MEDYA KAVRAMI

Sosyal medya kavramı, farklı disiplinler tarafından çeşitli biçimlerde tanımlanmakta ve genellikle teknolojik ve sosyolojik-iletişimsel olmak üzere iki temel çerçevede ele alınmaktadır. Bu tanımlar teknik ve sosyolojik-iletişim olmak üzere iki ana kategoriye ayrılabilir. Teknolojik açıdan sosyal medya; Web 2.0 altyapısı ile kullanıcıların içerik tüketicisi olmasının yanı sıra içerik üreticisi haline geldiği çevrim içi platformlar olarak tanımlanabilir. Bu platformlar, web tabanlı teknolojiler aracılığıyla bireylerin etkileşimli iletişim kurmasını sağlayan uygulamalar bütünüdür (Berthon ve diğ., 2012, s. 264;). Sosyolojik ve iletişimsel bakış açısıyla sosyal medya, bireylerin ortak ilgi alanları doğrultusunda dijital ortamlarda bir araya gelerek iletişim kurduğu, bilgi ve fikir alışverişinde bulunduğu çevrimiçi toplulukları ifade etmektedir. Bu yaklaşımda sosyal medya, bireyler arası ilişkileri şekillendiren ve dijital kültürün

oluşumuna katkı sunan bir etkileşim alanı olarak değerlendirilmektedir (William, 2009, s. 2). Her iki yaklaşım, sosyal medyanın yalnızca teknik bir gelişme olmadığını; aynı zamanda bireylerin gündelik yaşam pratiklerini ve toplumsal ilişkilerini dönüştüren önemli bir iletişim aracı olduğunu göstermektedir.

İletişim ve bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, bilgisayar, tablet, internet ve akıllı telefon gibi iletişim araçlarının yaygın kullanımını beraberinde getirmiştir. Bu durum, söz konusu kavramların daha sık gündeme gelmesine neden olmuştur. Başlangıçta durağan bilgi paylaşımına dayanan web teknolojileri, kullanıcılar arasındaki etkileşim sayesinde önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Bu dönüşüm, Web 1.0'dan Web 2.0 teknolojisine evrilme süreci olarak tanımlanmaktadır. 2004 yılında kullanılmaya başlanan Web 2.0, internetin etkileşimli ve işbirliğine dayalı yapısını ifade eden bir kavram olarak ortaya çıkmış ve bu süreçle birlikte web, giderek daha sosyal bir nitelik kazanmıştır (Tengilimoğlu, 2014: 3).

1.4.1. Sosyal Medyanın Gelişimi ve Başlıca Çeşitleri

“Yeni medya” olarak da adlandırılan bu dijital ortamlar; iletişim biçimlerinde, sosyal etkileşimde ve bilgi paylaşımında köklü değişimlere yol açmıştır. Vin Crosbie, bu dönüşümün temelinde teknolojik gelişmelerin yattığını vurgulayarak, yeni medya yapılarının doğrudan teknolojiyle şekillendiğini belirtmektedir (Crosbie, 2001; akt. Berdnik vd., 2014, s. 72). Bu durumda sosyal medyanın doğuşunda en kritik gelişmelerden biri, Web 2.0 teknolojilerinin ortaya çıkmasıdır. Web 2.0, çevrimiçi ortamlarda medya açısından zengin içeriklerin oluşumuna olanak sağlayan teknoloji ve fikirler bütünüdür (Kaplan ve Haenlein, 2010). Web 2.0, kullanıcıların içerik üreticisi haline gelmelerini sağlayan bir paradigma değişiminin yanı sıra kolektif zekâyı ortaya çıkaracak şekilde tasarlanmış bir platform işlevi de görür (Huang & Benyoucef, 2013, s. 246).

Sosyal medya kullanımının yaygınlaşması, toplumlarda köklü bir dönüşüm sürecini beraberinde getirmiştir. Bu dönüşümün öncülerinden biri, 2007 yılından itibaren geniş kitleler tarafından kullanılmaya başlanan Facebook olmuştur. Ardından Twitter, WhatsApp ve Instagram gibi diğer sosyal ağların yaygınlaşmasıyla birlikte bireyler ve toplumlar arasındaki etkileşim artmış, bu durum sosyal yapıda önemli değişimlere yol açmıştır.

Bu teknolojik çerçeve, açık kaynak yaklaşımına dayandığı için kullanıcılar ücretsiz araçlar aracılığıyla içerik üretmekte, bilgi paylaşmakta ve çevrimiçi iş birlikleri gerçekleştirmektedir. Bu süreçte Kullanıcı Tarafından Üretilen İçerik (User Generated Content) kavramı ön plana çıkmış; bireylerin düşük maliyetle, sansüre takılmadan içerik oluşturabilmesi, sosyal medyanın yaygınlaşmasını hızlandırmıştır (DesAutels, 2011).

Sosyal paylaşım ağları, kullanıcıların kendi bağlantı listelerini oluşturup paylaşımlarına, birbirleriyle iletişim kurmalarına, bağlantılarını görünür kılmalarına ve kişisel bilgilerini içeren profiller oluşturmalarına olanak tanıyan, çeşitli medya ve iletişim teknolojilerini bir araya getiren web tabanlı platformlardır (Fuchs, 2011, s. 141). Kaskinan ve Saarima sosyal medyayı, “internet kullanıcılarının metin, görsel, ses, video gibi farklı biçimlerdeki içerik, düşünce, deneyim ve perspektiflerini paylaşmak için kullandıkları çevrimiçi teknolojiler ve uygulamalar” olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama doğrultusunda sosyal medya, internet kullanıcılarının çevrimiçi ortamda metin, görsel, ses ve video gibi farklı formatlarda içerik, düşünce, deneyim ve bakış açılarını paylaşımlarını sağlayan teknolojiler ve uygulamalar bütünüdür (Aydoğan ve Akyüz, 2010, s. 94).

İletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler özellikle akıllı telefonların ve sosyal medya uygulamalarının yaygınlaşmasıyla hız kazanmıştır (Adrian ve Sahrani, 2021, s. 964).

Mayfield’in (2010: 6; aktaran Bat ve Vural, 2010: 3351-3352) belirttiği gibi sosyal medya, çevrimiçi medyanın yeni bir türü olarak yüksek düzeyde içerik paylaşımını mümkün kılmakta ve çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Mayfield, sosyal medyanın temel özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

Katılımcılık: Sosyal medya, tüm kullanıcıları katılıma teşvik eder ve etkileşimden geri bildirim alır.

Açıklık: Çoğu sosyal medya platformu, yorum, oylama ve bilgi paylaşımı gibi etkinliklerde kullanıcılarına açık bir ortam sağlar; erişim engelleri minimum düzeydedir.

İki Yönlü İletişim: Geleneksel medyanın tek yönlü yayının aksine, sosyal medya çift yönlü iletişime imkân tanır.

Topluluk Oluşumu: Sosyal medya, toplulukların hızlı ve etkili biçimde oluşmasına olanak verir.

Bağlantılılık: Platformlar, farklı web sitelerine, kaynaklara ve kullanıcı ilgi alanlarına bağlantılar sağlamaya olanak tanır.

Erişim: Hem sosyal medya hem de geleneksel medya, geniş kitlelere ulaşma imkânı sunar.

Erişilebilirlik: Geleneksel medyanın mülkiyeti genellikle özel kuruluşlar veya devletler tarafından kontrol edilirken, sosyal medya genel kullanıma açık ve genellikle düşük maliyetlidir.

Kullanım Kolaylığı: Geleneksel medya üretimi uzmanlık ve eğitim gerektirirken, sosyal medya içerik üretimi daha geniş bir kullanıcı kitlesine açıktır.

Yenilikçilik: Sosyal medya üzerinden etkileşim ve tepki anlık gerçekleşebilir; oysa geleneksel medya iletişiminde bu süreç daha uzun sürer.

Kalıcılık: Geleneksel medyada yayınlanan içerikler sabit kalırken, sosyal medyada paylaşımlar gerektiğinde hızlıca düzenlenebilir veya değiştirilebilir.

Sosyal medya, sosyal ağlar, bloglar, forumlar, içerik paylaşım toplulukları, sanal oyun platformları ve mikrobloglar gibi farklı tür ve ortamlara sahip internet tabanlı mecraları kapsamaktadır. Kullanıcılar, bu platformlarda kişisel haberlerini paylaşabilir, yeni arkadaşlıklar kurabilir, mevcut arkadaşlarıyla etkileşim halinde iletişim kurabilir, fotoğraf ve videolarını yayımlayabilir ve çeşitli etkinlikler organize edebilirler (Eldeniz, 2010, s. 27).

1.4.1.1. Facebook

İnternet kullanımının yaygınlaşması, bireylerin günlük yaşamlarında ve sosyal ilişkilerinde önemli değişimlere yol açmıştır. Bu süreçte öne çıkan sosyal paylaşım siteleri, kullanıcıların belirli bir sistem içerisinde açık ya da yarı açık profiller oluşturmalarına, diğer kullanıcılarla bağlantı kurmalarına ve oluşturulan ağ üzerinden etkileşimde bulunmalarına imkân tanımaktadır. Bireyler bu platformlar aracılığıyla uzun süre görüşmedikleri kişilerle yeniden iletişim kurabilmekte ve onları arkadaş listelerine ekleyebilmektedir. Teknolojik ilerlemelerle birlikte kullanım oranı hızla artan sosyal ağlar, günlük yaşamın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Bu mecralarda

paylaşılan içerikler çok kısa sürede küresel ölçekte yayılabilmekte, bu durum da sosyal medyanın hem bireysel hem toplumsal düzeyde etkisini artırmaktadır (Boyd ve Ellison, 2007).

Facebook, yalnızca bireysel kullanım açısından değil, aynı zamanda pazarlama açısından da önemli bir platformdur. Reklamlar, sayfalar, gruplar ve uygulamalar, işletmelerin en çok tercih ettiği yöntemler arasında yer almaktadır. Ayrıca, platformun yeni uygulamaların geliştirilmesine imkân vermesi, firmalara kendi hedeflerine uygun stratejiler oluşturma olanağı sağlamaktadır. Kullanıcıların profillerine göre hedeflenen reklamlar ve viral pazarlamaya uygun altyapısı sayesinde Facebook, reklamcılık sektörü için de vazgeçilmez bir mecra konumundadır (Shih, 2009: 45).

1.4.1.2. X (Twitter)

2006 yılında San Francisco’da Jack Dorsey, Evan Williams, Noah Glass ve Biz Stone tarafından kurulan Twitter, kullanıcıların kısa mesajlarla etkileşim kurmasına imkân tanıyan bir mikro blog ağıdır. 335 milyonun üzerinde aktif kullanıcısıyla dünya genelinde en çok tercih edilen sosyal ağlardan biri haline gelmiştir. Spor, sanat, siyaset ve medya dünyasından pek çok kişinin aktif olarak kullandığı platform, güçlü bir kullanıcı profiline sahiptir. Haber yayıncıları, Twitter üzerinden paylaştıkları mesajlarla geniş kitlelere ulaşmakta ve kullanıcılarla doğrudan etkileşim kurabilmektedir (Arık, 2013: 281).

1.4.1.3. YouTube

2005 yılında PayPal’ın eski çalışanları Chad Hurley, Steve Chen ve Jawed Karim tarafından kurulan YouTube, kısa sürede geniş kitlelere ulaşarak popüler bir video paylaşım sitesi haline gelmiştir. Kullanıcılar platformda videoları değerlendirebilmekte, yorum yapabilmekte ve içerik üreticileri bu mecra aracılığıyla yeteneklerini sergileyerek geniş kitlelere ulaşabilmektedir. YouTube’nin hızlı yükselişi, 2006 yılında Google tarafından 1.65 milyar dolara satın alınmasıyla daha da ivme kazanmıştır (Sanlav, 2014: 80). “Kendini Yayınla” sloganıyla yola çıkan platform, günümüzde hem bireyler hem de işletmeler için önemli bir sosyal medya aracıdır. Özellikle marka bilinirliğinin artırılması, yeni ürünlerin tanıtılması ve kampanyaların duyurulması noktasında firmalar için etkili bir mecra olarak kullanılmaktadır (Yavuz ve Haseki, 2012: 130).

1.4.1.4. Bloglar

Bloglar, bireylerin ya da kurumların çeşitli konulardaki görüşlerini geniş kitlelerle paylaşmasına imkân tanıyan web tabanlı yayınlardır. İçerik oluşturma kolaylığı nedeniyle birçok kişi tarafından tercih edilen bloglar, pazarlama sektöründe de etkin bir araç haline gelmiştir. İşletmeler, ürünleri ve yöneticileri hakkında bilgi vermek veya marka imajını güçlendirmek amacıyla bloglardan yararlanmaktadır. Arama motoru optimizasyonuna uygun anahtar kelimelerle desteklenen içerikler, blogların görünürlüğünü artırmakta ve kullanıcıların ilgisini çekmektedir. İlgi uyandıran paylaşımlar ve kullanıcıya özel içerikler, bireylerin blogları düzenli olarak takip etmelerini sağlamaktadır (Scott, 2009: 67–69; Tasner, 2011: 50).

1.4.1.5. Forumlar

Forumlar, bireylerin belirli ilgi alanları çerçevesinde karşılıklı bilgi alışverişinde bulundukları, tartışmalar yürüttükleri çevrimiçi platformlardır. Başlangıçta elektronik bülten sistemleri olarak ortaya çıkan forumlar, zamanla kullanıcıların çeşitli konularda görüşlerini paylaşabildikleri etkileşimli ortamlara dönüşmüştür. Forumlarda kurulan ilişkiler güven temeline dayalıdır ve bu yönüyle güvenilir ağ kavramının bir örneğini teşkil etmektedir. İşletmeler de forumlar aracılığıyla gündeme dair görüşlerini kullanıcılarla paylaşmakta ve toplumla doğrudan etkileşim kurabilmektedir (Bayram, 2012: 43; Koçak, 2012: 77).

1.4.1.6. Katılımcı Sözlükler

Katılımcı sözlükler, kullanıcı katkısına dayalı olarak sürekli gelişen içeriklerden oluşan web tabanlı platformlardır. Türkiye’de bu alandaki ilk örnek 1999’da kurulan **Eksi Sözlük** olmuştur. Herkesin belirli kurallar çerçevesinde içerik üretebilmesine olanak tanınması, dil bilgisi kurallarına uyma zorunluluğunun olmaması ve esnek yapısı, bu platformların en belirgin özellikleridir. Ayrıca, katılımcı sözlükler istatistiksel kayıtlar tutarak içeriklerin gelişimini ve kullanıcı eğilimlerini analiz etme imkânı da sunmaktadır (Gülsevin ve Boz, 2006: 368).

1.5. DİJİTAL MEDYANIN KÜLTÜRE OLAN ETKİSİ

Medya, küreselleşmenin ekonomik ve kültürel etkilerinin açıkça gözlemlenebildiği temel alanlardan biridir. Bu bağlamda “yeni medya” kavramı, bilgisayar teknolojileri ile ağ tabanlı iletişim sistemlerinin birleşimiyle ortaya çıkan ve geleneksel medyayla entegre çalışan bir yapıyı ifade etmektedir (Ölçekçi, 2020). Thompson’a (1995) göre, yeni medya; bilgi teknolojilerinin olanaklarıyla geliştirilmiş, kullanımı daha pratik hale gelmiş ve genişleme potansiyeli taşıyan iletişim araçları olarak tanımlanabilir. Ayrıca, durağan nitelikteki klasik medya araçları, yeni medya ile birlikte daha esnek, etkileşimli ve dinamik bir yapıya dönüşmüştür (Ölçekçi, 2020).

Yeni medya, dijital teknolojilerin (ikili kod sistemi olan 0 ve 1’ler) etkisiyle geleneksel medya biçimlerinin dönüşümünü sağlayarak, bu mecraların dijitalleşme sürecine entegrasyonunu mümkün kılmıştır (Tocci vd., 2007). Bu dönüşüm yalnızca teknik bir yenilenme değil, aynı zamanda kültürel alanın yeniden yapılandırılmasına da öncülük etmiş; medya aracılığıyla kültürel değerlerin farklı platformlarda aktarılmasına olanak tanımıştır. Medya alanında yaşanan bu dönüşüm süreci, teknolojik gelişmelerin hız kazanması, kullanıcı erişiminin yaygınlaşması ve dijital olanakların artmasıyla kültürlerarası iletişimi zaman ve mekân sınırlarından bağımsız bir hâle getirmiştir (Çaycı ve Karagülle, 2016).

Medya yakınsamasının (convergence) etkisiyle farklı ekranların ve mobil iletişim araçlarının entegrasyonu, bireylerin hareketliliğini artırmış; bu durum özellikle akıllı telefon ve tabletleri etkili medya araçları hâline getirmiştir. Söz konusu dönüşüm, geleneksel medyanın cazibesinin giderek azalmasına ve ilginin dijital mecralara kaymasına neden olmuştur. Böylece medya tüketim alışkanlıkları, teknolojik gelişmeler doğrultusunda değişim göstermektedir. Yeni medya; hem geçmişin geleneksel teknolojilerini, hem de özellikle internet temelli yenilikçi araçları birlikte kullanarak hibrit bir yapıya evrilmiştir. Kullanıcıların eski ve yeni medya formatlarını aynı anda tüketmeye başlaması, medya çeşitliliğini artırmış; bu da teknik düzeydeki melezleşmenin kültürel düzlemde de etkisini göstermesine zemin hazırlamıştır. Bu süreç, küresel kültür ürünlerinin daha geniş coğrafyalara ulaşmasını kolaylaştırmış, kültürler arası etkileşim ve paylaşımı hızlandırmıştır.

Siber kültür, radyodan televizyona, sinemadan dijital oyunlara, plaklardan CD'lere, bilgisayarlardan e-postalara kadar uzanan geniş bir teknolojik gelişim süreci içerisinde şekillenen çağdaş toplumsal yapıyı anlamlandırmak amacıyla kullanılan kavramsal bir çerçevedir (Yağcı, 2005, s. 32). Bu kültür biçimi, bilgisayar ağlarının yaygınlaşması ve çevrimiçi etkileşimin günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmesiyle ortaya çıkmış; bireylerin davranışları ve toplumsal normlar üzerinde belirleyici etkiler yaratmıştır.

Manovich (2001), 21. yüzyılın kültürel atmosferini tanımlamak için “dijital kültür” kavramını kullanmakta ve bu yapıyı, kültürel üretimin, iletişimin ve dağıtımın bilgisayar ortamına taşındığı yeni bir kültürel düzen olarak tanımlamaktadır. Ona göre, dijital kültür iki temel katmandan oluşur: biri *kültürel*, diğeri ise *bilgisayara özgü teknik* bir yapıdır. Bilgisayarların dünyayı dijital olarak temsil etme biçimleri, verilerle etkileşim yöntemleri ve bu veriler üzerindeki işlem yapma imkânları, kültürel yapının içeriğini şekillendirirken; kültürel katman da bilgisayar kullanım biçimlerini etkileyerek karşılıklı bir etkileşim yaratır. Ortaya çıkan bu yapı, insan zihninin dünyayı algılayış tarzı ile bilgisayarın sayısal temsili arasında bir sentez niteliğindedir.

David Bell ise siber kültürü, insan ile dijital teknolojiler arasındaki karşılıklı etkileşim biçimlerini ve bu birlikteliğin toplumsal yaşam üzerindeki yansımalarını anlamlandırma yolu olarak değerlendirir. Bell'e göre bu kültür, siber alanın şekillendirdiği yaşam tarzlarını ve bu alan üzerinden oluşan temsilleri kapsamaktadır (akt. Başlar, 2013, s. 4). Bu çerçevede siber kültür, yalnızca teknolojik gelişmelere uyumu değil; aynı zamanda yeni anlamlar, imgeler ve yaşam biçimleri üretme sürecini de içinde barındırmaktadır.

McMillin (2007, s. 67), her türden kültürel adaptasyonun özünde bir melezleşme (hibritleşme) süreci barındırdığını vurgulamakta ve günümüzde medya türleri arasındaki sınırların ortadan kalkmasını bu format adaptasyonlarına dayandırmaktadır. Bu türden geçişler, geleneksel ve modern medya biçimlerinin bir arada var olduğu sentez bir yapının oluşmasına yol açmaktadır.

Benzer şekilde, Marshall McLuhan da “Global Köy” adlı eserinde, teknolojik hibritleşmeyi “yeni bir sistemin mevcut olan bir diğerine eklenerek onunla kısmen bütünleşmesi” şeklinde tanımlar (McLuhan & Powers, 2001, s. 205). Bu tanım, medya

ortamındaki teknolojik dönüşümlerin, çeşitli iletişim biçimlerinin melezleşmesine yol açtığını ifade eder. Dolayısıyla günümüzde medyada gözlemlenen bu yapısal birleşmenin temelinde, dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler yer almaktadır.

Özellikle 20. yüzyılın sonlarından itibaren dijital iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler ve mobil cihazların yaygınlaşması, bireylerin daha hareketli ve bağlantılı hale gelmesine neden olmuştur. Bu durum, toplumlar ve kültürler arasında daha yoğun ve kesintisiz bir etkileşimi beraberinde getirmiştir. Aynı zamanda mal ve hizmet akışının küreselleşmesiyle birlikte, ekonomik sınırların silikleştiği bir yapıya doğru ilerlenmektedir.

Bu süreç, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda kültürel alanda da etkiler doğurmuş, melez kültürlerin ve uluslararası medya kuruluşlarının yükselişiyle birlikte, ulusal kültürler ve özellikle ulusal kimlik algıları üzerinde ciddi kırılmalar meydana gelmiştir (Held & McGrew, 2014, s. 28). Böylece medya, yalnızca bir iletişim aracı olmaktan çıkarak, kültürel dönüşümün ve kimlik yeniden inşasının etkin bir aktörü haline gelmiştir.

Küreselleşme, genellikle malların, hizmetlerin, sermayenin, teknolojik yeniliklerin, düşünsel yapıların, bilginin ve kültürel unsurların sınırlar ötesine hızlı ve sürekli biçimde aktarılması olarak tanımlanmaktadır (Arslanel & Hamdemir, 2007). Bu süreç, bazı durumlarda ülkeler arası ekonomik ve siyasal bağımlılıkları artıran bir yapı sunarken; kimi zaman da liberal ekonomik modellerin yaygınlaşması şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Aslan & Alkış, 2013).

Appadurai (1990), küreselleşmenin etkilerini daha yerel bir bakışla ortaya koyarak, bu süreci “Koreliler için Japonlaşma, Kamboçyalılar için Vietnamlılaşma, Sri Lankalılar için ise Hintlileşme” gibi örneklerle açıklamıştır. Bu açıklamalar, kültürel melezleşmenin tek yönlü ve belirli bir ülkeye ait bir süreç değil, aksine güç dengelerinin yön verdiği, çok merkezli ve karmaşık etkileşimler ağıyla şekillenen bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır (Çaycı & Karagülle, 2016).

Bu bağlamda küreselleşme, sadece ekonomik bir süreç değil, aynı zamanda kültürel dönüşüm açısından da belirleyici bir etkidir. Uluslararası düzeyde artan etkileşim, kültürel homojenleşme (benzeşme) ile kültürel heterojenleşme (çeşitlenme) gibi birbirine zıt süreçleri de beraberinde getirmektedir (Erkan, 2000).

Bu dönüşümün en görünür yansımalarından biri popüler kültür alanında yaşanmaktadır. Medya, popüler kültürün şekillenmesinde kilit bir rol oynar ve geniş kitlelerin beğenilerini, yaşam tarzlarını, toplumsal değerlerini ve hatta politik yaklaşımlarını etkileyebilecek güce sahiptir (Geçer, 2013, s. 28, 67). Popüler kültürün “halkın beğenisini kazanan, yaygın biçimde tüketilen” biçimiyle tanımlanması, onu doğrudan medya üretimleriyle ilişkili bir alan haline getirmiştir.

Özellikle görselliğe ve tüketime dayalı olan “gösteri toplumu” yapısı, gerçekliğin yerini alan imgeler ve semboller üretmiş; kültür, medya aracılığıyla yeniden inşa edilen bir alan haline gelmiştir. Nitekim günümüzde birçok kaynak, popüler kültürün medya temelli bir olgu haline geldiğini belirtmektedir. Medya sayesinde kolay erişilebilir hale gelen bu kültürel yapı, toplumların algılarını ve davranış biçimlerini derinden etkilemektedir (Çağan, 2003, s. 77).

Dijital teknolojilerin bireylerin yaşam alanlarına entegre olmasıyla birlikte, hem bireysel hem de toplumsal rollerin belirgin bir dönüşüm geçirdiği gözlemlenmektedir. Bireysel düzeydeki bu dönüşüm, özellikle internetin gelişim evreleriyle daha görünür hâle gelmiştir. Web 1.0 döneminde bireyler, dijital dünyada yalnızca bilgiye erişebilen, fakat içerik üretimine katılamayan pasif kullanıcılar konumundayken; Web 2.0 teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, bireyler çevrimiçi ortamlarda etkileşim kurabilen, içerik üretebilen, hatta dijital toplulukların aktif birer üyesi hâline gelen kullanıcı profiline evrilmişlerdir. Bu dönüşüm yalnızca bireysel katılım açısından değil, aynı zamanda sosyal yaşam biçimlerinin dijitalleşmesi açısından da önem arz etmektedir. Web 2.0 araçları sayesinde bireyler, sosyal etkileşimlerini çevrimdışı alanlardan çevrimiçi mecralara taşıyarak yeni topluluklara dâhil olmakta ve sosyal rollerini dijital ortamlarda yeniden şekillendirmektedirler (Yaman vd., 2020, s.166).

Medya, popüler kültürün oluşum sürecinde yalnızca içerik üreticisi değil, aynı zamanda bu kültürün yaygınlaşmasında kilit bir taşıyıcı unsur olma işlevi görmektedir. Özellikle eğlence ve merak öğeleri, medya içeriklerinde geniş yer bulmakta ve bu öğeler, popüler kültür ürünlerinin toplumun geniş kesimlerine ulaşmasında belirleyici bir rol üstlenmektedir. Günümüzde medya, kamuya yönelik haberlerden ziyade, ağırlıklı olarak eğlenceye odaklanan içeriklerle dikkat çekmekte; bu yönüyle de modern medya araçları birer boş zaman eğlence aracı hâline gelmiştir (Curran, 1997, s.146).

Tarihsel süreçte insanlık, hiç bu kadar yoğun bir görsel içerik akışına maruz kalmamıştır. Bu durumun temelinde, teknolojik gelişmelerin hız kazanması, kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesi ve kişisel bilgisayarların yaygınlaşması yer almaktadır. Gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan toplumlarda kitle iletişim araçlarının yaşamın her alanına nüfuz ettiği; ekonomik, kültürel ve toplumsal yapılar üzerinde yadsınamaz bir etkiye sahip olduğu genel kabul görmektedir. Özellikle son on yıllık süreçte, sayısal içeriklerin yoğunluğu, bireylerin gündelik yaşamını şekillendiren önemli bir unsur hâline gelmiştir (Parsa, 2004, s.205).

Boş zaman kullanımı ile medya arasındaki ilişki, artık adeta organik bir bağ hâline gelmiştir. 20. yüzyılda yaşanan çarpıcı iletişim teknolojisi gelişmeleri sonucunda, bireylerin boş zamanları medya araçları tarafından adeta “işgal” edilmiştir. Radyo, televizyon, sinema, video formatları, bilgisayar ve internet gibi araçlar, bireyin zaman yönetimi üzerinde ciddi bir etki oluşturarak, bireyin gündelik hayatını medya temelli içeriklerle doldurmasına neden olmuştur (Aytaç, 2004, s.128).

Bu bağlamda medya, çoğu zaman yalnızca bilgi iletimi değil, aynı zamanda boş vakti değerlendirme aracı olarak konumlanmış; hatta çoğu birey için yaşamın merkezine yerleşmiş bir unsur hâline gelmiştir. Bunun sonucunda medya, bireyleri anlamlı yaşam aktivitelerinden uzaklaştırarak daha çok eğlenceye, şiddet içeriğine, pornografiye ve anlık hazlara yönlendiren içerikler sunmaya başlamıştır (Oktay, 2002, s.223). Bu tür içeriklerin yaygınlaşmasıyla medya, toplumsal sorumluluk alanından uzaklaşarak, popüler kültürün baskın hâkimiyetine girmiştir (Geçer, 2013, s.70). Bu eleştiriler doğrultusunda, günümüzde gündelik yaşam kültürünün; derinlikten uzak, çaba gerektirmeyen, kolayca tüketilebilen ve geçici eğlence unsurlarıyla şekillenen bir yapıya büründüğü görülmektedir (Çağan, 2003, s.183).

1.5.1. Sosyal Medyanın Kültüre Olan Etkisi

Sosyal medyanın kültürlerarası etkileşim üzerindeki etkisi, akademik çevrelerde önemli bir ilgi odağıdır. Stuart Hall’un yüksek kültür ve popüler kültür ayrımına dayanan yaklaşımı çerçevesinde yapılan çeşitli çalışmalarda, sosyal medya kullanıcılarının davranışlarının, bulundukları kültürel değerler doğrultusunda şekillendiği ortaya konmuştur. Bu bağlamda, yüksek kültür ya da popüler kültüre ait değerlerin, sosyal medya kullanım biçimlerini etkilediği yönünde ortak sonuçlar elde

edilmiştir (Vasalou, Joinson ve Courvoisier, 2010, s. 719-728; Veltri ve Elgarah, 2009, s. 33).

Kim, Sohn ve Choi tarafından gerçekleştirilen araştırmada, kültürel değerlerin yapısı ve bu değerlere bağlı davranış kalıplarının, kullanıcıların sosyal medya kullanımına yönelik tutumlarını şekillendirdiği ortaya konmuştur. Araştırma sonuçları, toplulukçu değerlere sahip ve Kore kültürüne mensup öğrencilerin, sosyal medyada destek gruplarına katılmayı ve grup etkinlikleri düzenlemeyi tercih ettiklerini göstermektedir. Buna karşılık, bireysel kültür yapısına sahip olan ve Amerikan kültüründen gelen öğrenciler, sosyal medyayı daha çok eğlence amaçlı kullanmaktadır (Kim, Sohn ve Choi, 2011, s. 365-372).

Özellikle görselliğin ön planda olduğu sosyal medya platformlarında, sıklıkla paylaşılan mutluluk ve refah dolu yaşam tarzları ile şatafatlı kıyafet ve takılar, pahalı otomobiller, tatil anları ve son model elektronik cihazlar gibi “mutluluk sembolleri” dikkat çekmektedir. Bu tür paylaşımlar, takipçilerin kendilerini bu idealize edilmiş bireylerle kıyaslama eğilimini artırmaktadır. Bu durum, takipçilerde gelişmeleri kaçırmamak için sürekli ve her an çevrimiçi olma zorunluluğu hissi uyandırmaktadır (Gürdin, 2019, s. 1262). Bu nedenle sosyal medyada diğer kullanıcıların paylaşımlarına yönelik sürekli ilgi, başkalarının yapıp ettiklerini ve hatta tükettiklerini takip edemediklerinde bireylerin kendilerini kötü hissetmelerine neden olabilmektedir (Sezerer Albayrak, 2021, s. 91).

Sosyal medya, içerdiği baskın özelliklere göre görsel ve metin olmak üzere iki ana türe ayrılabilir. Bu türler arasındaki farklılıklar ve benzerlikler, sosyal medyanın yeni kamusal alan türlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Fiziksel kamusal alanda da var olan görsel ve metin temelli iletişim biçimlerinin dijital ortamda devam etmesi, bireylere bu etkileşimlerde kendilerine özgü yeni alanlar bulma ve bu alanlarda konumlanma imkânı sunmaktadır. Bu ara yüzler aracılığıyla, bireyler kendilerini özgürlük alanları keşfetmiş gibi hisseder ve bu algı, içinde bulundukları yeni kamusal alanı benimsemelerini ve güçlendirmelerini sağlar. Görsel ağırlıklı iletişim biçimleri (resim, fotoğraf, video, film) ile metin tabanlı iletişim araçları (blog, mikro blog, forum, sözlük, sohbet ve tanışma odaları) zaman ve mekân algısının sınırlarını esneterek,

hakim temsiliyet biçimlerine alternatif veya destekleyici bedenler ve kimlikler üretir (Erarslan, 2013, s. 32-33).

2000’li yıllardan itibaren, bireylerin kendilerini başkaları ve kendileri için görünür kılma, imajlarını çoğaltma ve bu görüntüleri evde, iş yerinde veya bilgisayar ekranlarında sergileme arzusu küresel ölçekte eş zamanlı olarak artmıştır. Yaklaşık 150-200 yıl süren bir süreçte gelişen teknik altyapı sayesinde, bugün insanlar YouTube gibi platformlarda çektikleri videoları dünya genelinde paylaşabilmektedir. Hayatın hemen her anı bu platformlarda yer alabilir ve bu durum YouTube’a sınırsız bir sergileme gücü kazandırmaktadır. Platformda en çok izlenmek önemli hedeflerden biridir; bu nedenle dikkat çekmek ve ‘tıklanmak’ için çeşitli yaratıcı stratejiler uygulanmakta, farklı görünüşlerle kendini öne çıkarma giderek önem kazanmaktadır (Arık, 2013, s. 105).

Sosyal paylaşım ağları, kullanıcının görünür olma ve fark edilme ihtiyacını karşılamakta, gerçek hayatta sokakta fark edilmeyen bir kıyafet sosyal medyada büyük ilgi görebilmektedir. Sanal ortamda bu kıyafetin nereden alındığı ve fiyatı bile dikkat çekmektedir. Böylece sosyal medya, bireye kendini özel hissettirme işlevi görür. Bu his o kadar güçlüdür ki, bazı bireyler gerçek hayatta “örnek vatandaş” olmaya çalışırken sosyal medyada daha çok kural tanımayan, isyankar bir profil yaratma çabası içine girmektedir. Böylece sosyal medya, geleneksel normları korumak isteyenlerle, bu normlar içinde kendi farklılığını ve karşıtlığını ifade etmek isteyen bireyler arasında yeni bir gerilim alanı oluşturmuştur (Kızılarıslan, 2012, s. 34).

İnternet kullanıcılarının büyük çoğunluğu tarafından tercih edilen sosyal medya araçları, popülerliklerini artırmış ve hızla yeni bir kültürün toplumda yayılmasını sağlamıştır. Özellikle gençler arasında hızla yayılan bu kültür, sosyal medyayı en dinamik ve katılımcı medya biçimi haline getirmiştir. Sosyal medya, toplumdaki kültürel yapıları derinden etkileyerek şöhret kültürünün doğuşuna ve yaygınlaşmasına önemli katkılar sunmuştur. Youtube gibi platformlar, video içerikleri aracılığıyla farklı yaş, sosyal statü ve coğrafyalardan kişilere uluslararası ün kazandırmış; milyonlarca kullanıcı, internet ünlülerinin popüleritesini artırmak için tıklama yapmıştır (Arık, 2013, s. 110).

Günümüzde, bir şirketle anlaşma yapmadan sadece internet aracılığıyla popülerlik kazanan pek çok kişi ve grup bulunmaktadır. Amatör müzisyenlerin şarkıları, YouTube

gibi içerik paylaşım platformlarında milyonlarca kullanıcıya ulaşabilmekte ve bu platformlar, sıradan insanların bile kısa sürede kendilerini ifade ettikleri, kendi şovlarını yaratarak şöhret oldukları alanlara dönüşmüştür (Arık, 2013, s. 105-106; Kızıldağ, 2001, s. 34)

Bireyler, sosyal ağlarda oluşturdukları profiller, paylaştıkları fotoğraflar ve yazılarla sanal kimliklerini biçimlendirirler. Sosyal medya profili, kişinin kendini sergilediği bir vitrin gibidir; tıpkı iyi düzenlenmiş bir mağaza vitrininin müşteriye içeri çekmesi gibi, etkileyici bir profil de diğer kullanıcıların ilgisini çeker. Bu yüzden bireyler, kurguladıkları profillerle kendilerini istedikleri şekilde ifade etmeye çalışırlar. Profilde yer alan fotoğraflar, paylaşımlar ve arkadaş listeleri, bu kimlik inşasının temel parçalarıdır (Kaya, 2015). bireyler, hedef kitlelerinin ilgisini çekecek içerikler paylaşmaya özen gösterir ve paylaşılan fotoğrafların beğeni almasına dikkat ederler. Kimlik üretimi çevrimiçi ortamda her yerde gerçekleşse de, kişilerin tam olarak tanımlanabildiği platformlarda toplumsal normlara uyum daha belirgin olur. Yani, bireyler tanımlanabildikleri ortamlarda sosyal kurallara ve kültüre uygun kimlikler oluşturarak o topluluklara katılırlar (Zhao ve diğerleri, 2008, s. 1816–1836).

Sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte bireylerin kültürel ortamlarından kaynaklanan kimlik farklılıkları daha belirgin hale gelmiştir. Buna paralel olarak, farklı kültürlerin değerlerini harmanlayarak yeni kültürel kimlikler oluşturma eğilimi de artmıştır. Bireyler kimlik gelişiminde hem kendi kültürel değerlerinden etkilenmekte hem de evrensel değerlere yönelmekte, kimi zaman da özgün kültürel değerlerinden uzaklaşabilmektedir (Chen ve Zhang, 2010, s. 801-815).

1.6. SOSYAL BİLGİLER VE DİJİTAL MEDYA

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesi ve değişen dünyaya uyum sağlayarak etkin bir vatandaş kimliği kazanması sürecinde kilit bir rol üstlenmektedir. Günümüzde bu "değişen dünya" algısının merkezinde, iletişim teknolojilerindeki hızlı dönüşüm ve dijitalleşme yer almaktadır. Yukarıda detaylandırılan iletişim teknolojilerinin gelişimi, yalnızca teknik bir ilerleme olarak değil; sosyal, kültürel ve eğitsel yapıları dönüştüren bir paradigma değişimi olarak Sosyal Bilgiler öğretiminin kapsamına girmektedir.

Geleneksel anlamda "yüz yüze" etkileşim ve fiziksel mekânlarla sınırlı olan vatandaşlık kavramı, Web 2.0 teknolojilerinin ve sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte boyut değiştirmiştir. Castells'in (2013) "Ağ Toplumu" ve Habermas'ın (2015) "Kamusal Alan" tartışmaları, Sosyal Bilgiler dersinin temel hedeflerinden biri olan "demokratik katılım" becerisinin artık dijital platformlarda da icra edildiğini göstermektedir. Facebook, X (Twitter) ve YouTube gibi platformlar, bireylerin sadece bilgi tüketicisi değil, aynı zamanda bilgi üreticisi ve kamuoyu oluşturucusu (Web 2.0'ın katılımcı doğası) olduğu yeni bir "dijital meydan" işlevi görmektedir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler eğitimi, öğrencilere sadece teknolojiyi kullanmayı değil; dijital medyadaki bilgi kirliliği, manipülasyon ve siber zorbalık gibi risklere karşı eleştirel bir medya okuryazarlığı bilinci kazandırmayı da hedeflemektedir.

Sosyal Bilgiler dersinin en önemli misyonlarından biri, kültürel mirasın aktarılması ve toplumsal değerlerin sürdürülmesidir. Ancak iletişim teknolojilerinin yarattığı McLuhan'ın ifadesiyle "Küresel Köy", yerel kültürlerin küresel kültürle etkileşime girmesine ve "melez (hibrit) kültürlerin" ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dijital medya aracılığıyla yayılan popüler kültür öğeleri, öğrencilerin değer yargılarını, tüketim alışkanlıklarını ve yaşam tarzlarını derinden etkilemektedir. Sosyal medya üzerinden gerçekleşen kültürlerarası etkileşim (Chen, 2012), öğrencilere küresel farkındalık kazandırma potansiyeli taşısa da yerel değerlerin aşınması riskini de beraberinde getirmektedir. Bu noktada Sosyal Bilgiler öğretimi; küreselleşen dünyada kendi kültürel kimliğini koruyan ancak farklılıklara saygı duyan bireyler yetiştirme noktasında stratejik bir öneme sahiptir.

21.yüzyıl becerileri çerçevesinde, bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) eğitime entegrasyonu, Sosyal Bilgiler öğretmenleri için bir tercih değil, zorunluluk haline gelmiştir. Markauskaite (2007) ve Aslan & Zhu (2016) tarafından vurgulanan BİT yeterlikleri, öğretmenin sınıf içinde sadece teknolojik araçları kullanmasını değil; bu araçları pedagojik bir amaç doğrultusunda yönetmesini ifade eder. Öğrencilerin yoğun bir şekilde maruz kaldığı dijital uyaranların (görsel medya, sosyal ağlar) eğitim ortamına taşınması, soyut sosyal kavramların somutlaştırılmasında ve dersin güncellik bağının kurulmasında büyük fırsatlar sunmaktadır.

Sonuç olarak; iletişim teknolojileri ve dijital medya, Sosyal Bilgiler dersinin hem konusu (teknoloji ve sosyal yaşam, medya okuryazarlığı) hem de aracı (dijital materyaller, uzaktan eğitim) konumundadır. Bireyin sosyalleşme sürecinin büyük bir kısmının siber alana kaydığı günümüzde, Sosyal Bilgiler eğitimi; teknolojiyi, kültürü ve toplumsal değişimi bütüncül bir yaklaşımla ele alarak, öğrencileri dijital çağın gerektirdiği yetkinliklerle donatmak durumundadır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgiler verilmiştir.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Nitel yöntemle yapılan bu araştırmada olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılacaktır. Olgubilim deseni fark ettiğimiz, ancak derin ve detaylı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgubilim çalışmalarının temel amacı, bir olguyla ilgili kişisel deneyimleri, daha genel bir düzeye çekmektir (Creswell, 2007). Olgubilim çalışmalarında genellikle bir olguya ilişkin bireysel algıların ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Fenomenoloji deseni, bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları olay, durum, algı ve deneyimlerin derinlemesine incelenmesini amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yöntem, insanların tamamen yabancı olmadıkları fakat anlamını tam olarak kavrayamadıkları olguları araştırarak onların yaşantılarını anlama fırsatı sunar (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 69). Bununla birlikte fenomenoloji, bireylerin çevrelerini nasıl tanımladıklarını ve nesnelerle davranışlara hangi kategoriler aracılığıyla anlam yüklediklerini ortaya çıkarmayı da hedefler (Tezcan, 2013, s. 55). Bu yönüyle fenomenoloji, öznel deneyimlerin betimlenmesi ve anlamlandırılması üzerine yoğunlaşan bir araştırma desenidir.

2.2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu Bitlis'in Tatvan İlçesi Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında bulunan 10 sosyal bilgiler öğretmeni ve 10 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden "ölçüt örnekleme" tercih edilmiştir. Bu yöntemin temel anlayışı önceden belirlenmiş ölçütleri oluşturan durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008:112). Buradaki ölçütler öğretmenler için sosyal bilgiler öğretmeni olmaları ve 6. Sınıfların dersine girmeleri ve öğrenciler için ortaokul 6. sınıf öğrencisi olmaları ve araştırmanın ilk aşamasında verilen anketi iyi düzeyde doldurabilecek olmalarıdır.

Tablo 2.1. ve 2.2. 'de araştırmanın katılımcı grubuna ait bilgilere yer verilmektedir:

Tablo 2. 1.: Katılımcı Grubu (Öğretmen)

Öğretmen	Cinsiyet	Branş	Statü	Meslekteki yılı
K1	Kadın	Sosyal bilgiler	Öğretmen	6
K2	Erkek	Sosyal bilgiler	Uzman	11
K3	Erkek	Sosyal bilgiler	Öğretmen	9
K4	Erkek	Sosyal bilgiler	Öğretmen	6
K5	Kadın	Sosyal bilgiler	Uzman	10
K6	Erkek	Sosyal bilgiler	Başöğretmen	30
K7	Erkek	Sosyal bilgiler	Öğretmen	6
K8	Erkek	Sosyal bilgiler	Uzman	19
K9	Erkek	Sosyal bilgiler	Uzman	12
K10	Erkek	Sosyal bilgiler	Öğretmen	3

Tablo 2.1 incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmenlerden ikisinin kadın sekizinin erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcı öğretmenlerden biri başöğretmen, dördü uzman öğretmen geri kalan beşi de öğretmen statüsünde çalışmaktadır. Öğretmenlerin tümü devlet okulunda görev yapmaktadır.

Tablo 2. 2. : Katılımcı Grubu (Öğrenci)

Öğrenci	Cinsiyet	Sınıf	Okul	Yaş
K11	Kız	6.Sınıf	Devlet	12
K12	Erkek	6.Sınıf	Devlet	11
K13	Erkek	6.Sınıf	Devlet	12
K14	Kız	6.Sınıf	Devlet	12
K15	Kız	6.Sınıf	Devlet	11
K16	Kız	6.Sınıf	Devlet	12
K17	Erkek	6.Sınıf	Devlet	12
K18	Kız	6.Sınıf	Devlet	11
K19	Kız	6.Sınıf	Devlet	11
K20	Erkek	6.Sınıf	Devlet	12

Tablo 2.2. incelendiğinde, çalışmaya katılan öğrencilerin dört tanesi erkek, altı tanesi kız toplamda on öğrencinin katıldığı görülmektedir. 6.sınıf düzeyinden çalışmaya katılan öğrenciler, devlet okulunda öğrenim görmektedir.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada, çalışmanın amacı olan iletişim teknolojilerinin kültürel değişime etkisini dijital medya bağlamında derinlemesine inceleyebilmek adına nitel veri toplama yöntemlerinden "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği" tercih edilmiştir. Nitel araştırmalarda en sık başvurulan veri toplama tekniklerinden biri olan görüşme; en az iki kişi arasında, belirli bir konu hakkında bilgi toplamak amacıyla sözlü olarak sürdürülen etkileşimli bir iletişim sürecidir (Büyüköztürk vd., 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı olarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları, araştırmacıya sorular üzerinde esneklik sağlama ve düzenleme yapma imkânı tanırken; katılımcının da hem odaklanmış cevaplar vermesine hem de ilgili konuda derinlemesine bilgi paylaşmasına olanak sağlamaktadır (Sönmez ve Alacapınar, 2013). Bu yöntem, standart anketlerin aksine, katılımcıların iç dünyasına, algılarına ve deneyimlerine daha ayrıntılı bir şekilde ulaşılmasını mümkün kıldığı için (Büyüköztürk vd., 2009) bu çalışma için en uygun araç olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında öğretmenler ve öğrenciler için olmak üzere iki farklı yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Formların hazırlanma sürecinde öncelikle ilgili literatür taranmış, ardından taslak sorular oluşturulmuştur. Hazırlanan taslak formların kapsam geçerliliğini sağlamak, soruların anlaşılabilirliğini ve araştırmanın amacına uygunluğunu denetlemek amacıyla alan uzmanlarının görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak formlara son şekli verilmiş ve çalışmanın uygulanabilmesi için gerekli yasal izinler alınmıştır.

Uygulanan görüşme formlarının detayları aşağıda sunulmuştur:

Öğretmen Görüşme Formu: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişim teknolojileri ve kültürel değişim konusundaki mesleki ve kişisel gözlemlerini ortaya çıkarmak

amacıyla hazırlanmıştır. Formda öğretmenlere 13 ana soru ve bu soruları derinleştirmek amacıyla 13 sondaj (alt başlık) sorusu yöneltilmiştir.

Öğrenci Görüşme Formu: 6. sınıf öğrencilerinin yaş ve gelişim düzeyleri dikkate alınarak hazırlanan bu formda, soyut kavramların daha net anlaşılabilmesi için görsellerle desteklenmiş bir yapı kullanılmıştır. Öğrencilere konuya ilişkin görseller eşliğinde 18 ana soru ve 20 alt başlık sorusu yöneltilmiştir.

Öğrencilerle gerçekleştirilecek görüşmelerin verimliliğini artırmak ve doğru katılımcı grubuna ulaşmak adına titiz bir ön hazırlık süreci yürütülmüştür. İlk aşamada, araştırmanın hedef kitlesini oluşturan 18 öğrenciye; iletişim araçları, medya ve sosyal medya kullanım alışkanlıklarını belirlemeye yönelik bir tarama anketi uygulanmıştır. Anketten elde edilen veriler ışığında, sosyal medyayı aktif olarak kullandığı tespit edilen 10 öğrenci amaçlı örnekleme yoluyla seçilerek görüşme grubuna dâhil edilmiştir.

Seçilen öğrencilerin görüşme sorularına bilişsel olarak hazır olmalarını sağlamak ve kavramsal yanılgıların önüne geçmek amacıyla, görüşmelerden önce iki haftalık bir eğitim süreci planlanmıştır. Bu süreçte, 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın 6. sınıf düzeyinde yer alan "Teknoloji ve Sosyal Bilimler" öğrenme alanı kazanımları temel alınmıştır. İki hafta boyunca sınıf içinde iletişim teknolojileri, kültür, medya ve sosyal medya kavramlarını içeren, öğrenci merkezli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Bu sayede öğrencilerin araştırma konusu hakkında farkındalık kazanmaları sağlanmış ve veri toplama sürecinin niteliği artırılmıştır.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Bu araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla elde edilen nitel verilerin çözümlenmesinde "İçerik Analizi" yöntemi kullanılmıştır. Sosyal bilimlerde yaygın olarak başvuru bu yöntem; katılımcıların sözel veya yazılı ifadelerinin belirli bir sistematik çerçevesinde incelenerek kategorize edilmesi ve sayısallaştırılması süreci olarak tanımlanmaktadır (Simon ve Burstein, 1985).

İçerik analizi, mesajların sistematik, objektif ve niteliksel bir biçimde çözümlenmesine olanak tanıyan yapısı nedeniyle tercih edilmiştir. Yale ve Gilly'nin (1988) de belirttiği üzere, içerik analizi teknikleri kitle iletişim araştırmaları alanında son kırk yılda en hızlı gelişen ve güvenilirliği artan yöntemlerin başında gelmektedir. Özellikle iletişim, sosyoloji, psikoloji ve eğitim bilimleri gibi disiplinlerdeki karmaşık

veri setlerinin anlamlandırılmasında araştırmacılara esnek ve derinlemesine bir bakış açısı sunmaktadır (Neuendorf, 2017).

Aziz'e (2015) göre içerik analizi, yazılı veya görsel materyallerin sistematik biçimde incelenmesini ifade eder. Bu yöntem, sadece metinlerin değil; fotoğraflar, filmler veya reklamlar gibi görsel iletişim unsurlarının da çözümlenmesine imkân tanır (Neuman, 2014). Bu çalışmanın doğası gereği, öğretmen ve öğrenci görüşleri (sözel veriler) ile dijital medya ve iletişim teknolojileri bağlamındaki algılar incelendiğinden, verilerin derinlemesine analizinde içerik analizi en uygun yöntem olarak belirlenmiştir.

Analiz Süreci ve Uygulama Basamakları

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizi, Neuman'ın (2014) işaret ettiği sistematik döngü temel alınarak şu aşamalarla gerçekleştirilmiştir:

1. Verilerin Dökümü ve Düzenlenmesi: Öncelikle katılımcılarla yapılan görüşmelerin ses kayıtları bilgisayar ortamında yazıya dökülmüş (transkripsiyon) ve veri setleri oluşturulmuştur.
2. Kodlama: Metin haline getirilen veriler dikkatle okunarak, araştırmanın problemiyle ilişkili anlamlı bölümler (kelime, cümle veya paragraflar) tespit edilmiş ve bu bölümlere kavramsal kodlar verilmiştir.
3. Kategori ve Tema Oluşturma: Elde edilen kodlar, benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılarak daha genel kategoriler ve temalar (üst başlıklar) oluşturulmuştur. Bu süreçte, belirli ifadelerin veya temaların hangi sıklıkla tekrar edildiği dikkate alınmıştır.
4. Görselleştirme ve Yorumlama: Analiz sonucunda ortaya çıkan bulgular, anlaşılabilirliği artırmak amacıyla tablolar ve grafikler aracılığıyla görselleştirilmiştir. Elde edilen sayısal veriler (frekanslar), katılımcıların doğrudan alıntlarıyla desteklenerek nitel bir bağlamda yorumlanmıştır.

Sonuç olarak; bu çalışmada içerik analizi yöntemi, ham verilerin işlenerek anlamlı, sistematik ve araştırmanın amacına hizmet eden bilimsel bulgulara dönüştürülmesinde temel araç olarak kullanılmıştır.

2.5. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

Bilimsel araştırmalarda elde edilen bulguların doğruluğu ve bilimsel değeri, çalışmanın geçerlik ve güvenirliğinin sağlanmasıyla doğrudan ilişkilidir. Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacının araştırdığı olguyu olduğu gibi ve yansız bir şekilde gözlemlemesiyle; güvenirlik ise elde edilen sonuçların tutarlılığı ve teyit edilebilirliğiyle ilgilidir (Yıldırım ve şimşek, 2013).

Bu çalışmanın geçerlik ve güvenirliğini sağlamak amacıyla aşağıda belirtilen stratejiler izlenmiştir:

Araştırmanın Geçerliği

Araştırmanın i geçerliğini (inandırıcılık) sağlamak amacıyla öncelikle veri toplama aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken uzman görüşüne başvurulmuştur. Alanında yetkin uzmanların incelemeleri doğrultusunda soruların araştırmanın amacını kapsayıp kapsamadığı, anlaşılır olup olmadığı ve yönlendirici ifadeler içerip içermediği kontrol edilmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda forma son şekli verilerek lme aracının kapsam geçerliği sağlanmıştır.

Ayrıca, veri analiz sürecinde elde edilen temalar ve kategoriler, katılımcıların görüşlerini doğrudan yansıtacak şekilde sunulmuştur. Bulgular bölümünde, yorumların nesnelliğini artırmak ve okuyucuya analizin kaynağını göstermek amacıyla katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılara sıkça yer verilmiştir.

Araştırmanın dış geçerliğini (aktarılabirlik) artırmak adına ise araştırma süreci, katılımcıların belirlenmesi, veri toplama araçlarının geliştirilmesi ve verilerin analizi aşamaları ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. Böylece benzer çalışma yapmak isteyen araştırmacılar için izlenebilir bir model sunulması hedeflenmiştir.

Araştırmanın Güvenirliği

Araştırmanın güvenirliğini, diğer bir ifadeyle tutarlılığını sağlamak amacıyla kodlayıcılar arası güvenirlik (inter-coder reliability) stratejisi kullanılmıştır. Bu kapsamda şu adımlar izlenmiştir:

1. Görüşme dökümleri öncelikle araştırmacı tarafından analiz edilerek kodlar ve temalar oluşturulmuştur.

2. Ardından, nitel araştırma yöntemlerine hakim ve alan uzmanı olan ikinci bir kodlayıcı (öğretim üyesi), verilerin bir kısmını bağımsız olarak incelemiş ve kendi kodlamasını yapmıştır.
3. Araştırmacı ve ikinci uzman tarafından oluşturulan kod listeleri karşılaştırılmıştır.
4. Yapılan karşılaştırma sonucunda, kodlar arasındaki "Görüş Birliği" ve "Görüş Ayrılığı" olan maddeler belirlenmiştir.

Bu süreçte, Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenirlik formülü [$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{(\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})} \times 100$] temel alınmıştır. . Bu çalışmada elde edilen sonuç 92'dir. İki kodlayıcı arasındaki uyumun yüksek olması, analiz sonuçlarının tutarlı olduğunu ve kişisel yargılardan arındırıldığını göstermektedir. Görüş ayrılığı yaşanan sınırlı sayıdaki kod üzerinde ise uzmanla tartışılarak ortak bir karara varılmış ve analizlere son şekli verilmiştir. Ayrıca, araştırmanın teyit edilebilirliğini sağlamak amacıyla ses kayıtları, ham veri dökümleri ve analiz notları, gerektiğinde incelemeye sunulmak üzere araştırmacı tarafından arşivlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu başlık altında veri toplama süreci sonrasında yapılan analizlerle ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Bulgular sunulurken araştırmanın amaç ve alt amaçları dikkate alınmıştır.

3.1. ÖĞRETMENLERE İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında katılımcılara (öğretmenler) ilişkin bulgular yer almaktadır. Dört ayrı başlık altında bulgular kategorileştirilmiştir.

3.1.1 Dijital medyanın İletişim teknolojilerinin günlük hayatta kullanımına yönelik bulgular;

Tablo 3.1.: İletişim teknolojilerinin günlük hayatta kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
İnternetin yaygınlaşması	4	Günlük yaşamda kolaylık ve işlevsellik	
Bilgiye hızlı erişim	3		
İş hayatında kolaylık	3		
Alışveriş	3		
Fatura ödeme	3		
Dünyanın küresel köy haline gelmesi	2		
Günlük yaşamın vazgeçilmezi	2	Dijital teknolojilerin günlük yaşam ve toplum üzerindeki etkileri	
Yapay zekâyla iletişim	2		
Telefon Bağımlılığı	3		
Sosyal ilişkilerin zayıflaması	3		
Sürekli çevrim içi olma	3		
Yalnızlık	2		
Odaklanma problemleri	2	Sosyal medya ve bağımlılık kültürü	
Sağlık sorunları	2		
Özenti	1		

Tablo 3.1.: İletişim teknolojilerinin günlük hayatta kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri (Devamı)

Bilinçli kullanım	3	Kullanımda bilinç gereksinimi
Rehber eşliğinde yönlendirme	3	
Ölçülü kullanma	3	
Toplam	47	

Tablo 3.1. 'de görüldüğü üzere “Dijital teknolojilerin günlük yaşam ve toplum üzerindeki etkileri” teması altında üç kategoriye ulaşılmıştır. Öğretmenlerin çoğunluğu, dijital teknolojilerin günlük yaşamda kolaylık ve işlevsellik sağladığını ifade etmiştir. “İnternetin yaygınlaşması” (f=4), “Fatura ödeme” (f=3), “bilgiye hızlı erişim” (f=3) ve “iş hayatında kolaylık” (f=3), “Alışveriş” (f=3) gibi kodların frekanslarının yüksek olması, dijital dönüşümün bireylerin yaşam pratiklerine doğrudan yansıdığını göstermektedir. Katılımcılar, dijital araçların hem zaman kazandırdığını hem de toplumsal işleyişi hızlandığını vurgulamıştır. Bununla birlikte elde edilen bulgular, “Telefon bağımlılığı” (f=3), “Sosyal ilişkilerin zayıflaması” (f=3), “Yalnızlaşma” (f=2), sosyal medya kullanımının bağımlılık kültürünü beslediğini ve bireylerin sosyal ilişkilerinde zayıflama, yalnızlaşma ve odaklanma problemleri yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca, “Kullanımda bilinç ve rehberlik gereksinimi” kategorisi altındaki bulgular, “Bilinçli kullanım” (f=3) ve “Ölçülü kullanma” (f=3) teknolojinin sunduğu fırsatlara rağmen, bilinçli kullanımın gerekliliği katılımcılar tarafından sıkça dile getirilmiştir. K1, “*Artık neredeyse her işimizi telefondan hallediyoruz, bu da hem kolaylık hem de bağımlılık getiriyor.*” ifadesiyle dijitalleşmenin çift yönlü etkisine dikkat çekmiştir. Benzer şekilde K6, “*Faturaları, alışverişleri birkaç dakikada yapabiliyoruz ama bunun yanında sosyal ilişkiler azaldı.*” sözleriyle teknolojinin sağladığı pratikliğin toplumsal bağlar üzerindeki olumsuz etkisini vurgulamıştır. K3’ün “*Pandemiden sonra internet günlük yaşamın vazgeçilmezi oldu.*” ifadesi, dijital teknolojilerin pandemiyle birlikte bireysel ve toplumsal yaşama daha derin biçimde nüfuz ettiğini göstermektedir. Son olarak K4, “*Bilinçli kullanılmazsa teknoloji faydadan çok zarar getiriyor.*” sözleriyle yönlendirme ve rehberliğin önemini vurgulamıştır. Genel olarak bulgular, dijital teknolojilerin yaşam biçiminde köklü bir dönüşüm

yarattığını; ancak bu dönüşümün bilinçli yönlendirme ve ölçülü kullanım gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

3.1.2. Dijital medyanın kültüre olan etkileri hakkındaki bulgular;

Tablo 3.2.: Dijital medya geleneksel kültürel değerler üzerindeki etkisi ile ilgili öğretmen görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Kültürel değerlerin zayıflaması	8	Medya ve Rol Model Etkisi	Dijital Medyanın Kültürel Değerler Üzerindeki Çok Yönlü Etkisi
Yabancı kültür özentisi	4		
Dizi karakteri taklidi	4		
Dilin bozulması	3		
Gösteriş ve tüketim	2		
Kültürel çeşitliliğe duyarlılık	2		
Hoşgörü kazanımı	1	Yaşam biçimlerinde değişim	
Aile ve toplumsal bağların zayıflaması	5		
Bayramlaşma biçimi değişimi	4		
Saygının azalması	3		
Yeme-içme alışkanlığı değişimi	2		
Moda ve taklit kültürü	2		
Toplam	40		

Tablo 3.2 'de görüldüğü üzere “Dijital Medyanın Toplumsal Değerler Üzerindeki Çok Yönlü Etkisi” teması altında iki kategoriye ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler, dijital medyanın öğrencilerin kültürel değerleri üzerinde çok yönlü ancak çoğunlukla olumsuz etkiler oluşturduğunu ifade etmiştir. “Medya ve Rol Model Etkisi” kategorisi altında özellikle Kültürel değerlerin zayıflaması($f=8$), yabancı kültür özentisi ($f=4$) ve dizi karakteri taklidi ($f=4$) gibi kodların öne çıktığı görülmektedir. Öğretmenlere göre dijital içeriklerde yer alan yaşam biçimleri ve popüler karakterler öğrenciler tarafından rol model alınmakta, bu durum ise kimlik algısının zayıflamasına, kültürel

aidiyetin azalmasına ve özentinin artmasına yol açmaktadır. Bunun yanında dilin bozulması (f=3), gösteriş ve tüketim eğilimi (f=2) ile moda ve taklit kültürü (f=2) gibi bulgular, dijital medyanın öğrencilerin gündelik davranışlarını da dönüştürdüğünü göstermektedir. Bu etkinin bir sonucu olarak öğretmenler, öğrencilerin ikinci kategori olan “yaşam biçimlerinde belirgin değişimler” yaşandığını ifade etmiştir. Özellikle aile ve toplumsal bağların zayıflaması (f=5), bayramlaşma biçimlerinin değişmesi (f=4) ve saygı davranışlarında azalma (f=3) gibi bulgular, kültürel pratiklerin yerini bireyselleşme ve dijital yönelimli alışkanlıkların almaya başladığını ortaya koymaktadır. Bazı katılımcılar ise dijital medyanın sınırlı da olsa kültürel çeşitliliğe duyarlılık (f=2) ve hoşgörü kazanımı (f=1) gibi olumlu etkiler barındırdığını belirtmiştir. Katılımcı ifadeleri incelendiğinde bu görüşlerin daha net ortaya çıktığı görülmektedir. K1: “*Sosyal medya özellikle öğrencilerin ahlak değerlerini bozuyor, belli bir yaş altına sınırlama getirilmeli.*” diyerek kültürel değerlerde meydana gelen zayıflamaya dikkat çekmiştir. K3 ise “*Gençlerimiz giyimlerinden konuşma biçimlerine kadar popüler kültürün etkisi altında.*” ifadesiyle davranışsal düzeydeki kültürel değişimi vurgulamıştır. Benzer şekilde K5: “*Öğrenciler dizilerdeki karakterler gibi konuşuyor, hareket ediyor, bu da özentisi ve kültürel kopuş yaratıyor.*” sözleriyle rol model etkisini somutlaştırmıştır. K8 ise daha dengeli bir değerlendirme sunarak “*Medya farklı kültürleri tanımayı sağlasa da öğrenciler kendi kültürlerine yabancılaşıyorlar.*” ifadesiyle dijital medyanın çift yönlü yapısını ortaya koymuştur. Genel olarak bulgular, dijital medyanın öğrencilerin giyim, dil, iletişim biçimi ve sosyal ilişkilerinde belirgin bir dönüşüm yaratarak kültürel değerlerde zayıflamaya neden olduğunu, ancak bazı durumlarda kültürel çeşitliliğe duyarlılık ve hoşgörü gibi olumlu çıktılar da sağlayabildiğini göstermektedir.

Tablo 3.3.: Dijital medyanın öğrencilerin kültürel kimlikleri üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Kendi kültüründen uzaklaşma	8	Kültürel aidiyetin zayıflaması	Dijital medyanın kültürel kimlik üzerine etkisi
Kültürel yozlaşma ve benlik kaybı	7		
Popüler kültür etkisinde kalma	7		
Farklı kültürlerle özenme	6		

Tablo 3.3.: Dijital medyanın öğrencilerin kültürel kimlikleri üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri (Devamı)

Kimlik karmaşası yaşama	6		
Yabancı kültür etkisinin artması	5		
Değerlerin unutulması	3		
Yabancı kelime kullanımı	7		
Yazım ve ifade bozuklukları	6		
Sosyal medya dilinin okula yansıması	6	Dilde bozulma	Dijital medyanın kültürel kimlik üzerine etkisi
Sosyal medyanın bilinçsiz kullanımı	5		
Kısa ve yüzeysel dil kullanımı	5		
Toplam	71		

Tablo 3.3. 'de görüldüğü üzere “Dijital medyanın kültürel kimlik üzerine etkisi” teması altında iki kategoriye ulaşılmıştır. Öğretmenler, dijital medyanın öğrencilerin kültürel kimlik ve dil kullanımını çok yönlü olarak etkilediğini, ancak bu etkinin büyük ölçüde olumsuz yönde gerçekleştiğini belirtmiştir. Cevaplar incelendiğinde kendi kültüründen uzaklaşma (f=8), kültürel yozlaşma ve benlik kaybı (f=7), popüler kültür etkisinde kalma (f=7) ve yabancı kelime kullanımı (f=7) gibi kodların en sık vurgulanan ifadeler olduğu görülmektedir. Bu bulgular, dijital içeriklerin öğrencilerin kültürel aidiyet duygularını zayıflattığını, benlik algılarında karmaşa yarattığını ve popüler kültüre yönelimi artırdığını göstermektedir. Dilde bozulmaya ilişkin yazım ve ifade bozuklukları (f=6), sosyal medya dilinin okula yansıması (f=6) ve kısa ve yüzeysel dil kullanımı (f=5) gibi ifadeler ise dijital medyanın öğrencilerin iletişim pratiklerini doğrudan dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır. Katılımcı görüşleri incelendiğinde bu dönüşüm daha net ortaya çıkmaktadır. K1: “Kültürel çeşitlilik güzeldir ama biz, biz olduğumuz sürece bu güzeldir. Kendi kültürümüzü yerine başka kültürleri koyduğumuzda kim olduğumuzu unuturuz.” sözleriyle kültürel aidiyetteki zayıflamaya dikkat çekmiştir. K2: “Öğrenciler farklı kültürleri ayırt edemiyor, farklı olana yöneliyor.

Denemelerde bile sosyal medyada duyduğu isimleri yazıyor.” ifadesi öğrencilerin popüler kültür etkisinde kalmasını somutlaştırmaktadır. K3 ise “Eskiden insanlar uzun cümleler kurardı. Şimdi kısa, kestirme, yabancı kelimelerle dolu cümleler kullanıyorlar.” sözleriyle sosyal medya dilinin gündelik kullanım üzerindeki etkisini vurgulamıştır. Benzer şekilde K5: “Kardeşim yerine kardo, birader yerine biro deniyor. Bu da öğrencilerin sosyal medyadaki kültürden beslendiklerini gösteriyor.” diyerek dildeki dönüşümün kültürel değişimle birlikte ilerlediğini ifade etmiştir. Genel olarak bulgular, dijital medyanın öğrencilerde kültürel aidiyet kaybına, kimlik karmaşasına ve dilsel yozlaşmaya yol açtığını; buna ek olarak popüler kültür unsurlarının geleneksel değerlerin önüne geçerek kültürel kimlik üzerinde belirleyici hâle geldiğini göstermektedir.

3.1.3. Sosyal medyanın kültürel değerlere olan etkileri hakkında bulgular;

Tablo 3.4.: Sosyal medyanın kültürel değerler üzerindeki etkisi ile ilgili öğretmen görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Kültürel değerleri olumsuz etkilemesi	9		
Kültürel yabancılaşma	7	Sosyal medyanın kültürel değerlere olumsuz etkisi	Sosyal Medyanın Kültürel Değerler Üzerindeki Etkisi
Geleneksel değerlerin kaybı	3		
Sosyal medyanın zaman kaybı	3		
Mahremiyet anlayışının değişmesi	2		
Özenti	1	Sosyal medyanın kültürel değerlere olumlu etkisi	
Olumlu rol-model etkisi	4		
Farklı kültürleri tanıtması	2		
Toplam	31		

Tablo 3.4. 'de görüldüğü üzere, “Sosyal Medyanın Kültürel Değerler Üzerindeki Etkisi” teması altında iki kategoriye ulaşılmıştır. Öğretmenler çoğunlukla sosyal medyanın öğrencilerin kültürel değerlerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. “Kültürel değerleri olumsuz etkilemesi” (f=9) ve “kültürel yabancılaşma” (f=7) en çok öne çıkan cevaplar olmuştur. Katılımcılar, özellikle sosyal medya platformlarının öğrencilerin dil, davranış ve yaşam biçimlerini dönüştürdüğünü, bunun da geleneksel değerlerin zayıflamasına ve özentili davranışların artmasına neden olduğunu vurgulamıştır. Bununla birlikte, az sayıda öğretmen sosyal medyanın farklı kültürleri tanıma ve hoşgörü geliştirme açısından sınırlı da olsa olumlu etkiler taşıdığını dile getirmiştir. Katılımcı görüşleri bu durumu somut biçimde ortaya koymaktadır. K1, *“Öğrencilerin kültürel değerlerini veya ahlak değerlerini bozan, kültürel değerleri olumsuz etkileyen bu tür sosyal medya platformlarının belli bir yaşın altındaki insanlara sınırlama getirilmesinden yanayım. Bu konuda tedbir alınması gerektiğini düşünüyorum.”* sözleriyle denetim ve sınırlama ihtiyacına dikkat çekmiştir. Benzer şekilde K3, *“Gençlerin takip ettikleri sosyal medya platformlarında gördükleri şeyler onlar için rol-model oluyor. Giyimleri, konuşmaları, hatta davranışları bu mecralardaki örnekleri taklit ediyor, onları rol model olarak görüyorlar.”* ifadesiyle rol-model etkisi üzerinden sosyal medyanın kültürel davranış kalıplarını dönüştürdüğünü belirtmiştir. K7'nin *“TikTok ve Instagram öğrencilerin ilgilerini yönlendiriyor, kısa videolarla onları içine çekiyor. Bu durum kendi kültürleriyle yabancı kültürler arasındaki farkı ayırt edememelerine neden oluyor, kendi kültürüne yabancılaşıyorlar.”* görüşü ise kültürel yabancılaşma olgusunu desteklemektedir. K9'un *“Eskiden sade olan etkinlikler şimdi tamamen sosyal medyaya göre şekilleniyor. Mahremiyet anlayışı bile değişti; birçok davranış artık gösterişe dönüştü.”* ifadesi, mahremiyet anlayışının dönüşümünü ve gösteri kültürünün yaygınlaşmasını ortaya koymaktadır. Bu bulgular genel olarak, öğretmenlerin sosyal medyayı öğrencilerin kültürel değerlerinde çözülmeye ve yabancılaşmaya yol açan bir araç olarak değerlendirdiklerini göstermektedir. Bununla birlikte bazı katılımcıların, sosyal medyanın kültürel çeşitliliği tanıma ve farklı yaşam biçimlerine karşı hoşgörü geliştirme açısından sınırlı düzeyde katkı sunduğu yönünde farkındalık taşıdığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3.5.: Sosyal medya kullanan öğrencilerin kültür ile ilgili konulardaki davranışlarındaki değişiklik ile ilgili öğretmen görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Değer kaybı	6	Kültürel Kimliğe Etkisi	
Kültürel aşınma	5		
Kimlik değişimi	5		
Yabancılaşma	5		
Kendisi olamama	3		
Dış görünüşe özenme	8	Özenti ve Rol Model	Kültürel davranış değişiklikleri
Ünlüleri örnek alma	8		
Fenomen taklidi	7		
Saç modeli taklidi	6		
Günlük konuşma tarzı değişimi	6		
Büyüklerle saygının azalması	4	Alma Davranışı	
Öğretmen-öğrenci mesafesinin bozulması	4		
Toplam	67		

Tablo 3.5. 'de görüldüğü üzere öğretmenler, sosyal medyanın öğrencilerin kültürel kimliklerini önemli ölçüde değiştirdiğini düşünmektedir. Frekans dağılımı incelendiğinde dış görünüşe özenme (f=8) ve örnek alma (f=8) kodlarının en yüksek düzeyde vurgulandığı, bunu fenomen taklidi (f=7) ve saç modeli etkisi (f=6) gibi özentî davranışlarını gösteren kodların izlediği görülmektedir. Öğretmenlere göre öğrenciler sosyal medya fenomenlerini, dizilerdeki karakterleri ve içerik üreticilerini rol model almakta; bu durum ise kültürel aşınma (f=5), kimlik değişimi (f=5) ve yabancılaşma (f=5) gibi kültürel çözülme süreçlerini tetiklemektedir. Ayrıca büyüklerle saygının azalması (f=4) ve öğretmen-öğrenci mesafesinin bozulması (f=4) gibi kodlar, sosyal medya etkisinin yalnızca görünüş ve benlik algısı ile sınırlı kalmadığını, davranışsal ve dilsel değişimlere de yansıdığını göstermektedir. Bu konuda katılımcılardan alınan doğrudan ifadelerin bazıları şunlardır: K1: “Oradaki kahramanları, YouTuber’ları veya

dizi karakterlerini örnek alarak kendilerini onlarda bir görüyorlar. Bu da çocukların kendi olmalarından çıkıyorlar.” sözleriyle özenti davranışların kimlik kaybına yol açtığını vurgulamıştır. K3: “Bu platformlarda yayılan akımlar, toplumun yapısına uygun olmayan davranışlar gençlerimiz üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmakta.” ifadesiyle sosyal medya akımlarının kültürel uyumsuzluk yarattığını belirtmiştir. K7 ise “Öğrencilerin kullandıkları kelimeler açısından veya o fenomen ne giyiyorsa öğrenciler de onu giymeye çalışıyor.” diyerek sosyal medya figürlerinin öğrencilerin dil ve giyim tarzını doğrudan etkilediğini dile getirmiştir. Benzer şekilde K9: “Öğrenciler sosyal medyada trend olan videoları taklit ederek öğretmenle öğrenci arasındaki saygı mesafesini olumsuz etkiliyor.” sözleriyle davranışsal değişim boyutuna dikkat çekmiştir. Genel olarak bulgular, sosyal medyanın öğrencilerde benlikten uzaklaşma, kimlik bulanıklığı ve kültürel değer kaybı yaratarak hem görünüş hem de davranış düzeyinde belirgin bir dönüşüme neden olduğunu ortaya koymaktadır.

3.1.4. Öğretmenlerin eğitim ve dijital medyanın, kültürel farkındalık oluşturma durumu hakkında öğrencilere yönelik önerilerine ilişkin bulgular;

Tablo 3.6.: Eğitim ve medyanın kültürel farkındalık oluşturmadaki etkisi ile ilgili öğretmen görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Kültürel değerlerin medya aracılığıyla tanıtılması	5	Medyanın kültüre olumlu etkisi	Eğitim ve Medyanın Kültürel farkındalık oluşturmadaki etkisi
Kültürel içeriklerin sosyal medyada paylaşılması	4		
Öğretmenlerin medya üzerinden kültürel paylaşım yapması	4		
Olumlu medya içeriklerinin seçilmesi	3		
Öğrencilerin kültürel değerleri özümsemesi	3		
Kuşaklar arası iletişimin sağlanması	2		

Tablo 3.6.: Eğitim ve medyanın kültürel farkındalık oluşturmadaki etkisi ile ilgili öğretmen görüşleri (Devamı)

Öğretmenlerin rol model olması	6		
Derslerde kültürel örneklerin kullanılması	5		Eğitim ve Medyanın Kültürel farkındalık oluşturmadaki etkisi
Medya okuryazarlığı eğitiminin verilmesi	4	Medyanın kültüre olumlu etkisi	
Kültürel çeşitliliğin zenginlik olarak öğretilmesi	3		
Toplam	39		

Tablo 3.6. 'da görüldüğü üzere “Eğitim ve Medyanın Kültür farkındalık oluşturmadaki etkisi” teması altında iki kategoriye ulaşılmıştır. Öğretmenler hem eğitim sürecinin hem de dijital medyanın kültürel farkındalık oluşturma ve kültürel değerleri aktarma konusunda önemli bir işlev üstlendiğini ifade etmiştir. Frekans değerleri incelendiğinde öğretmenlerin rol model olması (f=6), kültürel içeriklerin sosyal medyada paylaşılması (f=4) ve derslerde kültürel örneklerin kullanılması (f=5) kodlarının öne çıktığı görülmektedir. Bu bulgular, öğretmenlerin kültürel değerleri öğrencilerine aktarmada yalnızca sınıf içi uygulamalarla değil, aynı zamanda medya kullanımındaki yönlendirici tutumlarıyla da etkili olduklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca medya okuryazarlığı eğitiminin verilmesi (f=4) ve olumlu medya içeriklerinin seçilmesi (f=3) gibi kodlar, öğretmenlerin medyayı kültürel farkındalığı destekleyici bir araç olarak değerlendirdiklerini göstermektedir. Katılımcı ifadeleri incelendiğinde bu yaklaşım daha belirgin hâle gelmektedir. K1: “Her bölgenin millî kültürü, yöresel kültürler daha çok tanıtılmalı ve zaman zaman bunlar tekrarlatıp toplumumuza hatırlatılması gerekiyor.” diyerek kültürel içeriklerin medyada görünür kılınmasının gerekliliğini vurgulamıştır. K5: “Öğrencilere de aktarmamız gerekiyor ki öğrenci kendi öz değerlerini, öz kültürünü unutmasın.” sözleriyle öğretmenlerin kültürel aktarım sürecindeki sorumluluğunu ortaya koymuştur. K6 ise “Öğretmenler Instagram’da olsun başka sosyal medya mecralarında olsun olumlu faydalı yerleri öğrencilere tavsiye

etmeli.” ifadesiyle öğretmenlerin medya aracılığıyla yönlendirici bir rol üstlenebileceğini belirtmiştir. Benzer şekilde K8: “*Değerleri dijital ortama taşıyabiliriz. Masallar, atasözleri, yerel tarih çalışmaları sosyal medyada paylaşarak kültürel değerlerimizi koruyabiliriz.*” diyerek dijital medyanın kültürel mirası yaşatmak için taşıdığı potansiyele dikkat çekmiştir. Genel olarak bulgular, öğretmenlerin hem ders içi uygulamalar hem de medya kullanımı yoluyla öğrencilerin kültürel farkındalığını artırabileceklerini ve dijital medyanın bilinçli kullanılması hâlinde kültürel değerlerin tanıtımı ve korunması için etkili bir araç olabileceğini göstermektedir.

Tablo 3.7.: Kültürel değerlerin korunması ve aktarımı açısından okullarda yapılabilecek uygulamalar ile ilgili öğretmen görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Kültürel etkinliklerin artırılması	5	Kültürel etkinlikler ve projeler	
Öğrencilere kültürel farkındalık kazandırma	4		
Okul-sivil toplum iş birliği	2		
Kültürel içerikli projeler ve yarışmalar	2		
Sosyal medya paylaşımı	3	Medya ve Dijital paylaşımlar	Eğitim ortamlarında
Okul sosyal medya hesaplarının kullanımı	3		Kültürel Farkındalık ve Değerlerin Yaşatılması
Kültürel değerlerin özendirilmesi	2		
Yerel kültürel etkinlikler ve atölyeler	2		
Kültürel değerleri sevdirmek	1		
Toplam	24		

Tablo 3.7. 'de görüldüğü üzere “Eğitim ortamlarında Kültürel Farkındalık ve Değerlerin Yaşatılması” teması altında iki kategoriye ulaşılmıştır. Öğretmenler, kültürel

değerlerin korunması ve yaşatılmasında hem okul içi etkinliklerin hem de dijital medya araçlarının önemli bir rol üstlendiğini belirtmiştir. Frekans verileri incelendiğinde kültürel etkinliklerin artırılması (f=5) ve öğrencilere kültürel farkındalık kazandırma (f=4) kodlarının öne çıktığı görülmektedir. Bu bulgu, öğretmenlerin kültürel aktarımı yalnızca ders içi uygulamalarla sınırlı görmediklerini, aynı zamanda etkinlikler, projeler ve dijital paylaşımlar yoluyla öğrencilerin kültürel değerlere yönelik duyarlılığını geliştirmeye çalıştıklarını göstermektedir. Ayrıca sosyal medya paylaşımı (f=3) ve okul sosyal medya hesaplarının kullanımı (f=3) gibi kodlar, dijital ortamların kültürel içeriklerin yaygınlaştırılmasında etkili bir araç olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Katılımcı görüşleri bu yönelimi somutlaştırmaktadır. K1: *“Okullarımızda kültür değerlerimizi tanıtacak ve kültürel etkinlikleri arttıracak etkinlikleri yoğunlaştırıp öğrencilerin kendi kültürleriyle yüz yüze gelmesini sağlamamız gerekiyor.”* sözleriyle kültürel etkinliklerin artırılması gerektiğini vurgulamıştır. K2: *“Sosyal medyada da bunu yaygınlaştırabiliriz, kültürel değerlerimizi burada paylaşabiliriz.”* ifadesiyle dijital paylaşımların farkındalık oluşturmadaki rolüne dikkat çekmiştir. K4 ise *“Öğrenciler yaptıkları kültürel içerikli projeleri kendileri paylaşırsa daha fazla haz alırlar, yaptıkları çalışmalarını tanıtmak amaçlı sosyal medyadan paylaşılabilir.”* diyerek kültürel içerik üretiminin öğrenciler tarafından yapılmasının etkisini belirtmiştir. Benzer biçimde K10: *“Sosyal medya platformları oluşturmamız. Rol model olacak kişiler bulmalı ve onlarla kültürel değerlerin özendirilmesi konusunda içerikler üretmeliyiz.”* sözleriyle dijital ortamların bilinçli kullanımının önemine işaret etmiştir. Genel olarak bulgular, öğretmenlerin kültürel farkındalığı artırmak amacıyla okul içi etkinlikler ile medya kullanımını birbirini tamamlayan süreçler olarak değerlendirdiğini; öğrencilerin kültürel değerleri benimsemesi için hem rol model olma hem de dijital içerik üretimi gibi stratejiler kullandığını göstermektedir.

Tablo 3.8.: Dijital medyanın gelecekte kültürleri etkilemesiyle ilgili öğretmen görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Tek tip kültür oluşumu	6	Kültürel Dönüşüm ve Tek Tip Kültür	Dijital Medyanın
Yerel kültürlerin kaybolması	5		Kültüre olan
Geleneksel kültürün unutulması	5		Gelecekteki Etkisi
Kültürel çeşitliliğin azalması	4		

Tablo 3.8.: Dijital medyanın gelecekte kültürleri etkilemesiyle ilgili öğretmen görüşleri (Devamı)

Kültürel yozlaşma	3		
Dijital kültürün yaygınlaşması	2		Dijital Medyanın
Kültürel aktarımın hızlanması	2	Dijital Kültürün	Kültüre olan
Yapay zekânın kültüre etkisi	1	Yükselişi	Gelecekteki Etkisi
Toplam	28		

Tablo 3.8.’de görüldüğü üzere “Dijital Kültür ve Küreselleşmenin Gelecekte Değerler Üzerindeki Çok Yönlü Etkisi” teması altında iki kategoriye ulaşılmıştır. Öğretmenler, dijital kültürün yükselişiyle birlikte gelecekte kültürel değerlerin önemli ölçüde dönüşeceğini ve özellikle geleneksel kültürün zayıflayabileceğini ifade etmiştir. Frekans dağılımı incelendiğinde en çok vurgulanan kodun tek tip kültür oluşumu (f=6) olduğu, bunu yerel kültürlerin kaybolması (f=5) ve kültürel çeşitliliğin azalması (f=4) kodlarının izlediği görülmektedir. Bu bulgular, öğretmenlerin dijitalleşmenin küresel ölçekte kültürel homojenleşme yaratabileceği ve yerel kültürlerin özgünlüğünü tehdit edebileceği yönündeki kaygılarını ortaya koymaktadır. Ayrıca dijital kültürün yaygınlaşması (f=2) ve kültürel aktarımın hızlanması (f=2) gibi kodlar, sürecin sadece olumsuz yönleri olmadığını; kültürel değişimin aynı zamanda hızlanan etkileşim alanları da oluşturduğunu göstermektedir. Katılımcı ifadeleri bu değerlendirmeleri destekler niteliktedir. K1: *“Konuştuğumuz diller, yediğimiz yemekler, çaktığımız halaylar, oyunlar hepsi değişime uğradı ve bu önü alınmaz bir şekilde hızlı şekilde değişim yaşıyor, tek tip kültür oluşuyor artık”* sözleriyle kültürel dönüşümün kapsamını vurgulamıştır. K2: *“Hemen hemen bütün insanlar aynı kültür etrafında toplanmaya başlayacaklar, ortak bir tek tip kültürün oluşacağını ve kültürel çeşitliliğin azalacağını düşünüyorum.”* diyerek tek tip kültür oluşumuna yönelik öngörüsünü dile getirmiştir. K5: *“Sosyal medya kültürünü bu şekilde takip edip uygularsa, farklı kültürleri yok etme anlamında bir tehlikeyle karşı karşıyayız.”* ifadesi, dijital kültür etkisinin olası tehditlerini ortaya koymaktadır. K7 ise *“Kendi geleneksel kültürünü unutup, tek bir kültüre bağlı olabilecek bir toplum meydana gelebilir.”* sözleriyle geleneksel kültürün unutulmasına ilişkin endişesini belirtmiştir. Genel olarak bulgular,

öğretmenlerin dijitalleşmenin gelecekte kültürel homojenleşmeyi artırabileceği, geleneksel değerleri zayıflatabileceği ve yerel kültürleri tehdit edebileceği yönünde ortak bir görüşe sahip olduğunu göstermektedir.

3.2. ÖĞRENCİLERE İLİŞKİN BULGULAR:

Bu başlık altında katılımcılara (öğrenciler) ilişkin bulgular yer almaktadır. Üç ayrı başlık altında bulgular kategorileştirilmiştir.

3.2.1. İletişim teknolojilerinin günlük hayatta kullanımına yönelik bulgular;

Tablo 3.9.: Dijital medyanın günlük hayatta kullanımı hakkında öğrenci görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Youtube'dan videolar izleme	7	Kullanım Amaçları	Dijital medya tercihi ve kullanım amaçları
Instagram'dan videolar izleme	6		
Film izleme	3		
Kısa video izleme	3		
Mesajlaşma	3		
İletişim aracı olarak kullanma	3		
Müzik dinleme	2		
Ders çalışma	2		
Belgesel izleme	1		
Ünlüleri takip etme	1		
Toplam	31		

Tablo 3.9. 'da görüldüğü üzere öğrencilerin dijital medya kullanım tercihlerinde özellikle video içeriklerinin öne çıktığı görülmektedir. Frekans dağılımına göre en sık kullanılan platformların YouTube (f=7) ve Instagram (f=6) olduğu, öğrencilerin bu platformları ağırlıklı olarak video izleme amacıyla tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanında kısa video izleme (f=3), iletişim aracı olarak kullanma (f=3) ve mesajlaşma (f=3) gibi kodlar, dijital medyanın yalnızca eğlence değil, iletişim ve etkileşim amacıyla da yoğun bir biçimde kullanıldığını göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin müzik dinleme (f=2), ders çalışma (f=2) ve belgesel-tarih içerikleri izleme

(f=1) gibi öğrenme amaçlı kullanımlara da yöneldiği görülmektedir. Bu bulgular, dijital medya tercihinin hem öğrenme sürecini destekleyen hem de günlük iletişimi kolaylaştıran çok yönlü bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcı ifadeleri öğrencilerin kullanım amaçlarını somutlaştırmaktadır. K11: *“Hocam YouTube’da mesela önceden çekilmiş filmler var. Ben de önceden çekilmiş filmleri izliyorum.”* diyerek platformu eğlence ve film izleme amacıyla kullandığını belirtmiştir. K12: *“YouTube’yi en çok seviyorum çünkü bir sürü şarkı var içerisinde.”* ifadesiyle müzik içeriklerine erişim kolaylığına dikkat çekmiştir. K14 ise *“Böyle kısa kısa videolar izliyorum ve farklı şeyler öğreniyorum.”* sözleriyle kısa video formatının öğrenmeye katkı sunduğunu vurgulamıştır. K19: *“Ödevlerimi takip ediyorum sınıfımız grubunda. İkinci sorunun cevabında anlatmıştım, özellikle görüntülü konuşma özlemimizi gideriyor.”* diyerek dijital platformların iletişim ve ödev yapma açısından önemini belirtmiştir. Genel olarak bulgular, öğrencilerin dijital medyayı hem eğlence hem öğrenme hem de iletişim amacıyla bütünleşik bir şekilde kullandığını; video tabanlı içeriklerin ise bu tercihlerde belirleyici rol oynadığını göstermektedir.

Tablo 3.10.: Dijital medyanın bireylerin iletişim, etkileşim ve toplumsal farkındalık süreçlerindeki rolü ile ilgili öğrenci görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Komik, ilgi çekici içerikleri paylaşma	4	Paylaşım ve Sosyalleşme	Dijital medyanın bireylerin iletişim, etkileşim ve toplumsal farkındalık süreçlerindeki rolü
Aynı videoları izleme ve konuşma	3		
Kötü içerikleri paylaşmama	2		
Film ve video üzerinden sohbet etme	4	İçerik Seçiminde Duyarlılık	
İzledikleri videoları paylaşarak eğlenme	3		
Futbol ve maç içerikleri hakkında konuşma	2		

Tablo 3.10.: Dijital medyanın bireylerin iletişim, etkileşim ve toplumsal farkındalık süreçlerindeki rolü ile ilgili öğrenci görüşleri (Devamı)

Sosyal medyada gündem konularını konuşma	2
Toplam	20

Tablo 3.10. 'da görüldüğü üzere “Dijital medyanın bireylerin iletişim, etkileşim ve toplumsal farkındalık süreçlerindeki rolü” teması altında iki kategoriye ulaşılmıştır. Öğrenciler, sosyal medyayı özellikle paylaşım ve etkileşim amacıyla kullanmakta; izledikleri içerikleri arkadaşlarıyla paylaşarak ortak bir iletişim alanı oluşturmaktadır. Frekans dağılımında komik ve ilgi çekici içerikleri paylaşma (f=4) ve film ve video üzerinden sohbet etme (f=4) kodlarının öne çıktığı, bunu aynı videoları izleme ve konuşma (f=3) ve izledikleri videoları paylaşarak eğlenme (f=3) gibi kodların izlediği görülmektedir. Öğrencilerin bu paylaşımlar aracılığıyla hem eğlendiği hem de arkadaşlarıyla ortak deneyimler oluşturduğu; buna karşın kötü içerikleri paylaşmama (f=2) davranışıyla içerik seçiminde belli bir duyarlılık geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca, sosyal medyada gündem konularını konuşma (f=2) ve futbol içerikleri hakkında sohbet etme (f=2) gibi bulgular, sosyal medyanın öğrenciler arasında farklı ilgi alanlarını kapsayan bir sohbet zemini oluşturduğunu göstermektedir. Katılımcı ifadeleri bu bulguları destekler niteliktedir. K11: “Önüme bazı komedyenler geliyor, Kemal Sunal gibi; arkadaşıma söylüyorum, arkadaşım da komik ve ilgi çekici içerikleri izliyor.” diyerek komik içeriklerin ortak sohbet konularına dönüştüğünü belirtmiştir. K14: “Arkadaşlarımın da bilmediği bazı şeyler var hocam. Anlattıktan sonra onlar da eve gidip aynı videoları izliyor, ertesi gün gelip çok komik olduğunu söylüyorlar ve o video hakkında konuşuyoruz.” sözleriyle içerik paylaşımının karşılıklı etkileşime yol açtığını ifade etmiştir. K15 ise “Bir video izledim, okula gelince arkadaşıma söylüyorum, o da aynı videoyu izlemiş oluyor; aynı duyguları paylaşıyoruz ve gülüyoruz.” diyerek sosyal paylaşımın duygusal ortaklık oluşturduğunu vurgulamıştır. Benzer şekilde K18: “Anlatıyorum bazen futbol ve maç içeriklerini, onlar da daha çok izliyor. Sonra birbirimize anlatıyoruz, izlediğimiz videolarla ilgili sohbet ediyoruz.” sözleriyle sosyal medyanın öğrenciler arasındaki etkileşimde belirleyici bir rol

oynadığını belirtmiştir. Genel olarak bulgular, öğrencilerin sosyal medyayı hem eğlence hem de sosyalleşme amacıyla kullandığını; paylaşılan içeriklerin ortak deneyimler, sohbet konuları ve etkileşim alanları oluşturarak iletişim süreçlerini güçlendirdiğini göstermektedir.

3.2.2. Dijital medyanın kültüre olan etkileri hakkındaki bulgular;

Tablo 3.11.: Dijital medya içeriklerinin bireyler üzerindeki etkileri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Belgesel İzleme	5	İzlenen içerik türleri	Dijital içeriklerin bireyler üzerindeki etkileri
TV dizileri izleme	3		
Eğlence Videoları İzleme	3		
Sesi kapatma	7	Davranışsal ve sözel Etkiler	
Oyunu silme	7		
“Kanka” gibi kelimeler kullanma	4		
Racon davranışlarını beğenme	2		
Toplam	31		

Tablo 3.11. 'de görüldüğü üzere “Dijital içeriklerin bireyler üzerindeki etkileri” teması altında üç kategoriye ulaşılmıştır. Öğrencilerin dijital içeriklerle etkileşimlerinde hem izleme tercihleri hem de olumsuz içeriklere verdikleri tepkiler belirleyici olmaktadır. Frekans dağılımına göre en çok vurgulanan kodlar sesi kapatma (f=7) ve oyunu silme (f=7) olup, öğrencilerin küfürlü veya rahatsız edici içeriklerle karşılaştıklarında genellikle pasif fakat bilinçli önlemler aldıklarını göstermektedir. Bunun yanında öğrencilerin sıklıkla belgesel izledikleri (f=5), TV dizileri izleme (f=3) ve eğlence videoları izleme(f=3) takip ettikleri görülmektedir. Bu içerik türleri öğrencilerin hem bilgi edinme hem de eğlenme amaçlı kullanım eğilimlerini yansıtmaktadır. Ayrıca dijital içeriklerin davranışsal ve sözel etkileri arasında “kanka” gibi kelimelerin kullanılması (f=4) ve racon davranışlarına özenme (f=2) gibi kodlar yer almakta, bu durum bazı öğrencilerin izledikleri sahnelerden veya dijital kültürden etkilenebildiğini göstermektedir. Katılımcı ifadeleri bu bulguları destekler niteliktedir. K11: “Ben de hocam dizilerdeki hareketlerin aynısını yapmak istiyorum, racon

davranışlarını çok beğeniyorum. Sahneler aklımda kalıyor.” diyerek dizi sahnelerinin davranış üzerinde etkili olabildiğini belirtmiştir. Buna karşın K14: *“İnternette küfürlü konuşmam. Çok rahatsız olurum. Hiç küfür etmem hocam.”* ifadesiyle olumsuz içeriklere karşı bilinçli bir tutum sergilediğini vurgulamıştır. K15: *“Daha çok bilgi veren, belgesel türden şeyleri izlerim. Bir de eğlence videolarını çok seviyorum.”* diyerek içerik tercihlerini açıklamıştır. Benzer şekilde K20: *“Mesela küfürlü oyun olabilir ama ben oynamam, sesini kısarım ya da oyunu silerim.”* sözleriyle öğrencilerin oyun içeriklerinde de seçici davrandığını ortaya koymuştur. Genel olarak bulgular, öğrencilerin dijital içeriklerden çeşitli düzeylerde etkilendiğini, ancak çoğu durumda rahatsız edici içeriklere karşı bilinçli stratejiler geliştirdiklerini; buna karşılık eğlence, bilgi edinme ve sohbet amaçlı içeriklere yönelerek dijital platformları aktif biçimde kullandıklarını göstermektedir.

Tablo 3.12.: Sosyal medyanın ilgi ve yeteneklerimizi yönlendirmesi ile ilgili öğrenci görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Hamburgeri sevme	3		
Farklı ülke kıyafetleri	3		
Rap müzik ilgisi	3		
Türkçe pop	3		Dijital içeriklerin
Yeni sanatçılar	3	Kültürel Etkilenme ve	bireylerin ilgi
Giyim tarzına ilgi	2	alışkanlıkların değişimi	alanlarını ve
Sosyal medyada beğenilen	2		yeteneklerini
tarzları benimseme			yönlendirme
Online oyunları oynama	2		üzerindeki etkisi
Yabancı dil öğrenme isteği	1		
Ürün satın alma isteği	1		
Toplam	23		

Tablo 3.12. 'de görüldüğü üzere “Dijital içeriklerin bireylerin ilgi alanlarını ve yeteneklerini yönlendirme üzerindeki etkisi” teması altında bir kategoriye ulaşılmıştır. Öğrencilerin dijital içeriklerle etkileşimleri, ilgi alanlarında ve günlük tercihlerinde

belirgin değişimlere yol açmaktadır. Frekans değerlerine göre en çok vurgulanan kodlar hamburgeri sevmeye (f=3), farklı ülke kıyafetlerine ilgi duyma (f=3) ve rap müzik ilgisi (f=3) olup, öğrencilerin sosyal medya aracılığıyla yeni kültürel unsurlarla karşılaştıkça bu içeriklere yöneldiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra Türkçe pop müzik (f=3) ve yeni sanatlar tanıma (f=3) gibi kodlar da dijital platformların müzik zevklerini şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin giyim tarzına ilgi (f=2), beğenilen sosyal medya tarzlarını benimseme (f=2) ve online oyunlara yönelme (f=2) gibi davranışları ise dijital içeriklerin günlük yaşıam pratiklerine doğrudan yansıdığını göstermektedir. Katılımcı ifadeleri bu bulguları destekler niteliktedir. K12: *“İlk başıta ilgimi çekmedi ama sonradan ilgimi çekmeye başıladı. Başıkalının nasıl giyindiğini, nasıl konuşıtuğunu merak etmeye başıladım ve farklı giyim tarzlarına ilgi duymaya başıladım.”* sözleriyle dijital ortamın ilgi alanlarını dönüştürücü etkisine dikkat çekmiştir. K14: *“Bu aralar çok fazla rap müziği ilgimi çekiyor.”* diyerek sosyal medya içeriklerinin müzik tercihlerini değiştirdiğini belirtmiştir. K15: *“Eskiden hiç ilgilenmezdim ama artık ne zaman online oyun olan Roblox videosu görsem izlemek istiyorum.”* ifadesiyle oyun ve eğlence içeriklerinin davranış üzerindeki etkisini açıklamıştır. K20 ise *“Sosyal medyada bir yemek tarifi görmüştüm mesela hamburgeri önce sevmezdim, şimdi çok seviyorum.”* sözleriyle dijital içeriklerin beslenme tercihleri üzerindeki etkisini örneklendirmiştir. Genel olarak bulgular, öğrencilerin dijital içerikler aracılığıyla yeni kültürel unsurlarla tanıştıklarını, bu içeriklerin ilgi alanlarını ve davranışlarını yönlendirdiğini ve bazı alışkanlık değişimlerinin sosyal medya etkisiyle ortaya çıktığını göstermektedir.

Tablo 3.13.: Dijital medyanın kültürel farkındalık üzerindeki etkisi ile ilgili ğrenci görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Farklı kültürlerle etkileşimde olma	6	Kültürel etkileşim	Dijital Medyanın Kültürel Farkındalık zerindeki Etkisi
Farklı kültürleri tanıma isteği	6		
Kültürel değişim isteği	6		
Kültürler arası davranış farkları	4	Toplumsal farkındalık	

Tablo 3.13.: Dijital medyanın kültürel farkındalık üzerindeki etkisi ile ilgili öğrenci görüşleri (Devamı)

Eğitim bilinci	4		
Kültürel etkileşim ikilemi	2	Olumsuz değerlendirme	Dijital Medyanın Kültürel Farkındalık Üzerindeki Etkisi
Kültürel yabancılaşma	2		
Toplam	30		

Tablo 3.13. 'de görüldüğü üzere “Dijital Medyanın Kültürel Farkındalık Üzerindeki Etkisi” teması altında üç kategoriye ulaşılmıştır. Öğrencilerin sosyal medya aracılığıyla kültürel farkındalık kazanma süreçlerinde farklı kültürlerle etkileşim temel bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Frekans değerlerine göre en çok vurgulanan kodlar farklı kültürlerle etkileşimde olma (f=6), farklı kültürleri tanıma isteği (f=6) ve kültürel değişim isteği (f=6) olup, öğrencilerin dijital ortamlar sayesinde çeşitli kültürel unsurları merak ettiklerini ve bu unsurlarla aktif biçimde etkileşim kurduklarını göstermektedir. Bunun yanında kültürler arası davranış farklarına yönelik farkındalık (f=4) ve eğitsel farkındalık (f=4) kodları, öğrencilerin sosyal medya deneyimlerinin yalnızca eğlence amacıyla değil, karşılaştırma ve öğrenme bağlamında da işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Ancak kültürel etkileşim ikilemi (f=2) ve kültürel yabancılaşma (f=2) gibi kodlar, bu sürecin kimi öğrencilerde kültürel aidiyet konusunda çelişki yaratabileceğini işaret etmektedir. Katılımcı ifadeleri bu değerlendirmeleri desteklemektedir. K11: “Bilgisayarda oyun oynarken Azeri birisiyle tanışmıştım. Bu durum bende onların kültürünü tanıma isteği oluşturdu ve oyun oynadığımız süre içerisinde bu fırsatı buldum.” diyerek dijital etkileşimin kültürel etkileşime kapı araladığını belirtmiştir. K12: “Bence iyi bir şey, çünkü onların yemeklerini, kıyafetlerini görüyoruz. Kendi kültürümüzle diğer kültürler arasındaki farkları görebiliyoruz.” ifadesiyle sosyal medyanın kültürel çeşitliliği görünür kıldığını vurgulamıştır. K19: “Onların dillerini, kültürlerini bilmemiz gerekiyor. Bizim kültürümüzden farklı kültürleri olduğunu görüyorum.” sözleri, öğrencilerin kültürler arası farklılıklara yönelik farkındalık geliştirdiğini göstermektedir. Buna karşın K18: “Bizi kendi kültürümüzden soğutuyor

hocam. *Kültürümüzün değişmesi gerekli bazı ülkeler aşırı temiz ama bizim ülkemiz kirli.*” ifadesi, kültürel karşılaştırmanın bazı öğrencilerde olumsuz değerlendirmelere yol açabildiğini ortaya koymaktadır. Genel olarak bulgular, öğrencilerin sosyal medya aracılığıyla kültürel çeşitlilik hakkında merak ve öğrenme isteği geliştirdiklerini; ancak bu süreçte zaman zaman kültürel yabancılaşma veya kendi kültürlerine yönelik eleştirel algılar da ortaya çıktığını göstermektedir.

3.2.3. Sosyal medyanın kültüre olan etkileri hakkında bulgular;

Tablo 3.14.: Sosyal medya kullanımının arkadaşlık ilişkilerine etkisi ile ilgili öğrenci görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Yüz yüze iletişimin önemi	6	Yüz yüze iletişimin önceliği	Sosyal medya kullanımının arkadaşlık ilişkilerine etkisi
Arkadaşlık ilişkilerinin zayıflaması	5		
Arkadaşlardan uzaklaşma	3		
İnternette görüşme zorunluluğu	1	Sosyal medyanın	arkadaşlık ilişkilerine etkisi
Bilgisayar alımı sonrası birlikte vakit geçirememesi	1	Olumsuz etkisi	
Toplam	16		

Tablo 3.14. 'de görüldüğü üzere “Sosyal medya kullanımının arkadaşlık ilişkilerine etkisi” teması altında iki kategoriye ulaşılmıştır. Öğrenciler, sosyal medya kullanımının arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkilerini değerlendirirken yüz yüze iletişimin hâlen öncelikli olduğunu vurgulamaktadır. Frekans değerlerine göre en fazla dile getirilen kodlar yüz yüze iletişimin önemi (f=6), arkadaşlık ilişkilerinin zayıflaması (f=5) ve arkadaşlardan uzaklaşma (f=3) şeklindedir. Bu bulgular, öğrencilerin sosyal medya üzerinden kurulan iletişimi sınırlı ve yüz yüze etkileşimle kıyaslandığında yetersiz gördüklerini göstermektedir. Bununla birlikte bazı öğrenciler sosyal medya kullanımının zamanla arkadaşlık ilişkilerinde azalmaya, birlikte geçirilen zamanın kısalmaya ve arkadaşlardan kopmaya yol açabildiğini ifade etmektedir. Ayrıca daha düşük frekansla da olsa internette görüşme zorunluluğu (f=1) ve bilgisayar alımı

sonrası birlikte vakit geçirememesi (f=1) gibi kodlar, dijital cihaz kullanımının sosyal ilişkilere doğrudan etki edebildiğine işaret etmektedir. Katılımcı ifadeleri bu bulguları desteklemektedir. K11: “*Online görüşme güzel değil, yüz yüze konuşmak daha güzel; özellikle yüz yüze kendimi daha doğru ifade ediyorum.*” sözleriyle yüz yüze iletişimin önceliğini vurgulamıştır. K13: “*Sosyal medyayı kullanmaya başlayınca arkadaşlarımla fazla konuşamıyorduk, artık sürekli takıldığım için arkadaşlarımdan uzaklaştım.*” diyerek dijital kullanımın sosyal ilişkiler üzerindeki olumsuz etkisini belirtmiştir. K15: “*Önceden arkadaşlarımla oyun oynardım, şimdi internet yüzünden dışarı bile çıkamıyorum, arkadaşlarımdan iyice uzaklaştım.*” ifadesi de yüz yüze iletişimin önceliğini ortaya koymaktadır. Buna karşın K20: “*Sosyal medyada arkadaşlarımla konuşuyorum ama en çok arkadaşlarımla yüz yüze görüşürüz.*” diyerek öğrencilerin hâlen gerçek hayattaki etkileşimleri tercih ettiğini ifade etmiştir. Genel olarak bulgular, sosyal medyanın bazı öğrencilerde arkadaşlık ilişkilerinde mesafe ve kopukluk yaratabileceğini; ancak yüz yüze iletişimin öğrenciler arasında hâlen en değerli ve etkili iletişim biçimi olarak görüldüğünü göstermektedir.

Tablo 3.15.: Sosyal medyanın yemek kültürüne etkisi ile ilgili öğrenci görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Sosyal medyada görülen yemekler	5	Sosyal Medya	
Yemekleri deneme isteği	5	Etkisiyle Merak ve Deneme Davranışı	Sosyal medyanın yemek kültürüne etkisi
Yöresel yemekleri tercih etme	6		
İlginç gösterilen yemek videoları	3	Geleneksel Yemeğe Bağlılık	
Toplam	19		

Tablo 3.15. 'de görüldüğü üzere “Sosyal medyanın yemek kültürüne etkisi” teması altında iki kategoriye ulaşılmıştır. Öğrencilerin yemek kültürüne ilişkin tercihleri, sosyal medyada karşılaştıkları içeriklerden etkilenmekle birlikte geleneksel tatlara bağlılıklarını da sürdürmektedir. Frekans dağılımında en çok vurgulanan kodun yöresel yemekleri tercih etme (f=6) olduğu, bunu sosyal medyada görülen yemekler (f=5) ve yemekleri deneme isteği (f=5) kodlarının takip ettiği görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin sosyal medyada karşılaştıkları yemek içeriklerine ilgi duyduklarını, ilginç

veya dikkat çekici biçimde sunulan videoların merak uyandırdığını; ancak buna rağmen çoğunlukla geleneksel yemeklere yöneldiklerini göstermektedir. Ayrıca ilginç gösterilen yemek videoları (f=3) kodu, sosyal medya içeriklerinin öğrencilerin deneme davranışı üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcı ifadeleri bu bulguları desteklemektedir. K11: “Yöresel yemeklerin, yurtdışındaki o yemeklerden daha güzel olduğunu düşünüyorum.” diyerek yerel tatlarla olan bağlılığını vurgulamıştır. K13: “Sosyal medyada reklamını gördüğüm yemeği dışarda yedikten sonra, artık annemin yaptığı yemeklerden daha fazla yemeye başladım, kuru fasulye falan.” ifadesi, yemekleri deneme isteği oluşturduğu, daha sonra ise ev yapımı yemeklere yönelimin sürdüğünü göstermektedir. Benzer şekilde K15: “Annemin yaptığı yemekleri çok seviyorum, sosyal medyada gördüğüm hazır alınanlardan daha çok seviyorum.” diyerek geleneksel yemek tercihini belirtmiştir. K19 ise “Televizyonda gördüğüm suşi yemeğini hiç beğenmedim.” sözleriyle sosyal medyada tanıtılan yabancı yemeklere karşı mesafeli bir tutum sergilediğini ifade etmiştir. Genel olarak bulgular, sosyal medyanın öğrencilerde yeni yemekleri deneme isteği oluşturduğunu; ancak yöresel ve geleneksel yemeklere olan bağlılığın güçlü bir biçimde devam ettiğini göstermektedir.

Tablo 3.16.: Sosyal medya, medya ve internet teknolojilerinin bireyi etkilemesi ile ilgili öğrenci görüşleri

Kodlar	Frekans	Kategori	Tema
Bilgi edinme	5	Eğitsel ve Bilgi Odaklı Kullanım	Dijital teknolojinin bireyler üzerindeki etkileri
Ödev yapmayı desteklemesi	4		
Eğitsel içeriklerden yararlanma	3		
Uzak akrabalarla görüşme	2	Sosyal ve Kişisel Gelişim	
İlgi alanı geliştirmesi	1		
Küfürlü içerikler	4	Olumsuz Etkiler ve Riskler	
Vakit kaybı	3		
Bağımlılık yapması	3		
Şiddet ve uygunsuz içerik	3		
Olumsuz örnek alma	2		

Tablo 3.16.: Sosyal medya, medya ve internet teknolojilerinin bireyi etkilemesi ile ilgili öğrenci görüşleri (Devamı)

Göz sağlığını bozması	2
Toplam	32

Tablo 3.16. 'da görüldüğü üzere “Dijital teknolojinin bireyler üzerindeki etkileri” teması altında üç kategoriye ulaşılmıştır. Öğrenciler dijital teknolojiyi hem eğitsel hem de kişisel gelişime yönelik amaçlarla kullanmakta; ancak bu süreçte çeşitli risklerle de karşılaşmaktadır. Frekans değerlerine göre en çok vurgulanan kodlar bilgi edinme (f=5), ödev yapmayı desteklemesi (f=4) ve küfürlü içeriklerle karşılaşma (f=4) şeklindedir. Öğrencilerin sosyal medya ve interneti olumlu yönde değerlendirdikleri alanlar çoğunlukla ders içeriklerine ulaşma, ödevlerini tamamlamada kolaylık sağlama ve eğitsel videolardan yararlanma (eğitsel içeriklerden yararlanma, f=3) olarak öne çıkmaktadır. Buna karşın dijital teknolojinin olumsuz etkileri arasında vakit kaybı (f=3), bağımlılık yapması (f=3), şiddet ve uygunsuz içeriklerle karşılaşma (f=3) ve göz sağlığının bozulması (f=2) gibi sorunların bulunduğu görülmektedir. Katılımcı ifadeleri bu durumu somutlaştırmaktadır. K11: “*İnternet beni olumlu etkiliyor. Çünkü bilgi ediniyorum belgesellerden, haberlerden.*” diyerek dijital içeriklerin öğrenme sürecine katkısını vurgulamıştır. Benzer şekilde K14: “*Sosyal medya beni olumlu yönden etkiliyor; derslerimi yapıyorum, bilmediğim konular hakkında bilgi alıyorum.*” ifadesiyle eğitsel kullanımın önemini belirtmiştir. Buna karşılık K16: “*Arkadaşılarımdansa sosyal medyayı seçiyorum; ailemle az zaman geçiriyorum ve gözlerim bozuluyor.*” diyerek hem sosyal hem fiziksel olumsuz etkileri dile getirmiştir. K20 ise “*Bazen televizyonda çok kötü filmler çıkabiliyor; bu filmler bizi etkiliyor ve çok zararlı olabiliyor.*” sözleriyle öğrencilerin olumsuz içeriklere yönelik farkındalığını ortaya koymuştur. Genel olarak bulgular, öğrencilerin dijital teknolojiyi bilgiye erişim ve öğrenme amacıyla aktif biçimde kullandıklarını; aynı zamanda olumsuz içerikler ve dijital bağımlılık gibi riskleri de deneyimlediklerini ve bu risklerin farkında olduklarını göstermektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, iletişim teknolojilerinin ve sosyal medyanın kültürel değişim üzerindeki rolü, sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda incelenmiştir. Araştırmanın sonuç ve tartışma bölümü, elde edilen bulguların araştırma soruları çerçevesinde yorumlanması ve ilgili literatürle ilişkilendirilmesi üzerine yapılandırılmıştır.

İletişim teknolojilerinin ve sosyal medyanın (dijital medya) kültürel doku üzerindeki dönüştürücü etkisi, Sosyoloji ve İletişim Bilimleri literatüründe sıklıkla irdelenen, teorik altyapısı güçlü ve geniş kapsamlı çalışmalarla ele alınan bir olgudur. Bu disiplinlerdeki çalışmalar genellikle konuyu geniş alanlarda toplumsal değişim, medya veya kitle iletişimi bağlamında tartışmaktadır.

Ancak, kültürel aktarımın en stratejik sahası olan eğitim ortamlarında; özellikle de kültürün taşıyıcısı ve aktarıcısı konumundaki sosyal bilgiler dersi özelinde konuyu ele alan saha araştırmasına dayalı çalışmaların sosyal bilimler eğitimi alanında sınırlı kaldığı görülmektedir. Mevcut literatür tarandığında, teknolojinin kültürel etkilerini doğrudan eğitimin paydaşları olan öğretmen ve öğrenci görüşlerini karşılaştırarak, tarafların konuya ilişkin farklılaşan yaklaşımlarını ve aralarındaki görüş ayrılıklarını analiz eden çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir.

Bu bağlamda araştırma; konuyu sadece sosyolojik bir durum veya iletişimsel bir süreç olarak değil; öğretmenlerin endişeleri ve öğrencilerin deneyimleri ekseninde, eğitsel ve kültürel bir olgu olarak incelemesiyle alandaki bu boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Çalışma, sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinin bakış açısıyla, dijitalleşen dünyanın kültürel değişime etkisindeki rolüne ilişkin alana özgü somut veriler sunarak literatüre özgün bir katkı sağlamaktadır.

İletişim Teknolojilerinin Günlük Yaşam Üzerindeki Etkilerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

Öğretmenlerin ve öğrencilerin iletişim teknolojilerinin Günlük Yaşam Üzerindeki etkilerine yönelik düşüncelerini belirlemeyi amaçlamıştır.

Öğretmen görüşlerine göre, dijital teknolojiler olumlu ve olumsuz sonuçları ile ikili bir durum sergilemektedir. Bir yandan "bilgiye hızlı erişim", "fatura ödeme", "alışveriş" gibi pratik kolaylıklar sunarak günlük yaşamı işlevsel hâle getirirken; diğer

yandan "telefon bağımlılığı", "sosyal ilişkilerin zayıflaması" ve "yalnızlaşma" gibi ciddi sosyal maliyetler üretmektedir. Öğretmenlerin bu ikileme dair vurgusu, teknolojinin etkisiz bir araç olmadığı, kullanım biçiminin toplumsal sonuçları doğrudan belirlediği yönündedir.

Öğrenci bulguları ise teknolojiyi daha çok deneyimsel ve işlevsel bir perspektiften ele almaktadır. Öğrenciler için dijital teknoloji, öncelikli olarak "video izleme" (YouTube, Instagram), "müzik dinleme" ve "mesajlaşma" gibi sosyalleşme ve eğlence araçlarıdır. Bununla birlikte, öğretmenlerin "bilgiye erişim" vurgusunu destekler şekilde, öğrenciler de teknolojiyi "ödev yapma" ve "bilgi edinme" amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin endişe duyduğu "bağımlılık" ve "kültürümüzü etkileyen olumsuz içerikler" öğrenciler tarafından da "vakit kaybı", "göz sağlığının bozulması" ve "küfürlü/şiddet içerikleriyle karşılaşma" gibi ifadelerle içeriği farklı olsa da olumsuz olarak yorumlanmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, iletişim teknolojilerini günlük yaşamı kolaylaştıran ve aynı zamanda sosyal bağları zayıflatan bir yapıda algıladıkları sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin ise teknolojiyi öncelikli olarak eğlence, iletişim ve ödev/bilgi edinme amacıyla kullandıkları, ancak bu kullanımın getirdiği risklerin de çoğunluğu tarafından farkında oldukları belirlenmiştir.

Bu araştırmada ortaya çıkan bulgular, teknolojinin toplumsal etkilerini ele alan önceki çalışmalarla örtüşmektedir. Nitekim Karadağ ve Kılıç (2019), öğretmen görüşlerine dayalı araştırmalarında öğrenciler arasında teknoloji bağımlılığı düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Ulaş ve Yılmaz'ın (2022) ortaokul öğrencilerindeki teknoloji bağımlılığına ilişkin branş öğretmenleriyle yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%94) bağımlılığın öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Buna karşılık öğretmenlerin küçük bir kısmı (%6), teknolojinin öğrencilerin akademik performansına olumlu katkı sağlayabildiğini belirtmiştir. Aynı çalışmada ayrıca tüm öğretmenler, teknoloji bağımlılığının öğrencilerin göz sağlığı üzerinde olumsuz sonuçlara yol açtığını vurgulamıştır.

İletişim Teknolojileri ve Sosyal Medyanın (Dijital Medya) Kültürel Etkilerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın ilk dört alt soruları, iletişim teknolojileri ve sosyal medyanın kültürel etkilerine odaklanmıştır.

Öğretmen görüşleri dijital medyanın kültürel değişim üzerindeki etkisine dair derin bir endişeyi ve olumsuz bir bakış açısını ortaya koymaktadır. Öğretmenler için dijital medya; "kültürel değerlerin zayıflaması", "yabancı kültür özentisi" ve "dizi karakteri taklidi" gibi unsurlarla kültürel erozyona neden olan birincil aktördür. Özellikle "kültürel yozlaşma ve benlik kaybı", "popüler kültür etkisinde kalma" ve "yabancı kelime kullanımı" tanımlamaları öğretmenlerin dijital medyayı kültürel değerleri etkisizleştirerek kültürel aşınmaya neden olan, ulusal kimlik ve dil bütünlüğü için bir tehdit olarak algıladığını göstermektedir.

Öğretmenler, bu değişimi "rol model" alma ve "taklit" mekanizmaları üzerinden açıklamaktadır. "Fenomen taklidi", "dış görünüme özenme" ve hatta "büyüklere saygının azalması" gibi bulgular, dijital medyanın sadece soyut değerleri değil, aynı zamanda gündelik davranış kalıplarını ve toplumsal hiyerarşiyi de dönüştürdüğünü göstermektedir.

Öğrenci görüşleri ise dijital medyayı bir yaşam alanı ve etkileşim platformu olarak gördüklerini işaret etmektedir. Öğrenciler dijital medyayı "komik içerikleri paylaşma" ve "film/video üzerinden sohbet etme" gibi sosyal bağları güçlendiren bir araç olarak görmektedir.

Bununla birlikte, öğrenciler teknolojinin oluşturduğu etkileşimin ve bireyler üzerindeki kültürel sonuçlarının farkındadır. Öğrenciler, dijital medya aracılığıyla "farklı kültürleri tanıma isteği" ve "farklı ülke kıyafetlerine ilgi duyma" gibi ifadelerle evrensek kültür unsurlarıyla etkileşime girdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin "özentilik" olarak tanımladığı durumu, öğrenci bakış açısından "merak" olarak ortaya koymaktadır.

İlginç bir bulgu, öğrencilerin kültürel değişim karşısındaki ikilemidir. Bir yandan "kültürel değişim isteği" duyarken, diğer yandan "kültürel yabancılaşma" endişesi taşımaktadırlar. Bu durum, öğrencilerin tek tip olmadığını ve küresel etkilerle yerel değerler arasında bir denge kurmaya çalıştıklarını göstermektedir.

Öğretmenlerden elde edilen bulgular ise dijital medyayı kültürel değişim bağlamında ezici bir çoğunlukla olumsuz değerlendirdikleri sonucuna ulaştırmaktadır. Öğretmenler dijital medyayı; kültürel değerleri zayıflatan, yabancı kültür özentisine yol açan, popüler kültürü dayatan, dili bozan ve geleneksel rol modellerin yerini fenomenlerin aldığı bir "kültürel yozlaşma" aracı olarak görmektedir. Öğrencilerin ise dijital medyayı aktif bir sosyalleşme, etkileşim ve merak giderme alanı olarak deneyimledikleri; bu platformlar aracılığıyla farklı kültürlerle tanıştıkları ve yeni ilgi alanları edindikleri saptanmıştır.

Öğretmenlerin kültürel yozlaşma ve dilde bozulmaya ilişkin kaygıları, Uyar, E., Meydan, A. ve Uyar, Ü.'nün (2022) çalışmasında ortaya konan görüşlerle örtüşmektedir. Söz konusu araştırmada öğretmenler, küreselleşmenin medya aracılığıyla hızlandığı toplumsal değişim sürecinde kültürel çözülme, yabancılaşma, milli değerlerin aşınması ve kültürel dayatma gibi olumsuzlukların arttığını ifade etmişlerdir. Bu bulgular, gelecekte milli kültürün zayıflayabileceği yönünde önemli bir uyarı niteliği taşımaktadır. Benzer biçimde, Gürbüz'ün (2015) araştırmasında sosyal bilgiler öğretmen adayları, küreselleşmenin yerel kültürleri giderek benzeştirdiğini ve tek tip bir dünya kimliğine doğru sürüklediğini belirtmiştir. Gömleksiz ve Kılınç (2012) tarafından yapılan çalışmada da akademisyenler, küreselleşmenin en belirgin olumsuz sonucunu "yabancılaşma" olarak ifade etmiş, bu da mevcut çalışmanın bulgularını desteklemektedir.

Öğrencilerin dijital medyayı bir sosyalleşme ve etkileşim alanı olarak görmesi, dijital medyanın bireylerin iletişim biçimlerini, davranış kalıplarını ve yaşam pratiklerini dönüştürmesi açısından dikkat çekicidir. Nitekim Kök (2013), sosyal medyanın hayatımıza girmesiyle birlikte bireylerin pek çok alışkanlığının değiştiğini ifade etmektedir. Karaboğa (2018) ise sosyal ağların bireyler arası iletişime yeni bir boyut kazandırdığını; karşılıklı paylaşım, etkileşim ve iletişim süreçlerini yeniden şekillendirdiğini belirtmektedir. Bu araştırmada öğrencilerin kültürlerarası etkileşime açık olması ve yeni kültürel unsurları tanıma merakını doğrudan desteklemektedir.

Örneklem Gruplarının Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın beşinci alt sorusu, iki grubun görüşlerinin benzerlik ve farklılıklarına odaklanmıştır. Burada söylenebilecek en belirgin farklılık, iki grubun dijital medyaya olan yaklaşımlarındaki bakış açılarıdır.

Öğretmenler; dijital medyayı, büyük ölçüde dışarıdan gözlemleyen, kültürel değerler üzerindeki olumsuz sonuçlarına odaklanan ve "korumacı" bir perspektife sahip eleştirmenler olarak konumlandırırmaktadır. Odak noktaları "yozlaşma", "kayıp", "tehdit" ve "bağımlılık" tır.

Öğrenciler ise; dijital medyayı içeriden deneyimleyen, onu gündelik yaşamın bir parçası olarak kullanan ve "etkileşimci" bir bakış açısına sahip katılımcılar olarak konumlandırırmaktadır. Odak noktaları "eğlence", "paylaşım", "merak" ve "öğrenme"dir.

Temel benzerlikler açısından karşılaştırıldığında bazı temel farklılıklara rağmen, her iki grup da aşağıda belirtilen konularda (Risklerin Kabulü ve Geleneksel Değerlerin Önemi) birleştikleri göze çarpmaktadır.

Risklerin Kabulü: Öğretmenler "bağımlılık" ve "sosyal ilişkilerin zayıflaması"ndan bahsederken, öğrenciler de "vakit kaybı", "arkadaşlardan uzaklaşma" ve "küfürlü/şiddet içerikleri"nden şikâyet etmektedir. Her iki grup da teknolojinin risklerinin farkındadır.

Geleneksel Değerlerin Önemi: Öğretmenler geleneksel kültürün kaybolmasından endişe ederken, öğrenciler de bu değerlere şaşırtıcı bir bağlılık göstermektedir. Öğrencilerin "yüz yüze iletişimin önemini" vurgulaması ve "yöresel yemekleri tercih etmesi", sosyal medyanın kültürel etkisinin mutlak bir "yabancılaşma" yaratmadığını, yerel kültürün direncini koruduğunu göstermektedir.

Öğretmenler ve öğrenciler arasında belirgin bir bakış açısı olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretmenler süreci "kültürel değerleri koruma" ekseninde değerlendirirken, öğrenciler "küresel dünyaya entegre olma" ekseninde yaşamaktadır. Buna rağmen her iki grup da dijital teknolojinin bağımlılık ve olumsuz içerik gibi riskler barındırdığı ve sosyal medyanın yoğun kullanımına rağmen "yüz yüze iletişim" ve "yöresel kültür" unsurlarının hâlâ güçlü bir dirence sahip olduğu konularında benzer görüşlere sahiptir.

Özellikle, öğretmen ve öğrencilerin yüz yüze iletişimi tercih ettiklerine dair vurgu, Dishkova ve Papancheva tarafından ortaya konan bulgularla da desteklenmektedir. 2019 yılında yaptıkları araştırmada Dishkova ve Papancheva, çocukların farklı etkinliklere yüz yüze katılmak istediklerini ancak mevcut koşulların bu istekleri karşılamada yetersiz kaldığını ortaya koymuştur.

Öğretmen Önerileri ve Çözüm Yollarına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın altıncı alt sorusu, öğretmenlerin çözüm önerilerine odaklanmıştır. Öğretmenlerin sadece sorunu tespit etmekle kalmayıp, aynı zamanda çözüm önerileri getirmesi dikkat çekicidir.

Öğretmenler, çözümü teknolojiyi yasaklamakta değil, onu eğitimsel bir araca dönüştürmekte görmektedir. "Medya okuryazarlığı eğitiminin zorunlu ders olarak verilmesi", öğretmenlerin bu konudaki temel talebidir. Bu bulgu, araştırmanın dayandığı 2018, 2023 ve özellikle 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının 6. Sınıf 6. Öğrenme Alanı olan "Teknoloji ve Sosyal Bilimler" alanında belirtilen, "Bu öğrenme alanında öğrencilerin teknolojinin kültürel etkileşim ve değişime etkisindeki rolü, konularında farkındalık kazanmaları amaçlanmaktadır." İfadesinde yer alan açıklamalarda öğrenme alanındaki hedeflerle doğrudan örtüştüğü görülmektedir.

Ayrıca öğretmenler, sosyal medyanın "tek tip kültür" yaratma riskine karşı, onu kültürel mirasın aktarım aracı olarak kullanmayı önermektedir. "Kültürel içeriklerin sosyal medyada paylaşılması", "masallar, atasözleri, yerel tarih çalışmalarının paylaşılması" ve "okul sosyal medya hesaplarının kullanımı" gibi öneriler, dijital dünyanın kültürel farkındalık için bir fırsat olarak da görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Öğretmenlerin medya okuryazarlığına yaptığı vurgu, Uyar, E., Meydan, A. ve Uyar, Ü. (2022) tarafından ortaya konan bulgularla da desteklenmektedir. Araştırmada öğretmenler, küreselleşmenin sosyal medya aracılığıyla hız kazanan toplumsal değişim sürecinde sosyal medyanın hızlı etkileşim ve iletişim imkânı sunması, sosyal sorumluluk projelerinin geniş kitlelere kısa sürede ulaştırılabilmesi, bilgiye hızlı erişim sağlaması ve ifade özgürlüğüne katkı sunması gibi olumlu yönlerini ön plana çıkarmıştır. Bunun yanında, sosyal medyanın kamuoyu oluşturma kapasitesinin de dikkat çekici ve önemli bir avantaj olduğu belirtilmiştir.

Öğretmenlerin medyanın kültürel aktarım aracı olarak kullanılmasına yönelik önerileri ise Zelan'ın (2022) yeni medyanın kültürel bellek aktarımındaki rolünü incelediği çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Zelan'ın bulguları, kültürel içeriklerin yeni medya ortamları aracılığıyla geniş kitlelere taşınmasının kültürel süreklilik ve görünürlük açısından önemli bir fırsat sunduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak araştırma, dijital teknolojilerin ve sosyal medyanın hem bireysel hem de toplumsal yaşamda çok boyutlu etkiler yarattığını; olumlu etkilerinin bilgiye hızlı erişim, eğitsel katkı ve kültürel farkındalıkla sınırlı kalmadığını; olumsuz etkilerinin ise bağımlılık, sosyal ilişkilerde zayıflama, kültürel değerlerde çözülme ve kimlik karmaşası olarak kendini gösterdiğini ortaya koymaktadır. Elde edilen sonuçlar, dijital medyanın kültürel değişimin hem hızlandırıcısı hem de yeni kültürel formların (popüler kültür, dil kullanımı) taşıyıcısı olduğunu; bu sürecin öğretmenler tarafından bir "tehdit", öğrenciler tarafından ise bir "etkileşim alanı" olarak algılandığını ortaya koymuştur.

ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Öğretim Programları İçin:** Araştırmanın da temelini oluşturan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki (özellikle 2024 programı) "Teknoloji ve Sosyal Bilimler" öğrenme alanı, teoride kalmamalıdır. Öğretmenlerin de vurguladığı "medya okuryazarlığı" derslerinin uygulamalı, eleştirel düşünmeyi teşvik eden ve öğrencilerin karşılaştığı olumsuz içeriklerle (şiddet, küfür, yanlış bilgi) nasıl başa çıkacaklarını öğreten atölye çalışmalarıyla zenginleştirilmesi önerilmektedir.
- Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İçin:** Öğretmenlerin de önerdiği gibi, okulların sosyal medya hesapları aktif olarak kültürel mirasın (yerel tarih, yöresel oyunlar, sözlü gelenekler) tanıtımı için kullanılmalıdır. Öğretmenler, derslerde öğrencileri "içerik tüketicisi" olmaktan "kültürel içerik üreticisi" olmaya teşvik eden projeler (örn: kendi aile büyükleriyle röportaj yapıp bunu dijital hikâyeye dönüştürme) geliştirebilir.

3. **Öğrenciler İçin:** Araştırma sonuçları ışığında öğrenciler, sosyal medyayı yalnızca bir eğlence aracı olarak değil, kültürel değerlerin aktarıldığı bir üretim alanı olarak değerlendirmelidir. Sanal iletişimin yüz yüze arkadaşlıkların önüne geçmesine izin vermemeli ve dijital içeriklere karşı eleştirel yaklaşarak bilinçli bir kullanım sergilemelidirler.
4. **Aileler İçin:** Öğretmenlerin "bağımlılık" ve öğrencilerin "arkadaşlardan uzaklaşma" bulguları dikkate alınarak, ailelere yönelik "bilinçli teknoloji kullanımı" ve "dijital denge" konularında rehberlik seminerleri düzenlenmelidir.

Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma nitel bir desende yürütülmüştür. Öğretmen ve öğrencilerin kültürel değişime yönelik bu algılarının yaygınlığını belirlemek amacıyla, daha geniş örneklem gruplarıyla nicel (anket) veya karma desenli çalışmalar yapılabilir.
2. Araştırma, 6. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır. Kültürel değişim algısının ve sosyal medya kullanım pratiklerinin yaşa göre nasıl farklılaştığını anlamak için lise öğrencileri veya üniversite gençliği ile karşılaştırmalı çalışmalar yürütülebilir.
3. Bu araştırma çoğunlukla teknolojinin ve sosyal medyanın "mevcut kültürü" nasıl etkilediğine ve kültürler arası bütünleşmeye yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerine odaklanmıştır. Gelecek çalışmalarda ailelerin de işin içine katılacağı kapsayıcı araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adrian, K., & Sahrani, R. (2021). Relationship between fear of missing out (FoMO) and problematic smartphone use (PSU) in Generation Z with stress as a moderator. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 570, 964-970.
- Ak, Ö. K., & Arıcioğlu, M. A. (2018). Küreselleşmede kültürel geçişler ve psikolojik yansımaları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 578-598.
- Akkoyunlu, B., İşman, A., & Odabaşı, H. F. (2021). *Eğitim teknolojileri okumaları*. Ankara: Pegem Akademi. Erişim adresi: <https://depo.pegem.net/9786258044249.pdf> (E.T:10.11.2025)
- Alankuş, S. (2005). *Yeni iletişim teknolojileri ve medya*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı.
- Almerich, G., Orellana, N., Suárez-Rodríguez, J., & Díaz-García, I. (2016). Teachers' information and communication technology competences: A structural approach. *Computers & Education*, 100, 110-125.
- Amin, S. (1999). *Küreselleşme çağında kapitalizm*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Anderson, S. E., & Maninger, R. M. (2007). Preservice teachers' abilities, beliefs, and intentions regarding technology integration. *Journal of Educational Computing Research*, 37(2), 151-172.
- Arık, E. (2013). Sıradan insanın yükselişi: Sosyal medya şöhretleri. *İletişim ve Diploması*, 1, 97-112.
- Aslan, A., & Zhu, C. (2016). Influencing factors and integration of ICT into teaching practices of pre-service and starting teachers. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 2(2), 359-370. Erişim adresi: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1105123> (E.T:05.10.2025)
- Aslan, S., & Alkış, M. (2013). Küresel sivil topluma kavramsal bir bakış. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(18), 299-310.
- Aydoğan, F., & Akyüz, A. (Ed.). (2010). *İkinci medya çağında internet*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Aymaz, G. (2018). İletişim araçlarının toplumsal tarihi için bir giriş. *Global Media Journal TR Edition*, 8(16), 124-139.
- Aytaç, Ö. (2004). Kapitalizm ve hegemonya ilişkileri bağlamında boş zaman. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(2), 115-138.

- Aziz, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma ve yöntem teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Başlar, G. (2013). *Yeni medyanın gelişimi ve dijitalleşen kapitalizm*. Akademik Bilişim Konferansı. Erişim adresi: <http://ab.org.tr/ab13/bildiri/247.pdf> (E.T.: 15.11.2015).
- Bat, Z. B. A. V. M., Vural, Z. B. A., & Mikail, B. A. T. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine yönelik bir araştırma. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 5(20), 3348-3382.
- Bayram, A. (2012). *Pazarlama veri tabanının güncel bir unsuru olan sosyal medyanın otel pazarlamasındaki yeri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi EBE, Ankara.
- Bell, D. (2007). *Cyberculture theorists: Manuel Castells and Donna Haraway*. Oxon: Routledge.
- Berthon, P. R., Pitt, L. F., Plangger, K., & Shapiro, D. (2012). Marketing meets Web 2.0, social media, and creative consumers: Implications for international marketing strategy. *Business Horizons*, 55(3), 261-271. doi:10.1016/j.bushor
- Binark, M. (2007). Yeni medya çalışmalarında yeni sorular ve yöntem sorunu. M. Binark (Ed.), *Yeni medya çalışmaları içinde* (ss. 21-44). Ankara: Dipnot.
- Bostancı, M. (2015). *Sosyal medya ve siyaset*. Konya: Palet.
- Boyd, D., & Ellison, N. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230. 1 Temmuz 2017 tarihinde <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/10836101> adresinden erişildi.
- Capurro, R., & Hjørland, B. (2003). The concept of information. *Annual Review of Information Science and Technology*, 37(1), 343-411. doi:10.1002/aris.1440370109
- Castells, M. (2008). Afterword. In J. E. Katz (Ed.), *Handbook of mobile communications studies*. London: MIT Press.
- Castells, M. (2010). *The rise of the network society* (2nd ed.). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Castells, M. (2013). *Ağ toplumunun yükselişi-enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve kültür cilt 1*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, M. (2016). *İletişim gücü*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Chen, G. M. (2012). *The impact of new media on intercultural communication in global context*. The University of Rhode Island, Communication Studies Faculty Publications. Erişim adresi: http://digitalcommons.uri.edu/com_facpubs (E.T.: 20.04.2016).
- Chen, G. M., & Zhang, K. (2010). New media and cultural identity in the global society. In R. Taiwo (Ed.), *Handbook of research on discourse behavior and digital communication: Language structures and social interaction* (pp. 1-20). Hershey, PA: Idea Group Inc.
- Crosbie, V. (2001). What is New Media?
- Curran, J. (1997). Medya ve demokrasi. S. İrvan (Ed.), *Medya, kültür, siyaset* içinde (ss. 139-197). Ankara: Ark Yayınları.
- Çağın, K. (2003). *Popüler kültür ve sanat*. Ankara: Altınkre Yayınları.
- Çapcıoğlu, İ. (2008). Küreselleşme, kültür ve din.
- Çaycı, B., & Karagülle, A. E. (2016). İletişimin dijitalleşmesi ve kültürel melezleşme.
- Dalgn, . (2011). *Türkiye'nin toplumsal ve örgütsel boyutta kültürel farklılıkları: Çok uluslu bir sağlık işletmesinde kültürel farklılıklara yönelik bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, İstanbul.
- DesAutels, P. (2011). UGIS: Understanding the nature of user-generated information systems. *Business Horizons*, 54(3), 185-192.
- Dikmen, E. ř. (2018). Yksekğretim kurumlarının video paylaşım stratejileri. *İlef Dergisi*, 5(2), 29-52.
- Dishkova, M., & Papancheva, R. (2019). Digital skills and the cyber addiction at primary school. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, 6(2), 22-31. doi:10.18844/prosoc.v6i2.4279
- Drago, E. (2015). The effect of technology on face-to-face communication. *The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 6(1), 13-19.
- Eldeniz, L. (2010). *İkinci medya çağında internet*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Elola, I., & Oskoz, A. (2009). Blogging: Fostering intercultural competence development in foreign language and study abroad contexts. *Foreign Language Annals*, 41(3). American Council on the Teaching of Foreign Languages.
- Erarslan, R. U. (2013). Sosyal medya: Her an ve her yerde görünür olmak. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 3(4), 29-37.

- Erbay, Y. (1998). Kavram olarak küreselleşme. *Milli Kùltürler ve Küreselleşme*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Erişti, B., & Odabaşı, H. F. (2010). *Öğretmenlikte mesleki gelişim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Erkan, E. (2000). *Yeni medya düzeni ve kültürel küreselleşme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Falck, O., Heimisch-Roecker, A., & Wiederhold, S. (2021). Returns to ICT skills. *Research Policy*, 50(7).
- Fuchs, C. (2011). An alternative view of privacy on Facebook. *Information*, 2, 1-10.
- Geçer, E. (2013). *Medya ve popüler kültür: Diziler, televizyon ve toplum*. İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık.
- Geray, H. (1994). *Yeni iletişim teknolojileri*. Ankara: Kılıçaslan.
- Geray, H. (2003). *İletişim ve teknoloji: Uluslararası birikim düzeninde yeni medya politikaları*. İstanbul: Ütopya Yayınevi.
- Gezgin, S. (2002). *Günümüzde basın özgürlüğü kavramı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakùltesi Yayınları.
- Gömlersiz, M. N., & Kılınç, H. H. (2012). Küreselleşmenin eğitim programları üzerindeki etkisine ilişkin akademisyen görüşleri: Nitel bir çalışma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 397-413.
- Güçdemir, Y. (2012). *Sanal ortamda iletişim: Bir halkla ilişkiler perspektifi*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Güçlü, N., & Sotirofski, K. (2006). Bilgi yönetimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 351-371.
- Gölsevin, G., & Boz, E. (2006). *Türkçenin çağdaş sorunları* (2. baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Gürbüz, Z. (2015). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küreselleşmeye yönelik görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi EBE, İstanbul.
- Gürdin, B. (2019). Sosyal medyanın hedonik tüketimi ve FoMO'nun gücü. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(3), 1259-1278. doi:10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.19.08.1160
- Habermas, J. (2015). *Kamusallığın yapısal dönüşümü*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Habermas, J. (2020). *Bölünmüş batı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hall, E. T. (1976). *Beyond culture*. New York: Anchor Press/Doubleday.
- Hall, S., Held, D., & Grew, T. M. (1992). *Modernity and its features*. London: The Open University and Political Press.
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin durumu*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Haviland, W. (2002). *Kültürel antropoloji*. İstanbul: Kanüs Yayınları.
- Held, D., & McGrew, A. (2008). *Küresel dönüşümler: Büyük küreselleşme tartışması* (A. R. Güngen, Çev.). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Held, D., & McGrew, A. (2014). Büyük küreselleşme tartışması. D. Held & A. McGrew (Ed.), *Küresel dönüşümler içinde* (ss. 7-70). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Held, D., vd. (2006). Küresel dönüşümler, siyaset, ekonomi ve kültür. K. Bülbül (Ed.), *Küreselleşme okumaları*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Huang, Z., & Benyoucef, M. (2013). User-centered investigation of social commerce design. *Paper presented at the International Conference on Online Communities and Social Computing*.
- Kaleci, F. (2018). *Bilgi ve iletişim teknolojilerinin matematik eğitimi sürecine entegrasyonuna yönelik hizmet içi eğitim programı uygulaması ve etkililiği* (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Kanat, S. (2016). Uluslararası ilişkiler yaklaşımları açısından dijital medya ve savaş. *TRT Akademi Dergisi*, 1(2), 528-546.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- Karadağ, E., & Kılıç, B. (2019). Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerdeki teknoloji bağımlılığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(1), 101-117.
- Karasu, Ö. (2009). *Kültürün aktarılmasında etnografik belgesel* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Kaya, H. (2015). *Sosyal medyada kimlik oluşumu*. Erişim adresi: <https://prezi.com/lng-xxjvfc26/sosyalmedyada-kimlik-olusumu> (E.T.: 10.03.2015).
- Kaya, Z., & Yılayaz, Ö. (2013). Öğretmen eğitimine teknoloji entegrasyonu modelleri ve teknolojik pedagojik alan bilgisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(8), 57-83.

- Kaya-Bensghir, T., & Altınok, R. (2012). *Türkiye'de internetin aile içi ilişkilere etkisi*. 20 Nisan 2019 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/arastirmakomisyonlari/bilisim.../ramazan_altinok.pptx adresinden erişildi.
- Kayan, F. (2012). *Farklı kültürlerde iş görme ve yönetim anlayışı: Türk çalışanlar ve yabancı yöneticiler üzerine karşılaştırmalı bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi SBE, Antalya.
- Khvilon, E., & Patru, M. (2007). *Information and communication technologies in teacher education: A planning guide* (H. F. Odabaşı, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık. (Orijinal yayın 2002).
- Kızılarıslan, A. (2012). *Sosyal medyanın toplum üzerindeki etkilerine eleştirel bir yaklaşım* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, SBE, İstanbul.
- Kızıldağ, Ş. (2001). *Pop müzikten pop kültüre medya çocukları*. İstanbul: Şehir Yayınları.
- Koçak, N. G. (2012). *Bireylerin sosyal medya kullanım davranışlarının ve motivasyonlarının kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kymlicka, W., & Öztürk, F. (2012). Çok kültürlülük: Başarı, başarısızlık ve gelecek. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 70(2), 297-332.
- Latouche, S. (1993). *Dünyanın batılılaşması*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Manovich, L. (2001). *The language of new media*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Markauskaite, L. (2007). Exploring the structure of trainee teachers' ICT literacy: The main components of, and relationships between, general cognitive and technical capabilities. *Educational Technology Research and Development*, 55, 547-572. doi:10.1007/s11423-007-9043-8
- McEwan, B., & Sobre-Denton, M. (2011). Virtual cosmopolitanism: Constructing third cultures and transmitting social and cultural capital through social media. *Journal of International and Intercultural Communication*, 4(4). Abingdon: Taylor & Francis.
- McLuhan, M., & Powers, B. R. (2001). *Global köy* (B. Ö. Düzgören, Çev.). İstanbul: Scala Yayınları.

- McMillin, D. (2007). *International media studies*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Mishra, P., Koehler, M. J., & Kereluik, K. (2009). The song remains the same: Looking back to the future of educational technology. *TechTrends*, 53(5), 49-55. doi:10.1007/s11528-009-0325-3
- Moore, M., & Kearsley, G. (2012). *Distance education: A system view of online learning* (3rd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- Muhammad, M., & Garko, A. B. (2013). Information and communication technologies (ICT): A tool for good governance. In M. Muhammad, A. B. Garko, & M. T. Yakasai (Eds.), *Advances in information and communication technologies*. Ahmadu Bello University Press Limited.
- Neuendorf, K. A. (2017). *The content analysis guidebook*. USA: Sage Publications.
- Neuman, W. L. (2014). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. USA: Pearson Education Limited.
- O'Reilly, T., & Battelle, J. (2009). *Web squared: Web 2.0 five years on* (Vol. 20, No. 1). O'Reilly Media.
- Oktay, A. (2002). *Türkiye'de popüler kültür*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Onat, F. (2010). Bir halkla ilişkiler uygulama alanı olarak sosyal medya kullanımı: Sivil toplum örgütleri üzerine bir inceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Güz(31), 103-121.
- Ölçekçi, H. (2020). Dijital iletişim ve küresel kültürel etkileşimin homojenleşme, kutuplaşma ve melezleşme süreçleri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 50, 146-163.
- Özdilek, A. O. (2002). *İnternet ve hukuk*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Özkan, A. (2016). *Dijital medya ve çocuk: Sosyalleşmenin yeni boyutları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Özkaya, B. (2013). Ağ toplumunun omurgası olarak internetin demokrasi ve kamu alan açısından değerlendirilmesi. In Algül & Üçer (Ed.), *Yeni Medya'da Demokrasi*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Parsa, A. F. (2004). İmgenin gücü: Görsel kültürün yükselişi. M. Işık (Ed.), *Medyada yeni yaklaşımlar içinde* (ss. 205-226). Konya: Eğitim Kitabevi.

- Pektaş, E. K. (2011). Belediye hizmetlerinde bilgi-iletişim teknolojilerinin kullanımı ve e-belediye uygulamalarındaki son gelişmeler: Bir literatür taraması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 65-88.
- Pepeler, E., Özbek, R., Adanır, O. Y., & Kılavuz, O. Y. (2017). Ortaokul öğretmenlerinin MEB hizmetiçi eğitim faaliyetlerine ilişkin görüşleri (Muş ili örneği). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 71-83.
- Przybylski, A. K., & Weinstein, N. (2012). Can you connect with me now? How the presence of mobile communication technology influences face-to-face conversation quality. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(3), 237-246.
- Qian, H., & Scott, C. R. (2007). Anonymity and self-disclosure on weblogs. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4).
- Sanlav, Ü. (2014). *Sosyal medya savaşları*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Sawyer, R. (2012). *The impact of new social media on intercultural adaptation*. Intercultural Communication Studies. The University of Rhode Island, Communication Studies Faculty Publications.
- Scott, D. M. (2009). *Pazarlamanın ve iletişimin yeni kuralları* (N. Özata, Çev.). İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Selçuk, E. (2017). Sanatta kültürel melezleşme. *Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(2).
- Sezerer Albayrak, E. (2021). Erasmus öğrencilerinin sosyal medya kullanımları ve “Gelişmeleri Kaçırma Korkusu” (FoMO). *Aksaray İletişim Dergisi*, 3(1), 86-104. doi:10.47771/aid.837200
- Shih, C. (2009). *The Facebook era*. Indiana: Prentice Hall.
- Shirky, C. (2010). *Herkes örgüt: İnternet gruplarının gücü* (P. Şiraz, Çev.). İstanbul: Optimist Yayın Dağıtım.
- Simon, J., & Burstein, P. (1985). *Basic research methods in social sciences*. New York: Random Press.
- Suárez-Rodríguez, J. M., Almerich, G., Díaz-García, I., & Fernández-Piqueras, R. (2012). Competencias del profesorado en las TIC: Influencia de factores personales y contextuales. *Universitas Psychologica*, 11(1), 293-309.
- Şentürk, Ü. (2007). Popüler bir kültür örneği olarak futbol. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 25-41.

- Tanrıöver, O., & Kirli, S. (2015). Global köy ve kültürel emperyalizm: Küreselleşme bağlamında enformasyon toplumuna bakış. *Intermedia International E-journal*, 2(1), 133-142.
- Tasner, M. (2011). *Anında pazarlama, Web 3.0 pazarlama kılavuzu* (A. Özer, Çev.). İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Terry, C., & Cain, J. (2016). The emerging issue of digital empathy. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 80(4), 58.
- Tezcan, M. (2013). *Sosyolojik kuramlarda eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Thompson, J. B. (1995). *The media and modernity: A social theory of the media*. California: Stanford University Press.
- Timisi, N. (2003). *Yeni iletişim teknolojileri ve demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Tondeur, J., Aesaert, K., Prestridge, S., & Consuegra, E. (2018). A multilevel analysis of what matters in the training of pre-service teacher's ICT competencies. *Computers & Education*, 122, 32-42.
- Türksezer, B. (2012). *Sözlü ve sözsüz iletişimde liderlerin mesajları kullanımının itibar ve imaj yönetimine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Ulaş, M. M., & Yılmaz, M. (2022). Teknoloji bağımlılığının ortaokul öğrencileri üzerindeki etkilerine yönelik branş öğretmenlerinin görüşleri. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(54), 870-876.
- Uluç, G. (2008). *Küreselleşen medya: İktidar ve mücadele alanı- olanaklar-sorunlar-tartışmalar* (2. Basım). İstanbul: Anahtar.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]. (2006). *Using ICT to develop literacy*. Bangkok: UNESCO.
- Uyar, E., Meydan, A., & Uyar, Ü. (2022). Küreselleşmenin medya ve sosyal medya üzerinden yarattığı toplumsal değişme ve yabancılaşmanın öğretmen görüşleri ile incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 341-351.
- Vasalou, A., Joinson, A. N., & Courvoisier, D. (2010). Cultural differences, experience with social networks and the nature of "true commitment" in Facebook. *International Journal of Human-Computer Studies*, 68. Amsterdam: Elsevier.

- Veltri, N. F., & Elgarah, W. (2009). *The role of national cultural differences in user adoption of social networking*. Erişim adresi: <http://aisel.aisnet.org/sais2009/33> (E.T.: 05.05.2016).
- Wallerstein, I. (1997). Bugün gözümüzün önünde bir sistem çökmekte. *Birikim Dergisi*, 104.
- William, F. P. (2009). *Social networking sites: How to stay safe sites*. Multi-State Information Sharing & Analysis Center (MSISAC), 6(12), 1-5. Erişim adresi: <http://www.msisac.org>
- Yağcı, M. (2005). *Yazılı kültürün dönüşü: Sözlü kültürden yazılı kültüre ve elektronik kültüre geçiş süreçlerinde düşünsel ve toplumsal değişmeler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, SBE, Ankara.
- Yale, L., & Gilly, M. C. (1988). Trends in advertising research: A look at the content of marketing-oriented journals from 1976 to 1985. *Journal of Advertising*, 17(1), 12-22.
- Yaman, F., Kabakçı Yurdakul, I., & Dönmez, O. (2020). Dijital vatandaşlıktan dijital ebeveynliğe dönüşüm. A. Görgün Baran, O. Hazer, & M. S. Öztürk (Eds.), *Gençlik ve dijital çağ 2020* içinde (ss. 165-180). Hacettepe Üniversitesi Gençlik Araştırmaları ve Uygulama Merkezi.
- Yankın, B. F. (2019). Dijital dönüşüm sürecinde çalışma yaşamı. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 7(2), 1-38.
- Yavuz, M., & Haseki, M. (2012). Konaklama işletmelerinde e-pazarlama uygulamaları: E medya araçları temelinde bir model önerisi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2).
- Yediğ, S., & Akman, H. (2002). *İnternet çağında gazetecilik*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Yelken, T., Tokmak, H., Özgelen, S., & İncikabı, L. (2013). *Fen ve matematik eğitiminde teknolojik pedagojik alan bilgisi temelli öğretim tasarımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yeniad, M. (2006). *Uzaktan eğitimde kullanılmak üzere web tabanlı bir portal yazılımı geliştirme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi. Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster>
- Yeşiltuna, D. Ç., & Tükel, İ. (2015). Yeni medyanın yeni dünya düzeni. D. Ç. Yeşiltuna (Ed.), *İletişim ve medya* içinde (ss. 209-236). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüzer, V. T. (2013). *Uzaktan öğrenmede etkileşimlilik*. Ankara: Kültür Ajans Yayınları.
- Zelan, Z. (2022). Yeni medyanın kültürel bellek aktarım aracı olarak kullanımı: Kültür portalı örneği. *Eren Dergisi*, 1(1).
- Zhao, S., Grasmuck, S., & Martin, J. (2008). Identity construction on Facebook: Digital empowerment in anchored relationships. *Computers in Human Behavior*, 24. Amsterdam: Elsevier.

EKLER

Ek- 1: Etik Kurulu Kararı

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Toplantı Tarihi: 26.06.2025	Toplantı Sayısı: 12	Karar Sayısı: 61
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Ömer Faruk ALTUNÇ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır. KARAR-38: Öğrenci Rıdvan ARIK'ın 19.06.2025 tarihli başvuru dosyası okundu ve ekleri incelendi. Yapılan incelemeler sonucunda; Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Öğrencisi Rıdvan ARIK'ın sorumlu araştırmacı, Doç. Dr. Hacer DOLANBAY'ın yardımcı araştırmacı olduğu "İletişim Teknolojilerinin Kültürel Değişime Etkisindeki Rolünün Medya ve Sosyal Medya Örneklemesinde İncelenmesi" isimli çalışması Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından uygun görülmüş olup, durumun Öğrenci Rıdvan ARIK'a bildirilmesine, Oy birliği ile karar verildi.		
BAŞKAN (e-imzalıdır) Prof. Dr. Ömer Faruk ALTUNÇ Kurul Başkanı		
ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Ahmet KARA İletişim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Muhammed ÇINAR Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (İzinli) Prof. Dr. Ercan BURSAL Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi
ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Bekir YILDIRIM Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (İzinli) Prof. Dr. Yaşar ÇELİKKOL Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Zeynep YILMAZ KURT Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi

1 / 1

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU DEĞERLENDİRME FORMU

Araştırmanın Başlığı:	"İletişim Teknolojilerinin Kültürel Değişime Etkisindeki Rolünün Medya ve Sosyal Medya Örnekleminde İncelenmesi" adlı çalışma.
Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih:	19.06.2025
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih:	26.06.2025
Karar tarihi	26.06.2025

SONUÇ

1.	☒ Kabul
2.	☐ Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Red Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad soyad ve imzaları.

Başkan
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Ömer Faruk ALTUNÇ

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Ahmet KARA

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Muhammed ÇINAR

Üye
(İzinli)
Prof. Dr. Ercan BURSAL

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Bekir YILDIRIM

Üye
(İzinli)
Prof. Dr. Yaşar ÇELİKKOL

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Zeynep YILMAZ KURT

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 2: MEB İzin Belgesi

T.C.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

BİTLİS TATVAN İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2025.036733.01

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 132237

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: RIDVAN ARIK

Araştırmanın Adı: İletişim Teknolojilerinin Kültürel Değişime Etkisindeki Rolünün Medya Ve Sosyal Medya Örneklemine İncelenmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem/ Çalışma Grubu: Öğretmen- öğrenci

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: BİTLİS TATVAN İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Uygulama Yapılacak Birim: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Uygulama Yapılacak İl: BİTLİS

Veri Toplama Aracının Başlığı: Öğretmenler için Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu, Öğrenciler için Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Uygulama Süresi: Okul dışında yapacağımız çalışmamızı 20 saat olarak belirledik.

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 13.11.2025

Araştırma Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 07.09.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı “Araştırma Uygulama İzinleri Yönergesine” göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni BİTLİS İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

Not: Okul/kurum yöneticileri tarafından “Araştırma Uygulama İzni” belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

Doğrulama Kodu:

a9b455c9d98f7b5122269c58ffa81fd34368d555113fed5552135036971cdd41

Doğrulama Adresi: arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula

Serhat Mah. 1290. Sokak No.8/B 06374

Yenimahalle/Ankara TÜRKİYE Telefon No: (0312) 413

43 00, Belgegeçer No: (0312) 413 45 12

Ek 3 : Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (Öğretmen)

Görüşmenin Yapıldığı

Tarih:

Yer:

Kişisel Bilgiler

Cinsiyet:

Okuldaki Zümre Durumu:

Çalıştığı Kurum :

Branşı:

Mesleki Kıdem:

GÖRÜŞME SORULARI (Öğretmen)

- 1.İletişim teknolojilerinin (internet, sosyal medya, akıllı telefonlar vb.) günlük yaşamda kullanımına ilişkin genel düşünceleriniz nelerdir?
- 2.İletişim teknolojilerinin eğitim ortamındaki rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu teknolojilerin öğrenciler üzerinde kültürel etkileri olduğunu düşünüyor musunuz? Bu etkiler sizce daha çok olumlu mu, olumsuz mu?Evetse neden, hayırsa neden?
- 3.Medyanın öğrencilerin kültürel değerlerini değiştirdiğini düşünüyor musunuz? Gözlemlediğiniz örnekler var mı?
- 4.Sosyal medyanın öğrencilerin kültürel değerlerini değiştirdiğini düşünüyor musunuz? Eğer cevabınız evetse, sizce hangi platformlar bu etkiyi daha fazla oluşturmuş olabilir?
- 5.Sosyal medya kullanan öğrencilerinizin kültürle ilgili konulardaki düşüncelerinde ve davranışlarında değişiklikler fark ettiniz mi? Sosyal medyanın, düşünce ve davranışları şekillendirdiğini düşünüyor musunuz? Özenti, birilerine benzeme gibi.
- 6.Geleneksel kültürel değerlerin medya/sosyal medya etkisiyle değiştiğini düşünüyor musunuz? Giyim kuşam, yeme-içme, bayramlaşma, yardımlaşma gibi konular için olumlu anlamda mı değişmiştir? Olumsuz mu? Evetse neden hayırsa neden?
- 7.Sosyal medya aracılığıyla yayılan popüler kültür unsurlarının öğrencilerin davranışlarına yansıdığını düşünüyor musunuz? Bu yansımalara dair örnekler verebilir misiniz? (İstagramda fotoğraf çekme, mahremiyetini/özel hayatını sergileme, eski şarkılar yerine pop müzik dinleme gibi.)

- 8.Sosyal medya üzerinden kültürel çeşitliliğe maruz kalan öğrencilerin, kendi kültürel kimliklerine yaklaşımları nasıl etkileniyor sizce? Kültürel aidiyet konusunda bir kayma ya da çatışma gözlemliyor musunuz? Dili kullanma becerileri nasıl? Dilde yabancı kelimeler veya lakapları işitir misiniz? (Hacı, bro, sista gibi)
- 9.Eğitimde kültürel değerlerin korunması açısından medya ve iletişim teknolojileri nasıl kullanılmalı? Sizce öğretmenler bu konuda nasıl bir rol üstlenmeli? Sosyal bilgiler derslerinde kültürel konular anlatılırken iletişim teknolojileri ve medya nasıl örneklendirilebilir/kullanılabilir?
- 10.İletişim teknolojilerinin kültürel değişimi hızlandırdığına inanıyor musunuz? Evetse nasıl/ Hayırsa nasıl? Bu hızın öğrenci gelişimi üzerindeki olumlu veya olumsuz etkileri neler olabilir?
- 11.Kültürel değerlerin korunması ve aktarımı açısından okullarda yapılabilecek uygulamalar hakkında ne düşünüyorsunuz? Medya/sosyal medya bu uygulamalarda nasıl kullanılabilir?
- 12.Sizce gelecekte sosyal medya ve iletişim teknolojileri kültürle ilgili hangi dönüşümleri beraberinde getirebilir?

Ek 4: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (Öğrenci)

Görüşmenin Yapıldığı

Tarih:

Yer:

Kişisel Bilgiler

Cinsiyet:

Sınıf:

GÖRÜŞME SORULARI (Öğrenci)

- 1.Evde ya da okulda en çok hangi iletişim teknolojilerini kullanıyorsun? (Örneğin: telefon, tablet, bilgisayar, akıllı tahta...)
- 2.Görüntülü konuşma (örneğin WhatsApp, Zoom, FaceTime) yapıyor musun? Kimlerle konuşuyorsun ve bu sana nasıl hissettiriyor?
- 3.Teknoloji sayesinde başka şehirlerden veya ülkelerden biriyle tanıştın mı? Bu tanışmalar sana neler öğretti? (Yeni bir dil, yeni bir dans, müzik, eğlence şekli, yiyecek, giysi)
- 4.Okulda teknolojiyi kullanarak iletişim kurduğun durumlar oldu mu? (Örneğin öğretmenle EBA üzerinden mesajlaşmak, Zoom dersine katılmak, WhatsApp grubu...)
- 5.Hangi sosyal medya ya da dijital platformları kullanıyorsun? (Örneğin YouTube, Tik Tok, Instagram, WhatsApp vb.) - En çok hangisini seviyorsun? Neden?
- 6.İnternette ya da sosyal medyada en çok neler izliyorsun? Sence bu içerikler seni nasıl etkiliyor? (Örneğin, davranışların, konuşma şeklin ya da ilgi alanların değişiyor mu? Büro, kanka, sista gibi lakaplar kullanıyor musun?) İnternette oyun oynadığında küfürlü konuşmalardan rahatsız olur musun? Konuşurken küfreder misin?
- 7.Sosyal medya kullanmaya başladıktan sonra arkadaşlarınla olan ilişkilerin değişti mi? Daha çok yüz yüze mi görüşüyorsun yoksa internet üzerinden mi?
- 8.Sosyal medyada gördükten sonra eskiden ilgin olmayan ama şimdi ilgini çeken şeyler oldu mu? (Örneğin: Yeni bir müzik türü, kıyafet tarzı, dil, oyun, yemek...)
- 9.İnternette çok gezindiğin, Tik Tok izlediğin veya TV izlediğinde bazı davranışlarının değiştiği oldu mu? Mesela bazı yemekleri çok merak ettin mi? Bazı geleneksel

yemeklerden soğuduğın oldu mu? Bunun sebebi sosyal medyada gördüklerin olabilir mi?

10.Sosyal medyada izlediğın ya da takip ettiğın kişilerden öğrendiğın davranışları günlük hayatında uyguladığın oluyor mu? Bir örnek verebilir misin? (Örneğın dilde değışik kelimeler kullanır mısın, örf-adetlerin değışti mi, ailenle nasıl konuşursun.)

11.Sosyal medya sayesinde başka ülkelerin kültürlerini tanıyor musun?Bu sence iyi bir şey mi? Neden? Sosyal medyada gördüğün ve keşke bizim ülkede olsaydı dediğın neler var?

12. Sosyal medyada Türk kültürüne ait şeyler (yemekler, bayramlar, gelenekler vb.) görüyor musun? Bu tür paylaşımlar ilgini çekiyor mu?

13.Sosyal medya, internet veya TV'nin seni olumlu ya da olumsuz etkilediğini düşünüyor musun? Evetse neden? Hayırsa neden? Örnek verebilir misin?

14.Cep telefonun olmasaydı hayatın sence nasıl olurdu? Daha iyi mi olurdu yoksa daha kötü mü olurdu? Neden?

15.İnternette gördüğün bazı şeyleri arkadaşlarına anlatıyor musun? Onlar da aynı içerikleri izliyor mu?

16.Sosyal medyada bazen gördüğün şeylerin gerçek olmadığını düşündüğün oluyor mu? Bu seni nasıl etkiliyor?

17.Ailenden veya öğretmenlerinden sosyal medya kullanımıyla ilgili uyarılar alıyor musun? Bu uyarılar hakkında ne düşünüyorsun?

18.Sosyal medya sayesinde öğrendiğın veya keşfettiğın yeni şeyler oldu mu? (Örneğın yeni bir hobi, beceri, oyun veya başka bir ülkenin kültürü)

Ek 5 : Öğrenci Anketi

Anket: İletişim Araçları, Medya ve Sosyal Medya Kullanımı

Sevgili öğrencim,

Aşağıdaki soruları dikkatlice oku ve sana uygun olan cevabı işaretle. Cevapların gizli tutulacaktır.

1. Hangi iletişim araçlarını kullanıyorsun? (Birden fazla seçebilirsin)

- ☐ Telefon
- ☐ Televizyon
- ☐ Bilgisayar
- ☐ Tablet
- ☐ İnternet
- ☐ Diğer: _____

2. Hangi medya türlerini kullanıyorsun?

- ☐ Televizyon
- ☐ Gazete
- ☐ Radyo
- ☐ İnternet siteleri
- ☐ YouTube
- ☐ Diğer: _____

3. Gün içinde kaç saat internette vakit geçirirsin?

- ☐ 30 dakikadan az
- ☐ 30 dakika – 1 saat
- ☐ 1 – 2 saat
- ☐ 2 saatten fazla

4. İnterneti hangi amaçlarla kullanırsın?

- ☐ Mesajlaşma
- ☐ Sosyal Medya
- ☐ Ders hazırlama
- ☐ Araştırma yapma
- ☐ Eğlence (Video izleme)

- ☐ Oyun oynama
- ☐ Diğer: _____

5. Hangi sosyal medya uygulamalarını kullanıyorsun? (Birden fazla seçebilirsin)

- ☐ TikTok
- ☐ YouTube
- ☐ Instagram
- ☐ WhatsApp
- ☐ Facebook
- ☐ Hiçbiri
- ☐ Diğer: _____

6. Günde ortalama ne kadar sosyal medya kullanıyorsun?

- ☐ 30 dakikadan az
- ☐ 30 dakika – 1 saat
- ☐ 1 – 2 saat
- ☐ 2 saatten fazla

7. Sosyal medyayı en çok hangi amaçla kullanıyorsun?

- ☐ Eğlenmek için
- ☐ Video izlemek için
- ☐ Oyun oynamak için
- ☐ Arkadaşlarımla konuşmak için
- ☐ Yeni bilgiler öğrenmek için
- ☐ Diğer: _____

8. Medyayı (TV, internet, gazete vb.) en çok hangi amaçla kullanıyorsun?

- ☐ Film – dizi izlemek için
- ☐ Haberleri takip etmek için
- ☐ Eğlenmek için
- ☐ Bilgi edinmek için
- ☐ Diğer: _____

9. Sosyal medya veya internet kullanmadan önce aileden izin alıyor musun?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Bazen

10. Sosyal medyada başka ülkelerin kültürleriyle ilgili içerikler gördün mü?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Emin değilim

11. Sosyal medyada kendi kültürünü tanıtan bir şey (örneğin gelenek, yemek, müzik) paylaştın mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Paylaşmak isterim ama nasıl yapacağımı bilmiyorum

12. Sosyal medyada ya da televizyonda gördüğün farklı kültürlerden bir örnek yazabilir misin? (Yemek, kıyafet, gelenek vb.)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

13. Aileden biri sana sosyal medyayı nasıl kullanman gerektiğiyle ilgili ne öğüt veriyor?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Verdiğin bilgiler için teşekkür ederim.

Ek -6: Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Aşağıda bilgileri yer alan araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığının izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım, tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz araştırmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı sizin onayınıza bağlıdır. Araştırmaya katılım sağlanamaması veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilenmeyecektir. Araştırmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Araştırma uygulamaları, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak katılım sırasında çocuğunuz sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Çocuğunuz araştırmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, araştırmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Araştırmaya katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Onay vermeden önce konu ile ilgili herhangi bir sorunuz varsa aşağıda iletişim bilgileri verilen araştırmacıya sorabilirsiniz.

Araştırmacının Adı Soyadı	Rıdvan ARIK
Araştırmacının İletişim Bilgileri	0505-610-17-54
Araştırmanın Adı	İletişim Teknolojilerinin Kültürel Değişime Etkisindeki Rolünün Medya Ve Sosyal Medya Örnekleminde İncelenmesi
Araştırmanın Amacı	Araştırmanın amacı, iletişim teknolojilerinin, medya ve sosyal medya aracılığıyla kültürel değişimin üzerindeki etkisini sosyal bilgiler dersi öğretmen ve öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda belirlemektir.

Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrenci

.....'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. .../.../.....

İmza:

Velinin Adı-Soyadı:

(*Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz.)

Ses / Görüntü Kaydı Veli Onamı

☐

Yalnızca ses kaydı alınmasına izin veriyorum.

☐

Görüntü kaydı alınmasına izin veriyorum.

Herhangi bir veli, çocuğunun ses/görüntü kaydının alınmasını onaylamadığı takdirde çocuktan kayıt alınmayacaktır.

Ek- 7: Ayrıntılı Bilgilendirme ve Gönüllü Katılım Formu

Sayın Katılımcı,

Aşağıda ayrıntılı bilgileri yer alan araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığının izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Araştırmaya katılıp katılmamakta özgürsünüz. Araştırma herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Katılımınız tamamen sizin isteğinize bağlıdır, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılım sağlanamaması veya araştırmadan ayrılma durumunda okul ile ilgili ilişkileriniz etkilenmeyecektir. Araştırmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Araştırma uygulamaları, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürsünüz. Araştırmaya katıldıktan sonra istediğiniz an vazgeçebilirsiniz. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, araştırmayı tamamlamayacağınızı söylemeniz yeterli olacaktır. Araştırmaya katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Onay vermeden önce konu ile ilgili herhangi bir sorunuz varsa aşağıda iletişim bilgileri verilen araştırmacıya sorabilirsiniz.

Araştırmacının Adı Soyadı	Rıdvan ARIK
Araştırmacının İletişim Bilgileri	0505-610-17-54
Araştırmanın Adı	İletişim Teknolojilerinin Kültürel Değişime Etkisindeki Rolünün Medya Ve Sosyal Medya Örnekleminde İncelenmesi
Araştırmanın Amacı	Araştırmanın amacı, iletişim teknolojilerinin, medya ve sosyal medya aracılığıyla kültürel değişimin üzerindeki etkisini sosyal bilgiler dersi öğretmen ve öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda belirlemektir.

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum. .../.../.....

İmza:

Katılımcının Adı-Soyadı:

Ses / Görüntü Kaydı Onamı

☐

Yalnızca ses kaydı alınmasına izin veriyorum.

☐

Görüntü kaydı alınmasına izin veriyorum.

Herhangi bir katılımcı, ses/görüntü kaydının alınmasını onaylamadığı takdirde katılımcıdan kavıt alınmavacaktır.

Ek-8 Görsel 1: Öğrencilerle Sınıf İçi Etkinlik Esnasında Çekilmiş Fotoğraf

Ek-9 Görsel 2: Öğretmenlerle görüşme yapılırken Çekilmiş Fotoğraf

